

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

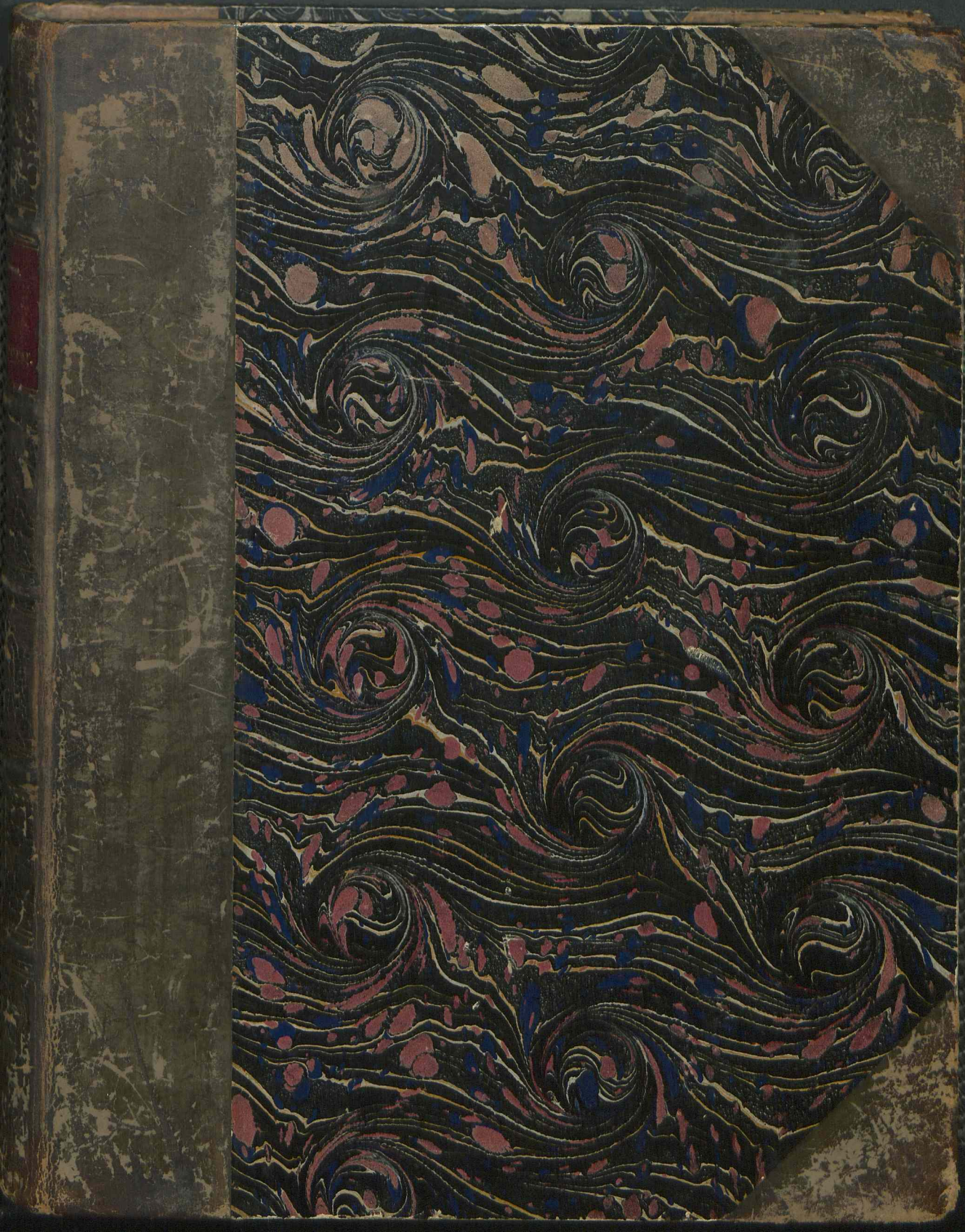
Forfatter(e) | Author(s): Nyrop, C.; af C. Nyrop ; De dekorative Tegninger af Hans Tegner ; Ill. af J. T. Hansen, Karl Jensen, Alfr. Larsen og Tom Petersen.
Titel | Title: Ny Carlsberg 1846-1896 - 1871-1896 : et Jubilæumsskrift
Udgivet år og sted | Publication time and place: København, 1896
Fysiske størrelse | Physical extent: 154 s., [6] tav. :

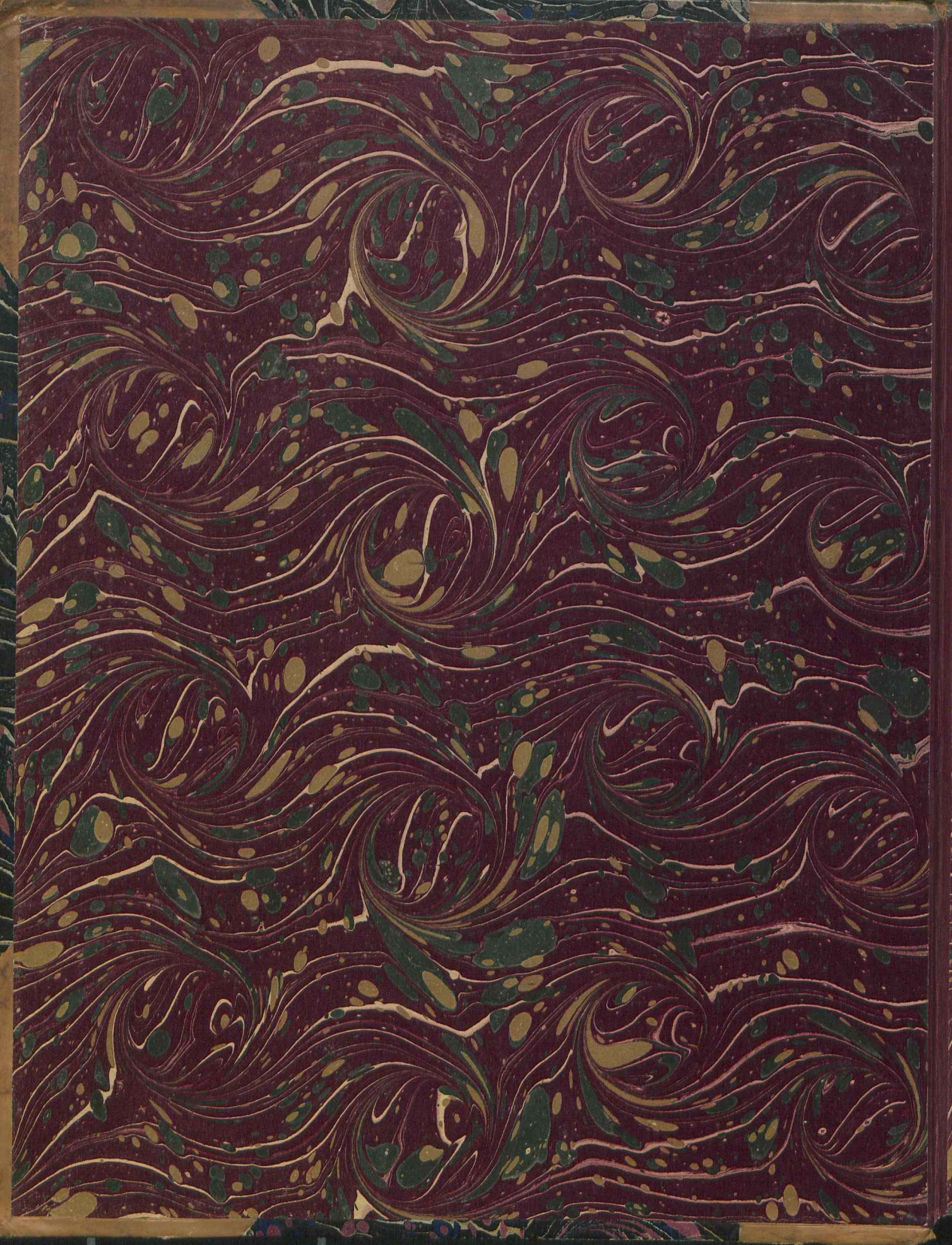
DK

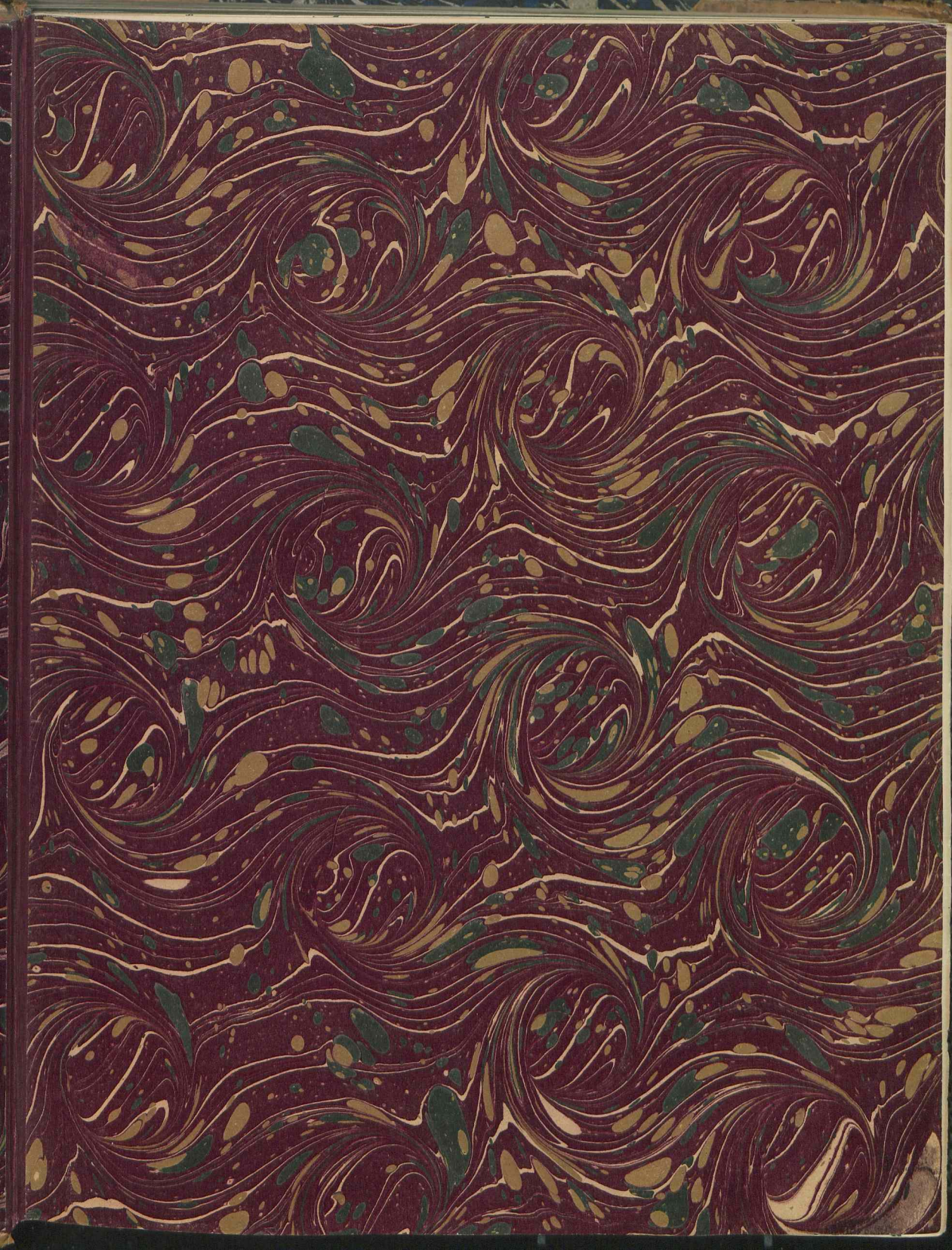
Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

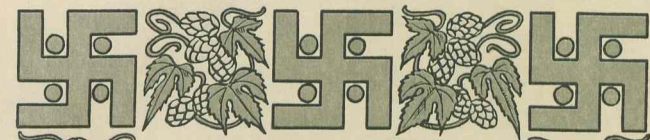
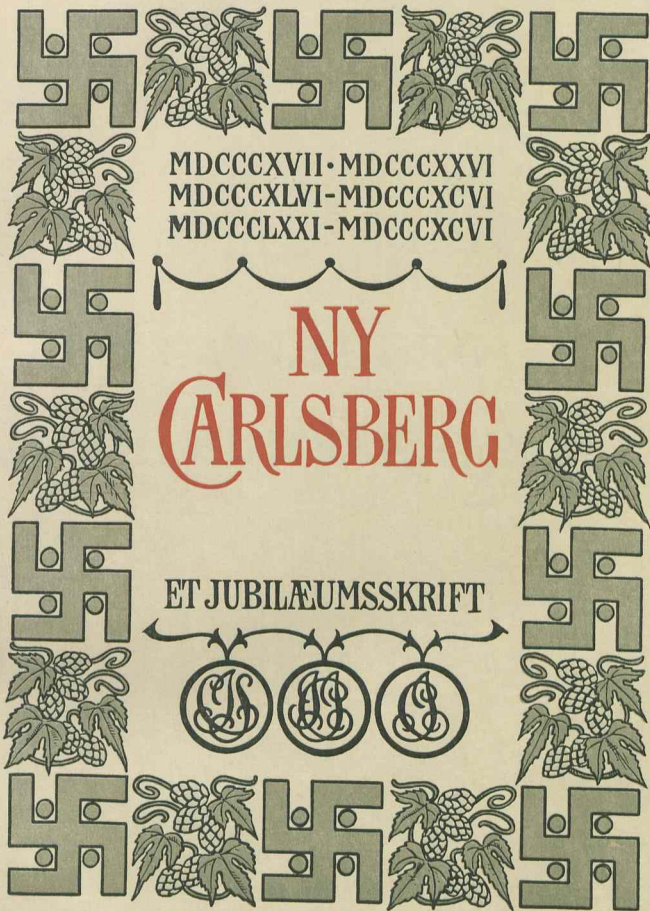
34^t. - 261. - fol.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130022074033

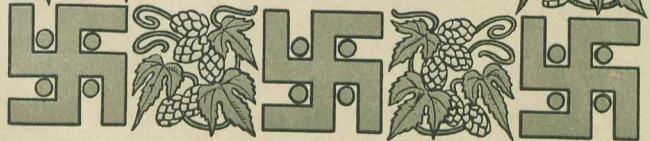
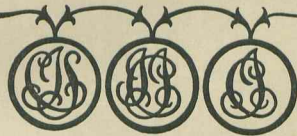

MDCCCXVII-MDCCCXXVI
MDCCCXLVI-MDCCCXCVI
MDCCCLXXI-MDCCCXCVI

NY
CARLSBERG

ET JUBILÆUMSSKRIFT

NY CARLSBERG
JUBILÆUMSSKRIFT

Oplagets Størrelse er 500 Exemplarer.
Deraf er 25 Expl. trykt paa japansk Papir fra de
kejserslige Fabriker i Tokio
og 75 Expl. paa haandgjort Papir fra Papeteries du Marais.

Malet af L. Bernat efter Bestilling af Brygger J.C. Jacobsen.

L. Fartum

1846-1896

1871-1896

NY CARLSBERG

ET JUBILÆUMSSKRIFT

AF

C. NYROP

KJØBENHAVN

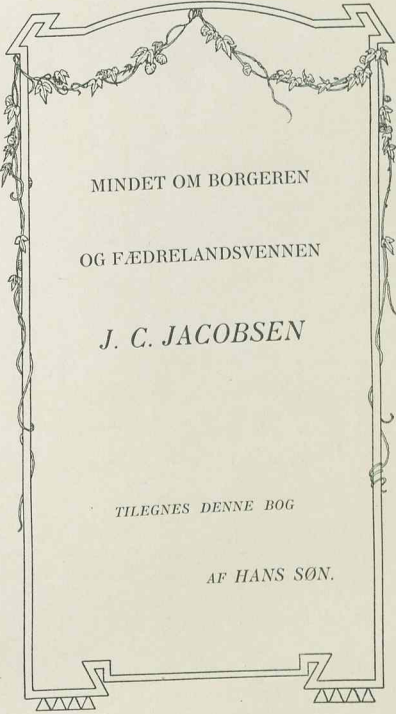
MDCCCXCVI

Godt vinagtigt Øl, som det baierske, og usforfalsket Viin ere
de virksomste Midler mod Hangen til Brændeviinsdrik.

(J. C. Jacobsen i Berl. Tid. for 29. Decbr. 1884.)

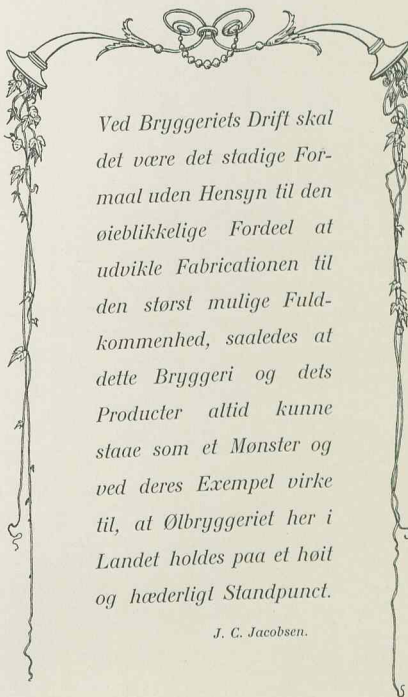
MINDET OM BORGEREN
OG FÆDRELANDSVENNEN

J. C. JACOBSEN

TILEGNES DENNE BOG

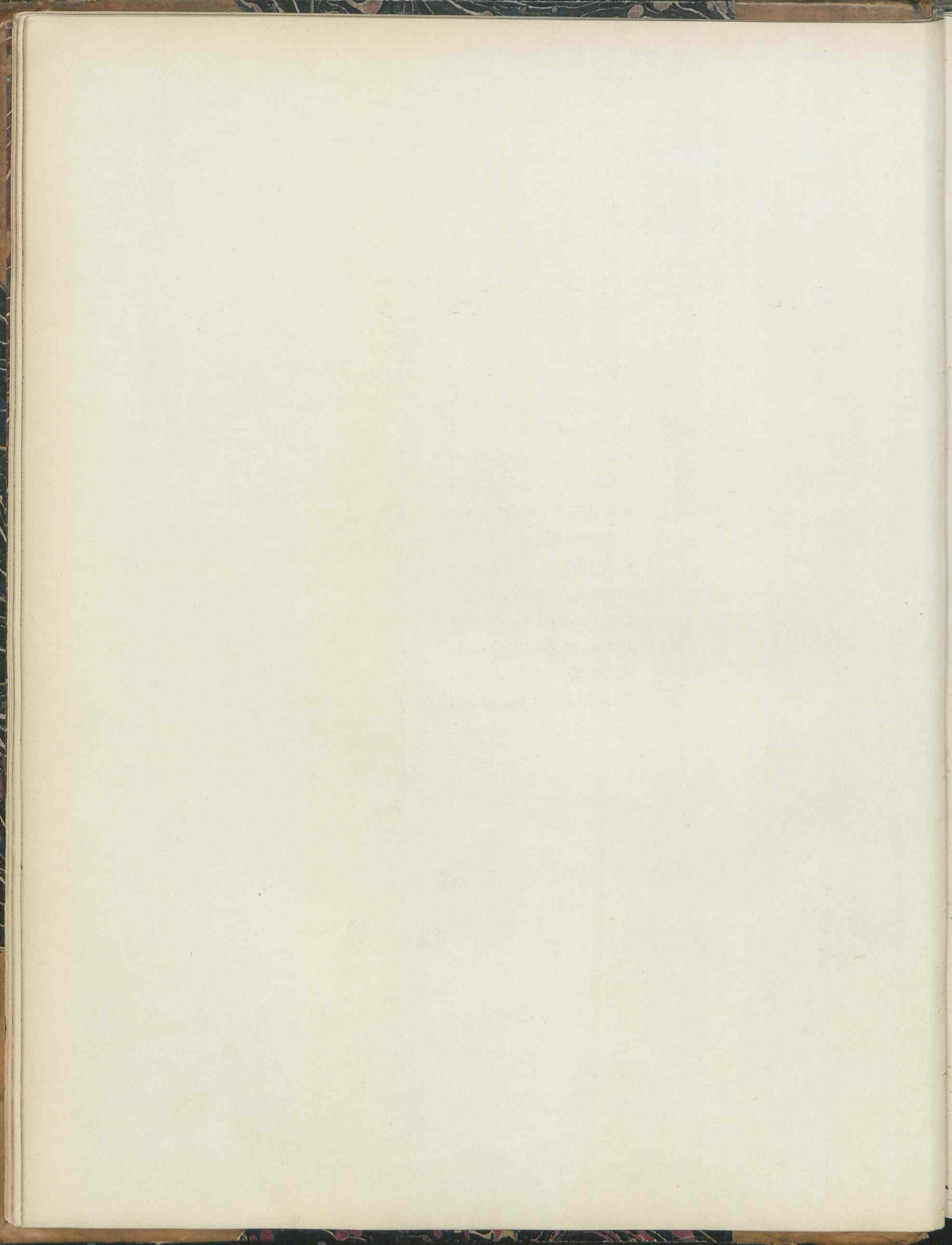
AF HANS SØN.

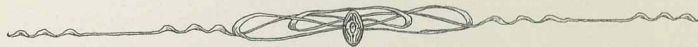

A decorative border with a central floral motif at the top, from which two vertical lines descend, each adorned with small leaves and flowers, framing the text.

*Ved Bryggeriets Drift skal
det være det stadige For-
maal uden Hensyn til den
oieblikkelige Fordeel at
udvikle Fabricationen til
den størst mulige Fuld-
kommenhed, saaledes at
dette Bryggeri og dets
Producter altid kunne
slaae som et Mønster og
ved deres Exempel virke
til, at Ølbryggeriet her i
Landet holdes paa et hoit
og hæderligt Standpunct.*

J. C. Jacobsen.

FORORD

I enhver Virksomhed, der faar den Lykke at bestaa i en længere Tid, kommer der Mærkedage; og følger Slægt efter Slægt i samme Virksomhed, kommer der mange Mærkedage. Fra den 16. Oktober 1817, da CHRISTEN JACOBSEN fik Borgerbrev i Kjøbenhavn som Lejebrygger, er der snart gaaet 80 Aar, og det er derfor naturligt, at hans Sønnesøn Brygger CARL JACOBSEN kan pege paa en Række for hans Slægts Virksomhed betydningsfulde Dage. Aar er der mindst fire, af hvilke to vedrøre hans Fader, og to ham selv.

Adresseavisen for den 1. Maj 1846 har det tidligste Avertissement om her i Landet brygget bayersk Øl, og den 25. November s. A. fik dette Øls Fremstiller, Brygger J. C. JACOBSEN, Bevilling til at anlægge og drive et bayersk Ølbryggeri udenfor Kjøbenhavn, et Bryggeri, han Aaret efter kaldte Carlsberg efter sin Søn.

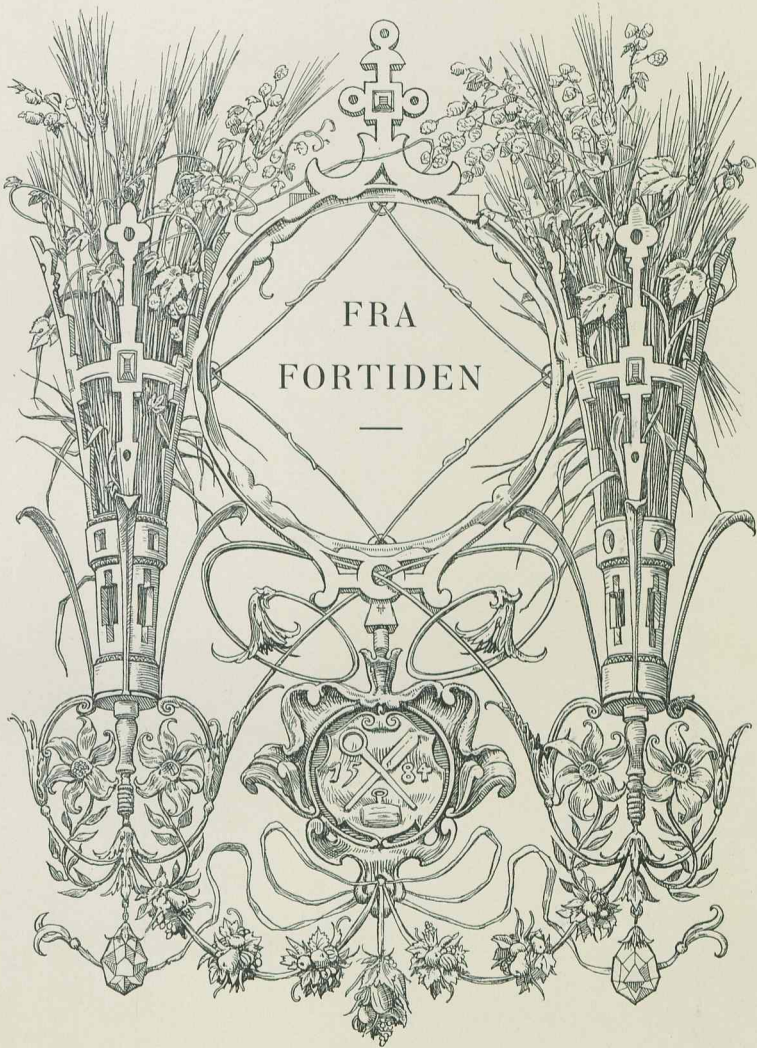
Det er 50 Aar siden. Men den 17. Februar i Aar er det 25 Aar siden, at Sønnen, Brygger CARL JACOBSEN, gjorde det første selvstændige Bryg paa det af hans Fader og ham byggede Bryggeri, det første Ny Carlsberg, og den 8. Marts er det 25 Aar siden, at det første Bryg Porter blev gjort der. Den første af disse Dage er Bryggeriets særlige Mærkedag, og det

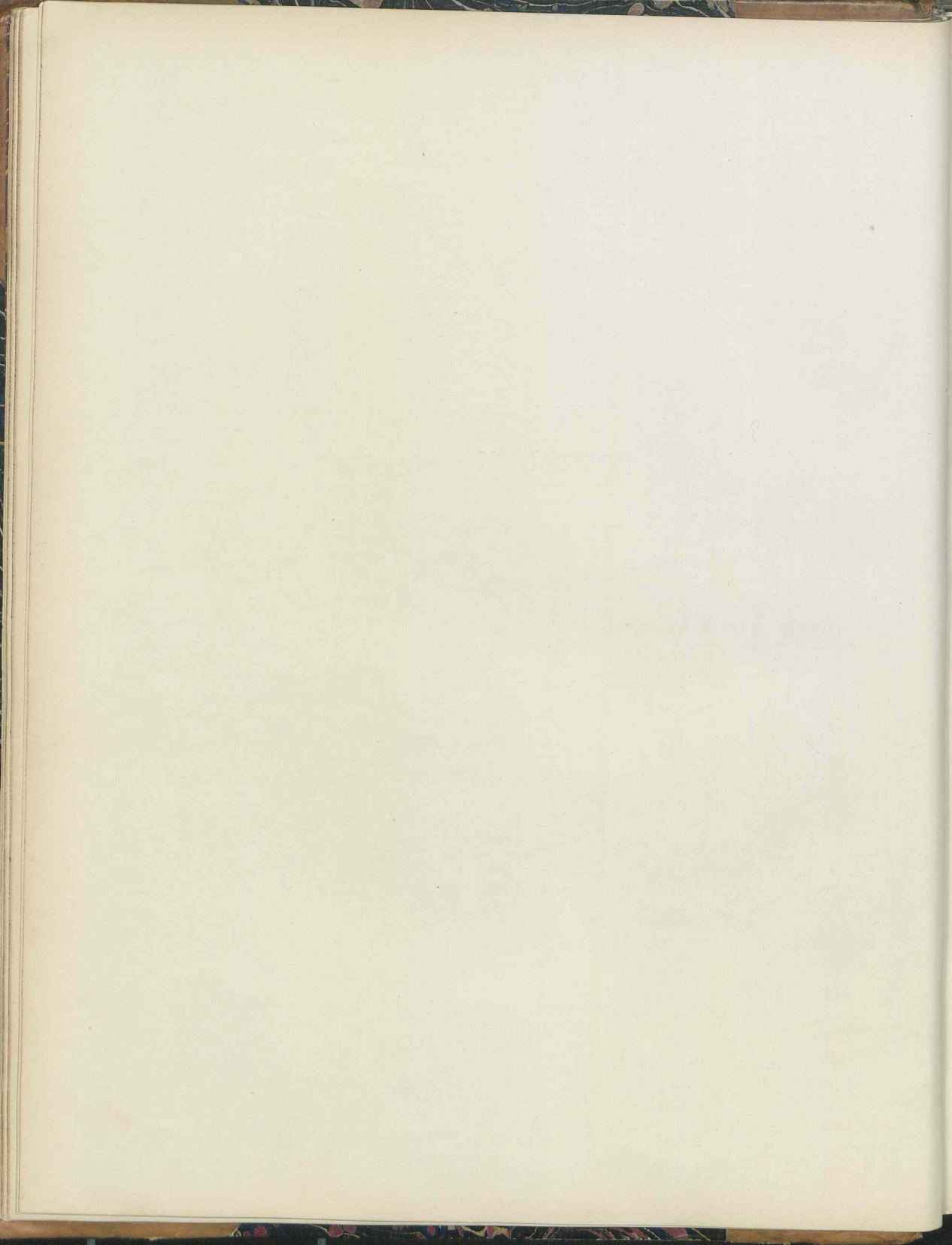
er da til Minde om den 17. Februar 1871, at nærværende Skrift udkommer.

Naar der paa dette Skrifs Titelblad kun findes eet Navn, er der herved fra Hr. Jacobsens Side vist Undertegnede større Ære, end der tilkommer ham. Som det nedenfor vil ses, ere de egentlige Carlsberg-Kapiller nemlig skrevne af Hr. Jacobsen, hvad der maa betragtes som absolut heldigt. Undertegnede har kun haft den fornøjelige Opgave, at skrive de andre Kapiller, der ligesom danne en Ramme om dem.

Kjøbenhavn i Februar 1896.

C. NYROP.

Kjøbenhavns Bryggerlav
Segl 1584.

Øl er fra de ældste Tider en
gængs Drik i Danmark.
Det kjendtes allerede i Sagtiden.
Kong Snie skal efter Saxo under
en Hungersnød have udstedt
Forbud imod at bruge Korn til
Brygning. Og fra den historiske
Tid kan det erindres, at der i

Malmö Bryggerlav
Segl 1584.

de gamle St. Knuds- og St. Eriksgilder bryggedes Øl af Honning og
Malt, som Medlemmerne tilskød. Ja helt ned til omtrent 1500 svaredes
der i forskellige Gilder og Lav Afgifter i Korn, selvfølgelig i den samme
Hensigt. Og bryggede de ikke selv, var Valget af det fornødne Øl en
vigtig Sag. Der blev udnævnt »Ølsmagere« til at hjælpe ved Anskaffel-
sen. Kjøbenhavns Bagersvende havde to, Flensborgs Smedesvende fire
og Aalborgs Kjøbmænd

otte. Det gjaldt jo om at
I saa Henseende fik
Det var stærkere end det
bl. A. fremgaar af en Be-
hundrede om en stakkels
havde smagt det »saxiske«

Kjøbenhavns Brygger-
lavshus Segl 1736.

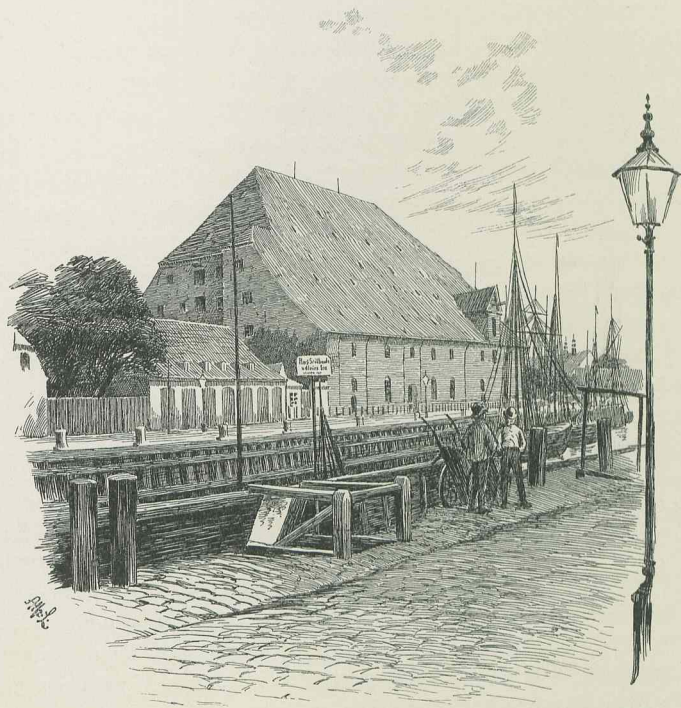
behøvede ikke mindre end
skaffe Lavet det bedste Øl.
tysk Øl tidligt et godt Lov.
danske, saaledes som det
retning fra det 13de Aar-
jysk Bonde, der ikke før
Øl. Han fik en saa væl-

dig Rus, at han helt fra Sans og Samling bed om sig som en gal Hund. Men just paa Grund af dets Styrke har man sikkert sat Pris paa det, og Erik Glippings Forbud mod at føre, sælge og drikke tysk Øl har næppe haft stor Rækkevidde. Bødebestemmelserne i en Mængde Lavskraaer vise ikke alene, at man drak tappert — de talrige Ølbøder gjaldt aldrig mindre end en Fjerding, steg let til Tønder, ja kunde gaa indtil en halv Læst — men de vise tillige, at tysk Øl var en skattet Drik. Een Tønde tysk Øl regnedes lige med to Tønder dansk Øl.

Af danske Ølsorter omtales navnlig Odense-, Ribe-, Randers- og Viborg-Øl, og de to sidste Byers Øl havde særlige Navne. Randers- »Burol« var muligvis en Slags særlig lagret Øl, og om Viborgs »Skald« hedder det paa Latin: »Scalda Viburgensis penetrat ventrem velut ensis, rumulat in stomacho, bombilat inde cutis«, hvad der muligvis kan gjengives saaledes paa Dansk: »Viborg Skald gaar gennem Bugen som et Sværd, rumler i Maven, hvorefter Vommen giver Lyd«. Det har altsaa været en stærk, men næppe nogen god eller sund Drik. Nu til Dags sætter man ikke Pris paa Øl, der »rumler i Maven«.

Enhver By i Danmark har ganske naturligt haft sit sikkert forskjelligt smagende Øl. Men naar de fire ovennævnte Byer undtages, har det vedkommende Øl næppe været kjendt langt udenfor Bygrænsen, hvorved det dog maa erindres, at der paa Befaling bryggedes Øl, snart det ene og snart det andet Sted, Landet over til Hær og Flaade. Indenfor Bygrænsen var Stedets Øl imidlertid langtfra eneherkende. Det maatte, som nævnt, konkurrere med de tyske Ølsorter, der forekomme i Mængde: Bartskøl (fra Barth i Pommern), Bernoustøl (fra Bernau i Brandenburg), Bremerøl, Danziger- eller Danstøl, Emeker- eller Emstøl (fra Eimbeck i Hannover), Hamburgerøl, Lybskøl, Pryssing (preussisk Øl), Rostockerøl, Sundskøl (fra Stralsund) og Wismarsøl. Det er, som man ser, Bryggestedet, der giver Navn, og saaledes forholder det sig ogsaa med Øllet Gos eller Gose, for hvilket der midt i det 16de Aarhundrede oprettedes et Bryggeri her i Kjøbenhavn, hvorom den lille Gaasegade endnu er et Minde.

Det skal have Navn af Floden Gose ved Goslar. Men forøvrigt var der ogsaa Ølsorter med Navn af anden Oprindelse f. Ex. Israels Øl og Kaka-

Det tidligere Kongens Bryghus saaledes som det, sikkert væsentlig i sin oprindelige Skikkelse, genopførtes til anden Brug efter Branden i 1767.

bille, og det kan endnu bemærkes, at ligesom den brunsvigske Mumme skal være opkaldt efter en CHRISTIAN MUMME, der første Gang fremstillede dette Øl 1492, saaledes skal Bryggeren CORT BROIHAN fra Stöcken

ved Hannover i 1526 første Gang have brygget den senere her i Landet saa bekjendte Ølsort Broihan eller Bryhan. Men navnlig den sidste Navneopkaldelse tør langtfra betragtes som sikker.

Ligegyldigt dog, hvorledes det forholder sig. Sikkert er det, at her blev drukket Masser af tysk Øl til Trods for, at Prisen ikke altid var billig. Biskop Ingvar af Roskilde paalægger 1281 sin Foged i Kjøbenhavn at paase dets redelige Salg, en opskruet Pris var Sælgerens Sjæl til Skade. Det var dog vel paa noget anden Maade, at det tyske Øl voldte størst Men, og det mærkedes ned gennem Tiderne. 1548 tales der om »den store Guds Fortørnelse og Uskikkelighed, som kommer af det meget tyske Øl«. Retten til at sælge det i Kjøbenhavn begrænsedes til tolv Herbergerere. Men denne Bestemmelse blev ikke af Varighed. 1593 var der saa mange »Tyskølførere« i Kjøbenhavn, at de dannede et eget Lav.

Naar det danske Øl stod tilbage for det tyske, har dette sikkert haft sin Grund i, at Brygning her til Lands væsentlig dreves som Husflid. Alverden her havde Bryggekedler; de fandtes selv i smaa Husholdninger. Den katolske Kirke, der efterhaanden samlede saa meget jordisk Gods, der af bekymrede Sjæle skænkedes den for evigtvarende Messer, kom blandt Andet til at eje en Række Bryggekedler. Saaledes da ogsaa Frue Kirke i Kjøbenhavn, for hvem en særlig Embedsmand (procurator cacaborum) forestod deres Udlejning, og af den bevarede Fortegnelse over dem ses det, at medens den største var paa ni Tønder, var der flere meget smaa, een endda paa kun $\frac{3}{4}$ Tde. Hvad der den Gang hørte til et saa kaldet »Bryggerede« var foruden Kjedelen nogle faa Redskaber: et Par Kar, en Øse, en Tragt, et Gjørtrug og et enkelt Sted en Porsetonde.

Men under disse Forhold maa der have været Noget at tjene ved at brygge til Salg her i Landet, ti ellers vilde Kjøbmændene ikke have tilegnet sig Retten hertil. 1422 var det ordnet saaledes i Kjøbenhavn, og da Borgerne i Odense 1461 klagede over den samme Tilstand

dér i Byen, førte det ikke til, at Alle fik Ret til at brygge Salgsøl — hvad der efter Klagernes Mening vilde have en heldig Indflydelse paa Øllets Kvalitet — men til en Indskærpelse af, at Haandværkere ikke maatte brygge til Salg, i Forbindelse med en Henstilling til Borgemestere og Raad om at beskikke egne Bryggere. Men dette skete ikke. Endnu 1496 var Eneretten til Salgsbrygning i Odense hos Kjøbmandsgildets Medlemmer, og i det Hele maa det erindres, at de efterhaanden opdukkende særlige Bryggerlav stadig stod i nær Forbindelse med Handelsstanden, hvad der forklarer deres høje sociale Rang. De nævnes altid strax efter Handelslavene, d. v. s. foran alle Haandværkslav; de rangerede altsaa selv over de saa ansete Guldsmede.

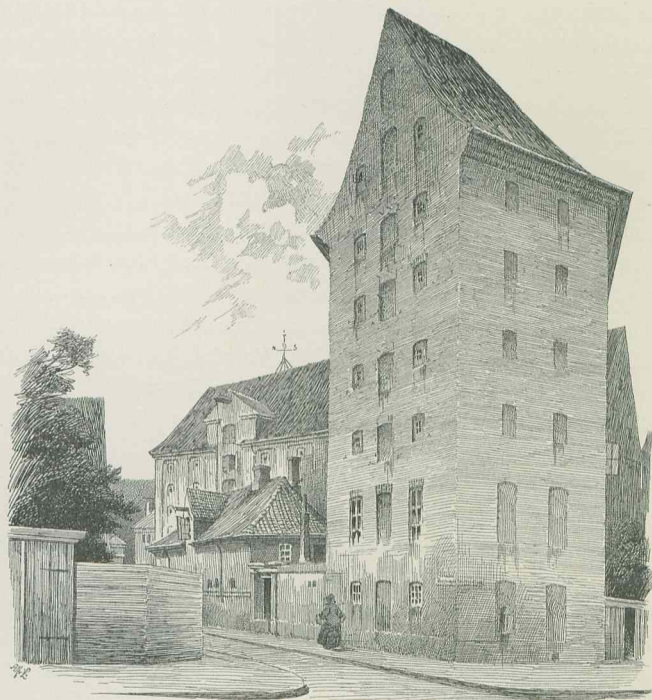
Paa Kristiern II's Tid synes der forøvrigt at have været Tanker fremme om at højne det danske Bryggeri. En af hans Love vil, at der i hver By skal være visse svorne Bryggere, udtagne mellem de mest formuende Borgere. De skulde brygge, hvad der behøvedes, saaledes at »hverken aandelige eller verdslige« maatte brygge i egne Gaarde eller Huse; intet Bryg maatte være under to Læster, og Ølsorterne skulde være tre: Dobbeltøl, Skjænkeøl og Tyndtøl. Det er dog tvivlsomt, hvorvidt disse Bestemmelser kom til at blive praktisk gjældende, men sikkert er det, at der 1525, altsaa faa Aar efter, findes et Bryggerlav i Kjøbenhavn, og for at blive Medlem af det var det — at slutte efter en Skraa fra 1592 — nødvendigt at have tjent fire Aar i det samt derpaa at blive kjendt for god af Bisiddere, Oldermænd og menige Lavsbrodre. Og Konkurrencen den Gang maa have været ganske livlig. Det findes nemlig nødvendigt udtrykkeligt at forbyde Lavsbrodrene ved nogen Gunst, Gave eller Argelist at tilegne sig hinandens »Kroersker« (d. v. s. Øltappere); de maatte end ikke give dem den tyvende Tønde frit eller betale Dragerløn for dem. Forøvrigt havde Lavets Medlemmer samme Ret til Kjøbmandsskab som Byens andre Borgere, der ikke vare i noget Lav.

Da Kristian IV 1613 hævede alt Lavsvæsen, faldt naturligvis ogsaa

Bryggerlavene. Den Tilstand, der herved fremkaldtes, synes imidlertid ikke at have været heldig. Indførelsen af tysk Øl voxede skjæbnessvangert, og da Kongen saa 1621 forbød Indførsel af alt fremmed Øl, Pryssing alene undtaget, førte det kun til, at der blev indført og drukket saa meget des mere Vin. Den »Uorden«, at Enhver kunde brygge til Salg, Ondt og Godt imellem hinanden, maatte da hæves, og Kongen forordnede, at Retten til at brygge Salgsøl i Kjøbenhavn skulde knyttes til nogle visse Gaarde, der havde »bedst Vand og Lejlighed«. Øllet skulde taxeres efter Kornets Pris, og Vragere skulde »cirkle« det, et Udtryk, der efter Helsingør-Bryggernes Skraa af 1626 vil sige, at de Tønder, hvori der fandtes godt Øl, betegnedes med en Cirkel; en halv Cirkel var »Vragstegn«. Og de Ølsorter, der skulde brygges, vare — stadig efter den helsingørske Skraa — Dobbeltøl, Middeløl og Skibsøl. »Af Pundet« (d. e. formentlig fire Tdr. Malt) skulde der frembringes fem Tønder Dobbeltøl eller syv Tønder Middeløl eller endelig ti Tønder Skibsøl foruden Efterøllet, Kavent (opr. Konventøl), der kun maatte sælges til Fattige, »som ikke formaa bedre at købe«. De helsingørske Forhold kunne formentlig uden videre overføres paa Kjøbenhavn, ti det kan kun være tilfældigt, naar det ikke udtrykkeligt forlyder, at de gamle Lavforhold ogsaa gjenindførtes i Kjøbenhavn. Noget senere tales der bestemt om Byens Bryggergaarde, »som nu i Bryggerlavet ere«.

1640 vare de kjøbenhavnske Bryggergaardes Antal 122, 1687 steg de til 140, men derefter toge de af. Ved Overgangen til nærværende Aarhundrede var der kun 100. Men denne Stigen og Dalen er uden Forbindelse med den til Grund liggende Ordning. Kjøbenhavns Bryggere vare forenede i et Lav, et sluttet Lav med et bestemt Antal Medlemmer, hvis Ret var knyttet til en Bryggergaard. Alt var, skulde man herefter tro, i tilstrækkelig betryggende Former, og dog stod der endnu et Skridt tilbage i Retning af — endnu mere Betyggelse. De Artikler, som Kristian V 1687 gav Lavet, indførte den saa kaldte Omgangsbrygning. Magistraten skulde med Lavets Oldermænd ligne og anordne, at mange

eller faa efter den Aftræk, som paa Øllet er, bryggede pudi Orden og efter Omgang, eftersom de paa en dertil indrettet Liste vare opsatte.

Det efter Branden 1767 til den anden Side af Frederiksholms Kanal flyttede Kongens Bryghus.

De skulde, med andre Ord, alle brygge lige tidt og lige meget under stadig Kontrol. Men Vanskelighederne herved vare ikke lette at overvinde. Omgangsbrygningen ophævedes efter ikke tre Aars Forløb (d. v. s.

i Januar 1690) for igjen at vise sig i Marts 1723. Men ogsaa denne Gang tog den kun Tilløb for endelig i 1739 at holde sit sejerrige og blivende Indtog. Kongen havde troet, hedder det 1723, at Omgangsbrygningen vilde have været til alle Indbyggernes Bedste, men fra saavel Civil- som Militæretaten »og helst de Fattige og Uformuende« var det strømmet ind med bevislige Klagemaal, der klart godtgjorde, at Omgangen var geraaden til Manges Skade og Fornærmelse. Bryggerlavet, skrev Frederik IV, »haver nu lige saa lidt som forhen i Vores Faders, Kong Christian V's salige og højlovlige Ihukommelse, Regeringstid kunnet præstere ved saadan Omgangsbrygning, hvad det burde, og vi til det algerne Bedste sikkerlig havde forventet«. Og saa afskaffede han »Omgangen«, der altsaa strandede paa Lavets manglende Præstationsevne. Man skulde da tro, at denne havde hævet sig i 1739, men saaledes er det næppe. Omgangens endelige Gjennemførelse motiveres alene ved Bryggernes stærke Klager over Tidens Vanskelighed. Fik de ikke Ligningsbrygningen, saa de deres Ruin imøde. Det vil sige: efter de forandrede Tidsforhold troede de ikke at kunne taale fri Konkurrence mellem Lavets Medlemmer, naar de alle skulde leve. De gamle Tidens Ølrasen var en svunden Tingenes Tilstand, Holbergs Samtidige gik nok saa meget paa Vinhuse og Tehuse som paa Ølhuse. Og Lavet sejrede.

Den, der ønskede en Tønde Øl, maatte henvende sig paa Bryggernes Lavshus i Klosterstræde, paa Hjørnet af Skindergade. Her sad Oldermænd med fire af de ældste og to af de yngste Lavbrødre og administrerede Ligningen. De bestemte, hvem der skulde brygge det bestilte Kvantum, og naar det var færdigt, udsendte de Vragere, hvis Dom kunde indankes for et Prøvekammer, bestaaende af to Bryggere, to Ølskjænkere og en af Haandværkslavens Oldermænd. Der var Bestillingsmænd nok for at ordne Brygningen, der dog var saa nøje foreskrevet. Ethvert Bryg skulde være paa fjorten Tønder Malt, der skulde udbringes til 77 Rdlr., idet der som Produkt af et Pund (d. e. fire Tønder) Malt regnedes

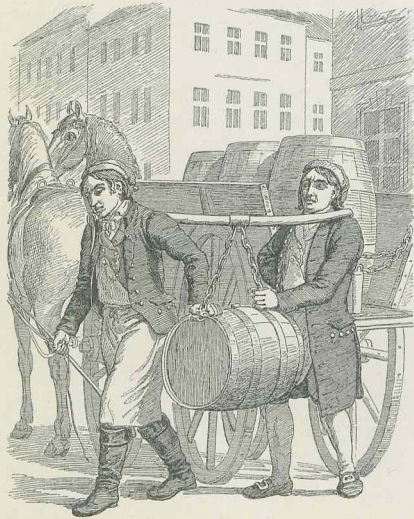
Fem Tønder fjorten Marks-Øl	11 Rdlr. 4 Mk.
Fire Tønder otte Marks-Øl	5 Rdlr. 2 Mk.
Fem Tønder sex Marks-Øl	5 Rdlr. » Mk.

hvilket bliver 22 Rdlr. eller just 77 Rdlr. for 14 Tdr. Malt. Hvad der saaledes bryggedes, kaldtes »brunt« Øl, idet der dog tilføjedes, at det »hvide« Øl skulde ansættes ligesom det brune »i Proportion af Boniteten«. Efterrollet (Kaventet) skulde efter Bestemmelser fra 1675 og 1687 gives Fattige til Vederkvælgelse for ingen Penge. Ønskede Nogen en særlig Slags Øl, maatte han undtagelsesvis bestille det hos hvilken Brygger, han vilde, men dog saaledes, at det kom til Fradrag i dennes Ligning. »Fremmed eller udenlandsk Øl« maatte kun sælges hos Vintapperne, der dog næppe herved konkurrerede stærkt med Øltapperne, de officielle Indehavere af Retten til i kande- eller pottlevis at utlappe det Øl, der bryggedes her i Landet.

Den saaledes beskrevne Ordning blev, skjönt oftere angreben, staaende, kun at Øllets Pris efterhaanden steg. Kornet blev dyrere og Tiderne slettere. For at Systemet fuldt kan bedømmes, maa der imidlertid endnu gjøres opmærksom paa en ganske ejendommelig Side ved det.

Lavets Medlemmer, de officielle Bryggere i Kjøbenhavn, vare som Regel slet ikke Bryggere. Som vi have set, var det oprindeligt Kjøbmænd, der drev Bryggeri — endnu 1626 maatte enhver ærlig Kjøbmand i Helsingør gjøre dette — og heraf blev Følgen, at en Brygger, modsat enhver anden i et Lav optagen Næringsdrivende, fik Ret til at forbinde en anden Næringsvej med Bryggeriet. Som Brygger var han med andre Ord i Regelen kun Kapitalisten, der havde sat sine Penge i en Bryggergaard. At drive den forstod han kun sjældent. De egentlige Bryggere vare Bryggerknegtene i deres lune Skindpelse med de store, stobte Sølvknapper, med lodden Hue og blaat Forklæde, og dette Forhold gaar tilbage til det 17de Aarhundrede. 1687 hedder det, at Magistraten, Oldermændene og nogle af de bedste Borgere skulde udnævne det nødvendige Antal Bryggersvende, der derefter skulde tage deres Borgerskab,

for som Svende at blive indskrevne i Lavet og derpaa saaledes omdeles, at enhver Brygger i rette Tid kunde blive forsynet med Folk. Alt, hvad de behøvede til Brygningen, skulde i god Stand leveres dem af Bryggerne, og derpaa skulde de staa inde for Brygningen; vilde en Brygger —

Bryggerknegte fra c. 1800. Efter Tegning af J. Senn.

undtagelsesvis — ikke lade Svenden raade, skulde han give denne en Skadesløsseddel og saa selv tage Skade for Hjemgjæld.

Det var altsaa Knegtene, der regerede, og det ikke alene i Bryggergaardene men ogsaa overfor Kunderne. Ti det var Knegtene, der bragte Øllet om, hvad der førte til, at Kjøbenhavn hos dem maatte »tiltrygle« sig sit Øl. Naar en Bestilling var gjort paa Lavshuset, kunde der gaa 8 à 14 Dage, før det Bestilte var færdigt, og saa kom det an paa, hvor-

hen Knegtene styrede deres Skridt. Den taxtmæssige Dragerlön for en Tønde Øl var 4 β , men man gav 32, ja 48 og 64 β pr. Tønde, og saa kunde man endda, hvis man klagede, faa det studse Svar: »Er I ikke fornøjet med os, kan I tage Øl, hvor I vil; vi er ikke forlegne.«

Navnlig fra 1771 arbejder der sig en Stemning op herimod, samtidig med at man fandt det ubilligt, at en dygtig Brygger, der virkelig stræbte efter at levere godt Øl, ikke fik en Smule større Udbytte af sin Virksomhed end den ligegyldige. Systemet præmierede Uduelighed og holdt ethvert Fremskridt nede. Dette blev atter og atter højlydt udtalt, og 1801 blev der da nedsat en kongelig Kommission, som skulde undersøge Forholdene og eventuelt gjøre Forslag til en ny Ordning. Resultatet blev et kongeligt Reskript af 11 Januar 1805, der skred mærkelig radikalt frem: fra Aarets Udgang ophørte det gamle Lav at existere. Kongen udbetalte det 400,000 Rd. for Ophævelsen af Bryggergaardenes Monopol og for Ophævelsen af en i 1768 indgaaet Kontrakt, hvorefter Lavet modtog det saa kaldte Kongekorn til en vis (billig) Pris imod at levere Øllet til den kongelige Flaade. Kongens Bryghus, som Lavet allerede i 1739 havde overtaget for at blive fri for en udenfor Lavet staaende Konkurrent, blev ligesom Lavshuset i Klosterstræde og de Lavet i Arvefæste overladte Jorder udenfor Byen (Bryggervangen) Lavsinteressenternes private Ejendom.

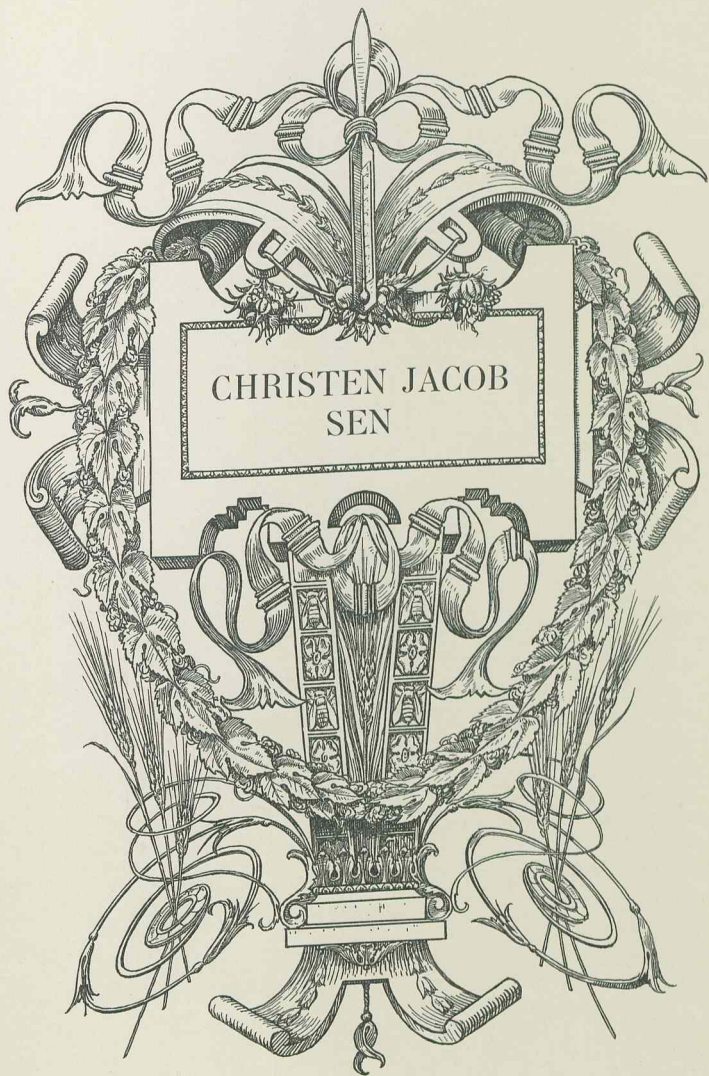
Ved Forordningen af 30 August 1805 blev Ølbrygning i Kjøbenhavn fra 1 Januar 1806 en borgerlig Næring, som ikke var Lav eller Lavsendretning undergiven. Den, der vilde drive denne Næring, behøvede kun at tage Borgerskab og erhverve Magistratens Koncession. Var den given, kunde han brygge, hvor, naar og saa meget han vilde af en hvilken som helst Slags Øl. Der gjaldt ikke længer nogen Taxt eller Vragning. Bryggernes Øl stod kun som andre til Salg udbudte Levnetsmidler under det almindelige Polititilsyn. Hvad der bevaredes fra Fortiden, var væsentlig kun det Læbælte paa to Mil fra Byens Fæstningsværker, der 1675 var givet Kjøbenhavns Bryggere, og det gamle, sik-

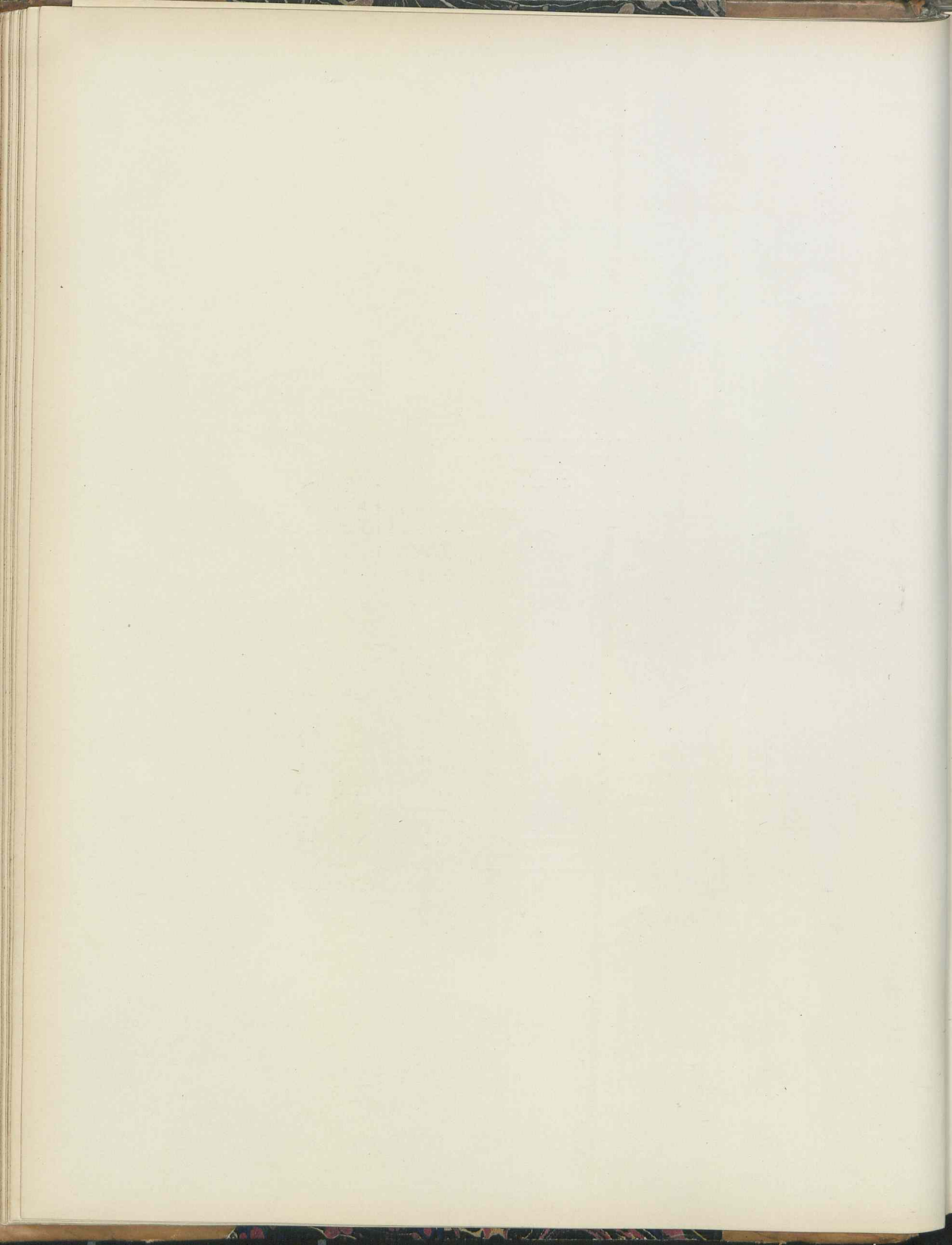
kert stolte Lavshus, der bevarede Traditionen om Fortidens velfornemme Bryggere. Hvor ofte havde det ikke været Sæde for betydningsfulde Møder og Fester ligesom for alskens Forestillinger og Koncerter.

Men nu da Lavet var hævet og Bryggernes særlige Rang kun en Saga, nu forsvandt ogsaa Lavshuset. Under Kjøbenhavns Bombardement i 1807 gik det op i Luer for aldrig at rejse sig mere. Men det gjorde det danske Bryggeri — navnlig ved en enkelt Slægt, der nu virker i sin tredje Generation.

Ølbrygningen her i Landet fik en lykkelig Udvikling, der fremkaldte danske Bryggerimærker, der blev nok saa bekendte som den tyske »Brauerstern«, de tyske Bryggerses gamle Fagmærke.

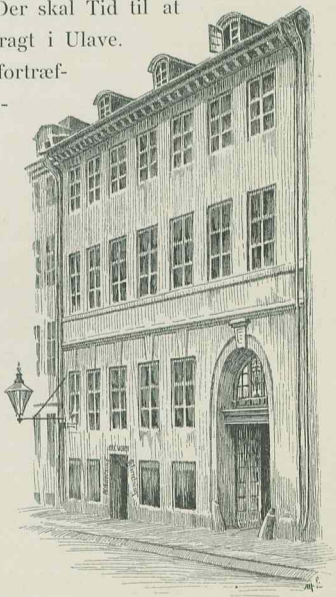

DA Kjøbenhavns Bryggerlav i 1805 hævedes, bedredes Forholdene selvfølgelig ikke øjeblikkelig. Der skal Tid til at rette, hvad Slægt efter Slægt har bragt i Ulave. Men man var ved godt Mod. I sine fortræffelige »Fysisk-medicinske Betragtninger over Kjøbenhavn« skriver Lægen H. CALLISEN 1807, at var Øllet endnu ikke blevet bedre, var der dog »Grund til at haabe, at den nye Forandring i Ølvæsenet iblandt de mange og kloge Mænd, som befatte sig med at brygge Øl, vil opmuntre nogle til med Flid og Anstrengelse at behandle Ølbryggeriet som en Videnskab og at anstille den hele hidhørende kemiske Proces efter faste og stadige Grundsætninger, saa at Ølets Godhed ikke længer bliver afhængig af Tilfældigheder men vil vorde tillavet efter videnskabelige Forskrifter og Regler«.

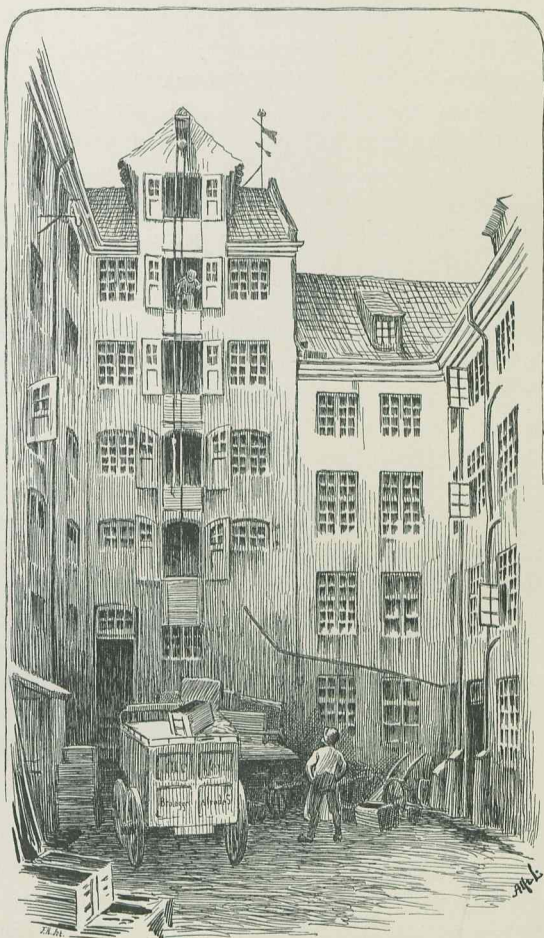
Broleggerstræde Nr. 5.

Man kan sige, at den Mand saa profetisk ind i Fremtiden. Hvad han her udtalte, er jo virkelig sket. Men just derfor kan det have nogen Interesse at se, at det Samme allerede tidligere var blevet ønsket ogsaa af Andre. Lignende Tanker findes i det dygtige lille Skrift »Om Øl og Ølbrygning samt om Bryggerlavet i Kjøbenhavn«, som Toldinspektør H. MUUS og Professor R. NYERUP udsendte i 1802. Medens Bryggerlavet endnu stod ved Magt, saa de en Tid imøde, da Ølbrygning dreves som fri Næring af intelligente Mænd, der »bivaane Forelæsninger over den økonomiske Kemi og derved lære at tænke rigtig om Bestanddelene af de Ting, som høre til Ølbrygning«. Og Ønsket kan følges endnu længere tilbage. I det af Landhusholdningsselskabet i 1795 præmierede Skrift »Afhandling om Ølbrygningen i sin fulde Udstrækning« af Professor i Matematik og Filosofi ved Akademiet i Sorø JOH. CHR. MOLBECH anbefales Brugen af Termometeret ved Øllets Brygning, og en saakaldet Ølprøver beskrives omstændelig.

I over 20 Aar var der atter og atter gjort opmærksom paa, at Ølbryggeriet burde drives rationelt, og Alt, hvad der i saa Henseende var blevet fremsat, fik den kraftigste Støtte i H. C. ØRSTEDS betydningsfulde Virksomhed for at skaffe Naturvidenskaberne Udbredelse i saa vide Kredse som muligt. 1806 blev han ansat som extraordinær Professor i Fysik ved Universitetet, og samme Aar blev han Medlem af en Kommission, der skulde undersøge og gjøre Forslag til Forbedringer ved Bryggerierne. Hvad han paa dette Omraade kæmpede for, fik et populært Udtryk i CHR. ANT. BRØNDUMS »Grundsætninger for Ølbryggeriet« (1828), som han gjennemgaa og forsynede med en Fortale.

Paa forskjellig Maade gaves der altsaa Bryggerne Impulser, uden at det derfor tør siges, at de gjennemgaaende fandt et villigt Øre. Men der var Undtagelser, og som en fremragende Undtagelse staar Brygger CHRISTEN JACOBSEN med Tilnavnet NØRKLÆR i Brolæggerstræde.

Han var født 15 Marts 1773 i Landsbyen Nørkjær i Dronninglund Sogn, Vendsyssel, i en gammel Bondeslægt. Faderen hed JACOB JENSEN

Fra Gaarden i Brolæggerstredre Nr. 5.

og Moderen GERTRUD CLEMENS DATTER. Han var Forældrenes eneste Barn, og de havde derfor sikkert været glade, da Omstændighederne föjede sig saaledes, at han, da Militærtjenesten stod for Dören, kunde blive fri for denne. Men allerede her viste hans Energi sig. Han ønskede at blive Soldat, han ønskede at komme til Kjøbenhavn for at blive bekendt med de store Forhold dér. Og hans Ønske sejrede. Han tjente Kongen den befalede Tid, og da han derefter tog Tjeneste hos Brygger Gyldenfeldt i Brolæggerstræde, afgjordes mere end hans egen Skjæbne.

Gaarden, han kom til at tjene i, var en gammel Bryggergaard og Gaden en udpræget Bryggergade. Som Bryggernes særlige Tilholdssted i Kjøbenhavn maa Nørregade nævnes. I den fandtes 1739 ikke mindre end 27 af Byens for dygtige anerkjendte 105 Bryggergaarde. Men efter Nørregade kom Brolæggerstræde. 1739 var der fem Bryggergaarde i denne lille Gade, et Antal, som samtidig kun kunde opvises i to andre, betydelig længere Gader, nemlig Vestergade og Kjøbmagergade. Og Brolæggerstræde havde den Gang endda sat een Bryggergaard til, ti 1640 havde Gaden sex.

Som ovenfor paavist var det Regelen, at Datidens Bryggere kun vare Bryggere af Navn, og saaledes var det ogsaa med Brygger N. S. Gyldenfeldt. Bryggergaardens tidligere Ejer ANDREAS FINT var død i 1789, og hans Enke Anna Elisabet f. Johansen havde i 1794 ægtet Adelsmanden NIELS SEHESTED af GYLDENFELDT, der sikkert stod Bryggeri, og hvad dertil hører, saa fjernt som vel muligt. Han var Generaladjutant og Kommandørkaptajn. Og da han døde 1809, var det hans Enke, der for anden Gang og nu for en rum Tid blev Bryggergaardens Indehaver.

Her var det, at Christen Jacobsen efter først at have været Gaardskarl eller Bryggerkarl — Traditionerne stemme ikke overens — tjente sig op til Bryggerknekt. Forholdene vare heldige for en opad stræbende Dygtighed, og der er ingen Tvivl om, at han har været en nyt-

tig Mand her, nyttig for Bryggeriet, men ogsaa for sig selv. 1817 var han kommen saa vidt, at han som Lejebrygger kunde overtage en anden af Brolæggerstrædes Bryggergaarde, Nr. 76, nu Nr. 5, hvor Forholdene forøvrigt vare fuldstændigt som i den Gyldenfeldtske Gaard.

Strax efter at Bryggerlavet i 1755 havde faaet sine sidste regulerende Bestemmelser, købte PEDER JENSEN OSTENFELD denne Bryggergaard, og 1778 solgte han den til NICOLAI RINDOM, hvis Enke ANNE CATHRINE f. HELLESEN havde den fra 1804 til 1809; saa solgte hun den til Snedker CHRISTIAN VÆLSCHOU, der herved fik Ret til at kaldes og være Brygger uden paa nogen Maade at forstaa Bryggeriet. Det var denne Gaard, som Christen Jacobsen fik Raadighed over som Lejebrygger i 1817 og som Ejer i 1826, han købte den da for 23,240 Rdl. Sølv. Fra den Tid findes hans Bogstaver endnu den Dag idag i Gaardens store Vindfløj.

Hans Borgerskab som Lejebrygger er af 16 Oktober 1817, og da han saaledes blev Brygger, var han 44 Aar. I og for sig er der intet Mærkeligt i denne Livsførelse. Mangen jysk Bondekarl har baade før og senere gjort en ganske lignende Karriere. Jysk Nøjsomhed og jysk Erhvervsenergi ere jo velbekjendte Ting. Men hvad der her maa fremhæves, er, at denne jyske Bondekarl ikke alene slog sig økonomisk op men ogsaa sørgede for at tilegne sig en Række Kundskaber først og fremmest i teknisk, navnlig fysisk og kemisk Retning. Han nærede nemlig virkelig Interesse for sit Bryggeri. Ja efter Alt at dømme har han ikke ladet det være nok med at studere den ovenfor nævnte, ikke særlig store danske Bryggeri-Litteratur, han har tillige været Tilhører ved Professorerne Jeppe Smiths, Zeises og Ørsteds populære Forelæsnings — ligegyldigt om det var i »Selskabet for Naturlærens Udbredelse«, der stiftedes 1823, eller paa den nogle Aar yngre polytekniske Lærestanstalt — men ogsaa bestræbt sig for at faa Kolleger med, hvad han langtfra altid havde Glæde af. En af Byens bekjendte Bryggere bortfjernede sig saaledes en Gang i stor Kjedsomhed midt under et

Foredrag og var kun forbavset over, at hans Kollega efter hans Opfordring ikke vilde følge ham.

Under saadanne Forhold kan man forstaa, at det fortjener stærkt at fremhæves, at Brygger Christen Jacobsen altid bryggede med Termometret i Haanden. Det var et betydningsfuldt Fremskridt, som vistnok kun faa fulgte ham i. Og der tilkommer ham maaske endda en endnu større Ære. Efter Sønnens Udsagn skal han nemlig ikke alene være den, der tidligt brugte, men den, der først indførte Brugen af Termometret i det danske Bryggeri.

Det var imidlertid ikke alene paa det tekniske Omraade, at han tilegnede sig Kundskaber. Den høje Mand med det kraftigt røde Ansigt var godt inde i Datidens religiøse og æstetiske Spørgsmaal, og han kunde i en Diskussion gjøre sine med stor Bestemthed udtalte Meninger gjældende paa en saa dygtig Maade, at han helt forbavsede den yngre Slægt. En saadan knyttedes nemlig til Huset, efterhaanden som dettes eneste Søn og eneste Barn, den senere Brygger J. C. Jacobsen, voxede op. Og den gamle Brygger indgød de Unge baade Respekt og Sympati. Han var Rationalist, hyldede Naturreligionen og saa i Bastholm Idealet af en Præst, men samtidig var han med god Kjendskab til Wessel og Baggesen et Stykke af en Romantiker, der satte Pris paa Øhlenschläger. Alt Stort begejstrede ham og det endnu paa hans gamle Dage. Da Sönnen i 1831 meddelte ham Warschaus Fald som en almindelig politisk Nyhed, gav han ham en kraftig Tilrettevisning, fordi han ikke følte dybere for den tragiske Udgang af en heltmodig Rejsning mod Tyranniet.

Han havde levende, alsidige Interesser, og med dem forbandt han en energisk Handlekraft, som følgende lille Træk stemmer godt med. Da han som Interessent i Kongens Bryghus en Gang var tilstede ved et Møde i det, blev det hjemsogt af Skorstensild. De Tilstedeværende stod raadvilde, kun ikke Jacobsen. Uden Betænkning tog han sin helt nye Frakke af, stoppede den i Skorstenen og kvalte dermed den begyndende Brand.

Det var et dygtigt Liv, der førtes i Bryggeriets Stueetage ud imod Brølæggerstræde, hvor den stille, elskværdige Husmoder CAROLINE FREDERIKKE f. SCHELBECK saa godt suplerede sin Husbond og skabte den Hjemmets Hygge, der med stor Glæde erindres af de faa endnu Levende, der have nydt godt af den. Der kom jævne Folk af Forældrenes tidlige Bekjendtskabskreds, men der kom, som ovenfor nævnt, ogsaa studerende Ungdom. En fjærn jysk Slægtning medbragte en Gang ved et længere Besøg i Hovedstaden en ung Pige LAURA HOLST, Datter af Thisted-Kjøbmanden Lars Hilman Holst i Ægteskab med Helene Cathrine f. Steenstrup. Hun blev Sønnens Forlovede, og mellem hendes Fætttere og Slægtninge, der nu fik Adgang til Huset, var en Række unge Studenter, der her skulle nævnes efter deres senere Stillinger og Titler. Det var alle, som det vil ses, mere eller mindre betydelige Personligheder: Etatsraad JAPETUS STEENSTRUP, Dr. phil. PETER STILLING og hans Broder Præsten JACOB STILLING, Naturhistorikeren og senere Præst paa Samsø FRANTS JACOBSEN samt Lægen FRANTS DJØRUP, og med dem fulgte deres Studentervenner: Konferensraad, Professor RASMUS NIELSEN, Præsten i Søllerød, teologisk Licentiat OLE CHRISTIAN LUND GAD, Præsten i Kastellet og Gjentofte HARALD IPSEN samt en Broder til den sidstnævnte, der var Musiker.

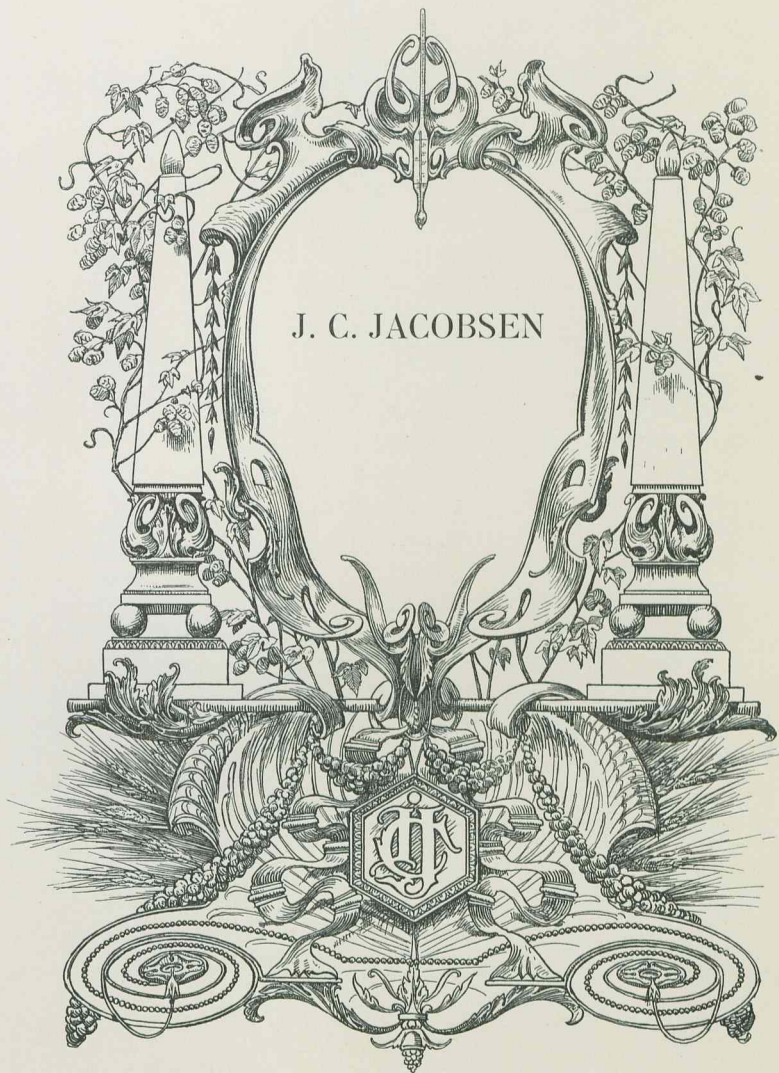
Det er fra denne Kreds, at Traditionerne om Brygger Christen Jacobsen ere naaede til Nutiden, Traditionerne om den Mand, der blev den lykkelige Stamfader til Bryggerslægten Jacobsen, og som efter alle Skildringer at dømme sad inde med en saa stor naturlig Begavelse. Efter flere Udsagn skal han have været en større Begavelse end Sønnen, den senere saa bekjendte Brygger J. C. Jacobsen, der ikke som mange betydelige Mænd i saa Henseende tog Arv efter Moderen. Han har afgjort slægtet Faderen paa.

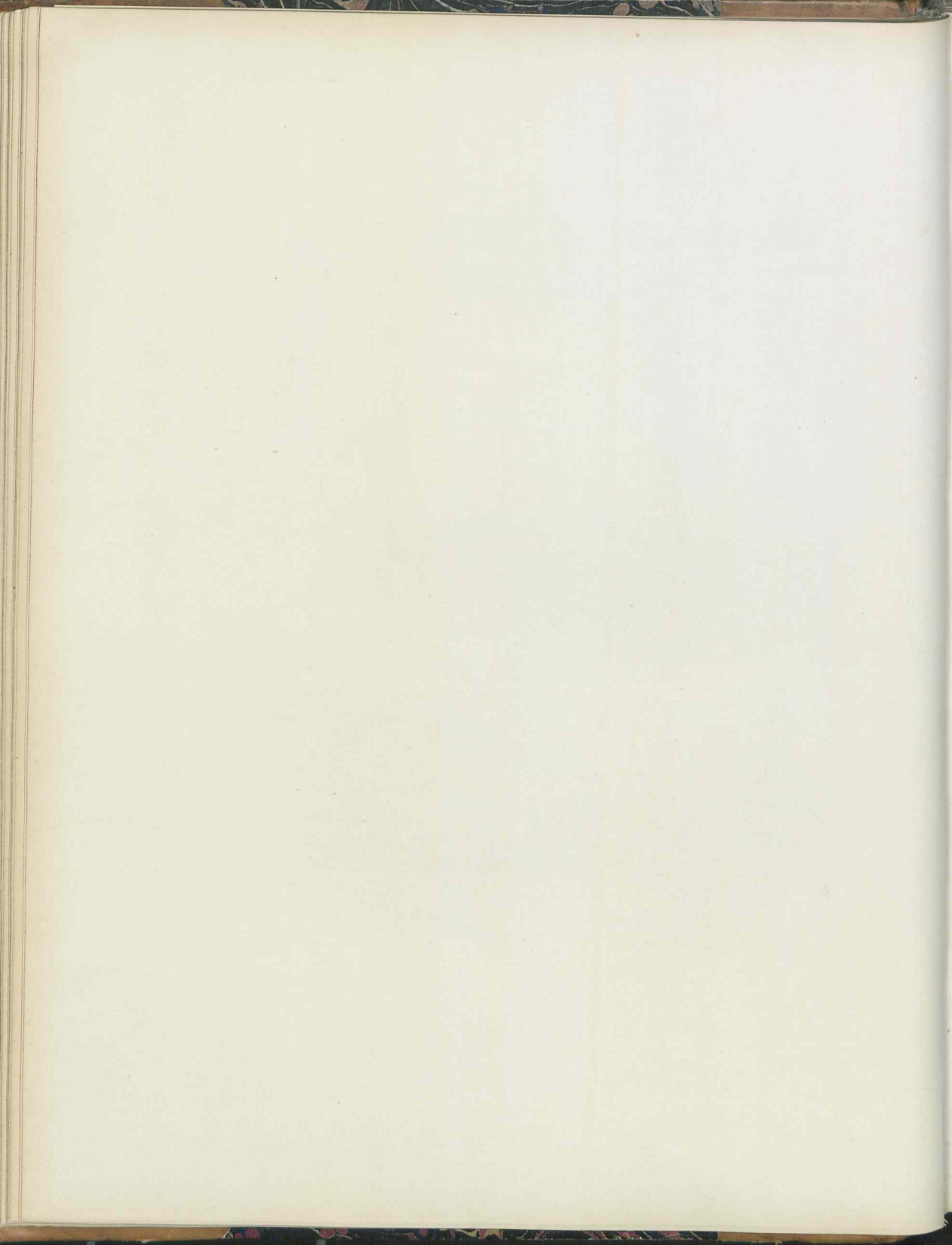
Christen Jacobsen døde den 13 Februar 1835, næsten 62 Aar gammel. Hans Enke overlevede ham i ni Aar til den 5 Februar 1844, saa lukkede ogsaa hun sine Øjne.

Hermed er et væsentligt Afsnit af den danske Ølbrygnings Historie afsluttet, forsaavidt den er knyttet til Brølæggerstræde Nr. 5; men den gamle Bryggergaard er som Udgangspunkt ogsaa med i det følgende, endnu væsentligere Afsnit. Ti i den satte Christen Jacobsens Søn Bo, og i den begyndte han de Forsøg, der skulde føre ham saa vidt.

Af CHRISTEN JACOBSEN existerer der intet Portræt, men hans Sønnesøn har i Aar sat ham en Mindetavle. Den findes sammen med to andre i Bryggeriet Ny Carlsbergs Mur ud imod Pasteursvej.

H. C. Ørsted's Statue.

Efter det ovenfor Meddeltte kan man forstaa, at Brygger Christen Jacobsen ikke lod sin Søn og eneste Barn JACOB CHRISTIAN JACOBSEN (f. 2 September 1811) voxe op uden Undervisning. Han blev tidlig sat i det Bisserupske Institut, en den Gang af Middelstanden stærkt benyttet Skole, hvori f. Ex. ogsaa Hostrup nogle Aar senere fik sin første Lærdom. Den laa i Læderstræde. Men selvfølgelig var det Tanken, at Sønnen skulde være Brygger. Da han var færdig med Skolen, kom han strax over i Bryggeriet, og her blev han ikke skaanet, men paa den anden Side ledet med Forstand og Intelligens. Efter Faderens Tilskyndelse begyndte han i sit

syttende Aar at høre H. C. Ørstedes populære Forelæsninger, og ved den unge polytekniske Lærestalt fulgte han foruden Ørsted endnu Zeise og Forchhammer.

Og ingen Elev kunde være ivrigere; Faderens levende Kundskabs-trang var ogsaa tilstede hos ham. Ved Siden af de tekniske Discipliner kastede han sig endnu over Matematik, Oldtidens Historie og tysk Litteratur. Som han selv senere har sagt, var dette dog kun »en Del« af hans Yndlingsstudier. Og sandt er det, han havde andre. Paa Regensen og Valkendorfs Kollegium deltog han i de ovenfor nævnte studerende Venners muntre Liv, og de fik tidligt Respekt for »Bryggerfyren«, som de kaldte ham. Ved Besøg paa den kongelige Malerisamling var det saaledes snarere ham, der førte dem, end de ham. Saa gode Kundskaber havde han i dansk Kunst og Litteratur. Han imponerede dem ved sin Kundskabsfylde, men endnu mere ved sin klare Logik og sine alsidige Interesser.

Han fik imidlertid ikke Ro til noget egentligt Studium. Som ovenfor nævnt døde hans Fader allerede i 1835, og ikke endnu 24 Aar gammel maatte han overtage Bryggeriet, først i 5 Aar som Bestyrer med Borgerskab som Lejebrygger og derpaa som Ejer. Han stiftede ogsaa i disse Aar sit eget Hjem. Den 24 Oktober 1839 indførte han sin ovenfor nævnte Forlovede som Brud i den gamle Bryggergaard. Og allerede forinden var ogsaa den Begivenhed indtruffen, der væsentlig skulde faa Indflydelse paa hans Liv, idet den viste ham det Maal, han med saa store Anstrengelser — men ogsaa med saa stor Lykke — skulde arbejde for at naa.

Der var Andre, der noget før havde arbejdet for Fremskridt i den danske Bryggeriindustri. I Aarhundredets Begyndelse havde Kammerraad J. WITTH været virksom for at vise det lufttørrede Malts Fortrin; THOMAS MOLLERUP havde 1810 konstrueret et Ildsted til en Bryggerkjedel med Forvarmer, og H. B. MOMME begyndte 1826 at knuse Malt paa et ved Damp drevet Valseværk. Men det var Altsammen kun

Smaating, imod hvad Jacobsen stræbte efter, da Sagen først blev ham klar. Som han siger i sin Levnedsbeskrivelse ved Københavns Universitets Firehundredaarsfest, var hans Maal intet mindre end at »reformere Ølfabrikationen herhjemme«, og han, den varmtfølede danske Mand, lededes her, som han ofte senere spøgende har gjort opmærksom paa, af Danmarks argeste Fjender, Slesvig-Holstenerne i de danske Kollegier, Herrerne i det tyske Kancelli.

Som ovenfor nævnt havde Vinhandlerne Eneret til at udskjænke fremmed Øl, og Waagepetersens Vinkjælder i Store Strandstræde blev herved Samlingssted for de tyske Kancelliherrer, der her drak en ny Slags tysk Øl. Dette Øl vilde J. C. Jacobsen smage, og en Gang i 1836 indbød han sin Ven FRANTS DJØRUP til at følge med ned i Kjælderen. Øllet kom paa Bordet, Djørup fandt den bitre Drik lidet tiltalende, men Jacobsen smagte og smagte, og jo mere han smagte, des klarere blev han over, at det var frembragt ved en væsentlig forbedret Brygningsmetode. Han maatte vide, hvori den bestod.

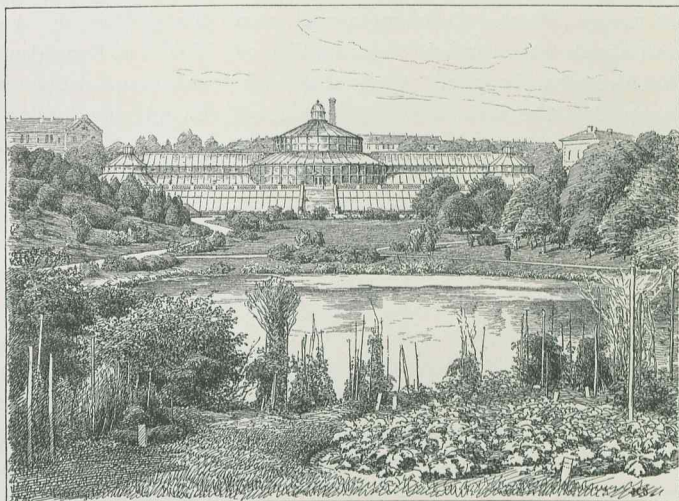
Saa gik Rejsen til Hamborg, hvorfra Waagepetersen fik Øllet, og hjemkommen forsøgte han at brygge det nye, langsomt gjærede, d. v. s. undergjærede Øl. Men Forsøget lykkedes ikke. Øllet maatte løbe i Rendestenen, hvad der dog kun forøgede hans Iver. Nye Rejser bleve foretagne, og under store Vanskeligheder hjembragte han paa en af disse fra Gabriel Sedlmayrs Bryggeri i München nogle faa Pund Undergjær. Og ved denne Gjærs Hjælp naaede han Maalet.

Efter sine Forældre havde han arvet 11,000 Rd. og trods ivrige Raad i modsat Retning fra Slægt og Venner og trods Spottegloser fra Kolleger besluttede han at vove dem i et større Forsøg paa at brygge bayersk Øl, til hvis langsomme Afgjæring det først og fremmest gjaldt om at faa en Lagerkjælder. Ved de militære Myndigheders Imødekommen fik han i 1844 Lov til at anlægge en saadan i Volden (»Hahnens Bastion«) ud for Teglgaardsstræde, og for første Gang bragte han nu i 1846 godt undergjæret københavnsk Øl i Handelen. Men hele Her-

ligheden var kun 300 Tdr., og han vilde videre. Han afsøgte Københavns Omegn for at finde et frit beliggende Sted med godt og tilstrækkeligt Vand. Valby Bakkes Gjennemskjæring til Jernbanen mellem København og Roskilde ledte ham vesterud, og i November 1846 købte han et Stykke af Bjerregaardens Marker. Allerede Dagen efter gik det løs med undersøgende Boringer; Tegningerne til de nødvendige Bygninger gjorde han selv med Assistance af Arkitekt H. C. STIL-
LING. I Januar 1847 begyndte Grundgravningen, hvortil 100 afskedi-
gede Jernbanearbejdere engageredes, i Avgust s. A. rejstes Taget, og den 10 November 1847 indviedes *CARLSBERG*, opkaldt efter hans Søn, med en Brygning, som helt lykkedes. — Den 25 November 1846 havde han faaet Bevilling til at anlægge og drive et bayersk Ølbryggeri med tilhørende Lagerkjælder paa et Sted i Københavns Omegn.

Det første Aars Brygning udgjorde 3000 Tdr., men det var langt fra let at faa dette Kvantum afsat. Det var kun en ringe Ting, at der ved Øllets Indførsel til København (indtil 1851) maatte betales en Konsumtion, der svarede til den Kjøbstadbryggerierne paahvilende Maltformalingsafgift. Værre var det, at Pubikum kun modstræbende syntes at ville gaa ind paa den nye Ølsmag. Afsætningen var kun ringe, medens der paa alle Sider optaarnede sig Vanskeligheder. Jacobsen behøvede hele sin Energi for at holde Foretagendet og sig selv oppe. Der var Öjeblikke, navnlig naar han om Aftenen træt gik hjem til Bro-læggerstræde — han gik efter indhentet Tilladelse langs Banelinien — da han kunde fristes til at se en Befrier for alle Bekymringer i det prustende Lokomotiv, der ligesom vinkede ham med sit Ildöje, men Tanken om Hustru og Barn, Sönnen, efter hvem han havde givet det Hele Navn, holdt ham oppe og gav ham nyt Mod. I Begyndelsen gjorde han Alt selv, men da han i 1849 i længere Tid fængsledes til Sygelejet af en heftig Gigtfæber, maatte han, hvor nødigt han end vilde, finde sig i at faa en Medhjælper. Det blev Cand. pharm. H. N. GOTTLIEB, der dog snart afløstes af Cand. pharm. A. VOGELIUS.

Det var Englands Bryggerier, der den Gang stod som Forbillede for Tanken herhjemme. Man kan se det af Artikler i Handelstidenden og i Ursins Magasin, og endnu 1848 sluttede Professor E. A. SCHARLING et Foredrag i Industriforeningen om Ølbrygningen i Bayern med en Udtalelse om, at Bryggerierne dér stod langt tilbage for de bedre en-

Botanisk Haves Palmehus og øvrige Væxthuse.

gelske. Der var en ikke ringe Opinion imod Jacobsens Bestræbelser, skjøndt f. Ex. Formændene for Kjøbenhavns Bryggere J. N. BJERRE og K. G. GROTH i deres Erklæring af 1846 til Kancelliet udtalte sig velvilligt overfor det nye Anlæg, »for hvilket vist i flere Henseender saa meget taler«. Og Resultatet blev da ogsaa, at det nye Øl efterhaanden trængte sejerligt igjennem. Det kan ses af de Byggeforetagender, der lidt efter lidt kom i Gang paa Carlsberg.

Selve Bryggeriet, som Vogelius beskrev i Industriforeningens Kvar-
talsberetninger for 1854, stod som nævnt færdigt i 1847, men nu kom
i 1852 Carlsbergs Hovedbygning i italiensk og pompejansk Stil efter
Jacobsens af N. S. NEBELONG gennemsete Tegninger, og i 1856 ind-
købtes et stort tilgrænsende Grundstykke for at faa Plads til en Række
Udvidelser. 1856 byggedes et særligt Malthus, 1859 et særligt Svalehus
o. s. v., og 1865 stod Carlsberg som et paany færdigt Hele, der dog
snart skulde faa en endnu formaalstjenligere ny Skikkelse. Den 6 April
1867 hjemsøgte Bryggeriet nemlig af en odelæggende Brand, der gjorde
en ny Opførelse nødvendig. Og med mægtig Energi satte Jacobsen
allerede under Branden Sagen i Gang: til September maatte og skulde
et nyt Bryggeri være færdigt. Og da September kom, stod det der i
udvidet og forbedret Skikkelse. — Da Ismaskiner endnu vare ukjendte,
laa de bayerske Ølbryggerier stille om Sommeren, Aarets Kampagne
begyndte i September.

1847 indrettedes Carlsberg til en aarlig Produktion af 5000 Tdr.,
men i 1868 produceredes i det ny opførte Bryggeri c. 26,000 Tdr., og
nye Udvidelser viste sig snart efter nødvendige. Den i 1870 begyn-
dende socialistiske Bevægelse lod Forbruget af Carlsberg-Øllet voxte til
uanede Højder. I 1886 var Produktionen bragt op til c. 146,000 Tdr.
Mærkeligt nok var det atter en Bevægelse, som Jacobsen stod fjendt-
lig imod, der ved at krydse hans Liv bragte ham Medbør. Brygge-
riet fik en Udvikling, som han aldrig havde drømt om og i og for sig
ikke arbejdede for. Jacobsen havde ingen merkantil Nerve og nedlod
sig aldrig til Reklame. Hver Gang han gik til en Udvidelse af Brygge-
riet, troede han, at nu var den sidste Grænse naaet, og det var stadig
med en vis Forundring, at han saa sit Skjön underkjendt. Men selv-
følgelig var han glad derved, ti det bayerske Øl havde for ham en
Mission. Det skulde paa heldbringende Maade kunne besejre Hangen
til Brændevinsdrik, Noget, der kommer stærkt frem i et Foredrag, som
han 1884 holdt i den tekniske Forening ligesom i nogle Bladartikler,

han i Anledning af en Polemik mod dette Punkt i Foredraget skrev i Berlingske Tidende. Han var i Overensstemmelse med bl. A. den ovenfor nævnte gamle Læge CALLISEN, der allerede 1807 sagde, at vore Bryggeriers gode Tilstand var en vigtig Ting for Staten, »ti det er vist, at især Almuen let forfalder til at drikke Brændevin, naar godt Øl ikke kan faas for en billig Pris«.

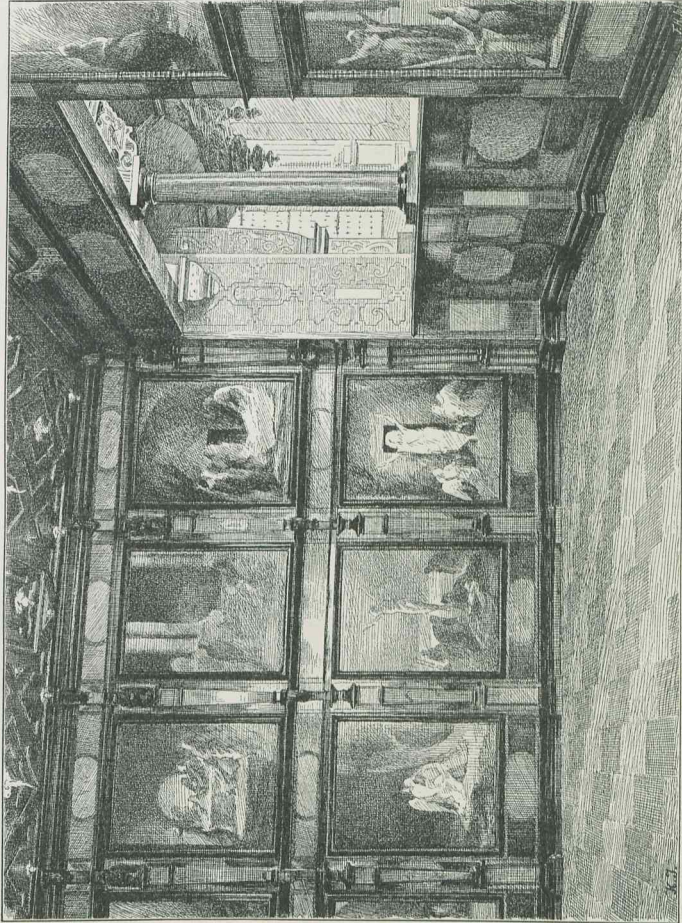
Jacobsens Foredrag i den tekniske Forening omhandlede Bryggerindustriens Fremskridt i de sidste 50 Aar. Han taler her i Almindelighed, men det er ikke muligt Andet end stadig at tænke sig hans eget Bryggeri som illustrerende Baggrund, ti det var selvfølgelig udrustet med alle de af ham nævnte nye Indretninger saasom Maskindrift, Isafkøling m. m., Indretninger, hvis Fuldkommenhed endda for en Del skyldtes hans Virksomhed. Kun paa det Sted, hvor han omtaler Videnskabens store Betydning for Bryggerierne, nævner han Carlsberg. Efter at have dvælet ved H. C. ØRSTED og PASTEUR som de Mænd, der paa dette Omraade havde haft størst Indflydelse paa ham, siger han, at Bryggerne nu have Sikkerhed for altid — baade Sommer og Vinter — at kunne brygge sundt Øl, idet Dr. EMIL CHR. HANSEN ved CARLSBERG LABORATORIET var naaet til at kunne fremstille en absolut ren Ølgjær.

Hvor underligt det end lyder, var Jacobsen først kommen til Erkjendelse heraf med en vis personlig Overvindelse. Ti ligesom han levede i en smuk Dröm om Ørstedes praktiske Indflydelse paa hans Bryggerivirksomhed, saaledes havde han en anden Dröm om Pasteurs absolute Overlegenhed paa det gjær-fysiologiske Omraade, og det var ikke med helt venlige Følelser, at han saa den svinde ved Dr. Hansens dybtgaaende Undersøgelser. Uden Hensyn hertil staa vi dog her ved en karakteristisk Side af Jacobsens Virksomhed som Brygger, dens nøje Forbindelse med Videnskab. Alt skulde gjøres for at efterkomme dens Fordringer. Carlsberg maatte kun udsende et absolut fuldendt Produkt, hvis fortrinlige Egenskaber da ogsaa erkjendtes paa de tre eneste Udstillinger, han sendte det til: Kjøbenhavn 1872, Wien

1873 og Paris 1878. Jacobsen søgte da ogsaa at have de bedst mulige Medarbejdere. A. VOGELIUS er nævnt ovenfor, og hans Efterfølgere blev fra 1856—81 E. KOGBØLLE, der endog i ti Aar (1871—81) var Medlem af hans Firma, og fra 1881 S. A. VAN DER AA KÜHLE; ved Siden af dem havde han ogsaa et Laboratorium, der fra en ringe Begyndelse (Cand. pharm. G. C. FAYE) udviklede sig til noget Overordentligt, efter at de to nuværende Professorer JOH. KJELDAHL og EMIL CHR. HANSEN vare blevne knyttede til det, henholdsvis i 1875 og 1878.

Det er herefter let at forstaa, at Jacobsen maatte interessere sig for Oprettelsen af H. C. Ørsteds Statue i Ørstedsparken, men det kom overvældende, naar han paa denne Statues Afsløringsdag den 25. September 1876 anmodede det kgl. danske Videnskabernes Selskab om at overtage Bestyrelsen af en Fond, CARLSBERG-FONDEN, paa ikke mindre end en Million Kroner, som han samme Dag havde stiftet »i levende Erkjendelse af, hvor meget han skyldte H. C. Ørsteds Lære og vækkende Indflydelse.« Ved den skulde Carlsbergs kemisk-fysiologiske Laboratorium fortsættes og udvides, men den skulde tillige fremme Studiet af Naturvidenskaberne i Almindelighed ligesom af Matematik, Historie og Sprogvidenskab, navnlig i de Retninger, hvori »Staten ikke hidtil har anvendt og til hvilke den vel heller ikke i Eftertiden vil kunne afse de fornødne Midler.«

Det var Videnskabens Sejer som Fører i det danske Bryggeri, der herved manifesteredes med den Følge, at Danmark blev ledende paa Bryggeriets Omraade over saa godt som hele Verden. Carlsberg-Laboratoriets Virksomhed vakte strax den største Opmærksomhed. Ved Fondens Stiftelse ydede Jacobsen i det Hele et væsentligt Bidrag til Udviklingen af et selvstændigt dansk Videnskabsliv. Var han en af de Begunstigede, hvis Dygtighed og Energi Nutidens Samfundforhold have hjulpet til at samle en stor Formue, hørte han ikke til dem, der tro sig berettigede til at unddrage Samfundets videre Udvikling den saaledes samlede Formue som en død Skat. Han forstod, at Sam-

Bedestolen i Frederiksberg Slots Kirke.

fundet havde Krav til ham, og han satte sin højeste Ære i at være sit Land en nyttig Borger, saaledes som det vil fremgaa af nogle Meddelelser om, hvad der udenfor hans Bryggeri optog hans Interesser. Som Baggrund kan det erindres, at han i fjorten Aar var Borgerrepræsentant i Kjøbenhavn (1843—57) og just i det samme Antal Aar Rigsdagsmand, først Folketingsmand og derefter kongevalgt Landstingsmand (1854—58 og 1861—71).

Naar man ser paa Jacobsens Liv, springer det strax i Øjnene, at han var en ualmindelig praktisk dygtig Mand med Trang til et stort Virkefelt, og det er interessant at se, at denne Trang koncentrerer sig i Interesse for at opføre og værne om Bygninger. Naar der byggedes paa Carlsberg, var det ikke for ham som for saa mange andre Industridrivende i lignende Tilfælde et nødvendigt Onde. Nej, han levede og aandede i Virksomheden: Han beregnede og konstruerede, og som ovenfor nævnt var han da ogsaa væsentligt sin egen Arkitekt. Til den hygiejniske Kongres i Bryssel 1876 lod han trykke et Skrift, der gav Oplysning om den i hans Bolig paa Carlsberg af ham selv indrettede Opvarmning og Ventilation. Og han blev ikke staaende ved sine egne Byggearbejder. Fra hans Virksomhed som Borgerrepræsentant kan det saaledes nævnes, at han, da Planerne for Byens nye Vand- og Gasværker i 1854 vare vedtagne, blev et virksomt Medlem af det Tremandsudvalg, i hvis Hænder den samlede Kommunalbestyrelse lagde Planernes Gjennemførelse, ja det blev ham, til hvem de færdige Anlæg paa Kommunens Vegne overleveredes af den engelske Entreprenør. Men i endnu højere Grad maa hans Forhold til Botanisk Haves Væxthuse nævnes. Han blev Medlem af den af Regeringen nedsatte Kommission for disse Jern- og Glasbygningers Opførelse (1871—74). Og den hensigtsmæssige Indretning, fortræffelige Konstruktion og skjønne Form, der er et saa stort Fortrin ved dem, var udelukkende hans Værk, hvad der saa meget mere maa paaskjønnes, som han tilskød de ikke ubetydelige Summer, som Sagens Gjennemførelse kostede udover de til

Raadighed staaende Beløb. Endelig kan det ogsaa mærkes, at han, da Nathalie Zahles Skolebygninger 1876—77 opførtes ved Nørrevoldgade, viste dette Foretagende virksom Interesse.

Som antydet var han ikke alene ivrig for Opførelsen og Indretningen af store Bygninger, men ogsaa for den almindelige Bevarelse af Bygninger. Allerede i 1851 blev han som Borgerrepræsentant Medlem af Københavns Brandkommission, og endnu i 1884, strax efter at Kristiansborg Slot var brændt, skrev han i »Dagbladet« en længere Artikel: »Hvad kunne vi lære af Kristiansborg Slots Brand?« Hans Maal var en tidssvarende Udvikling af Københavns Brandvæsen, og derfor skjænkede han det i 1883 en Dampsprøjte og gav i 1885 Midlerne til, at en Ingeniørofficer paa en Rejse kunde gjøre sig bekendt med Brandvæsenets Organisation i nogle af Tysklands større Byer. I Forbindelse hermed maa det da ogsaa nævnes, at han i en Aarrække virkede i »Københavns Brandforsikringsssocietet«, først som kommitteret Interessent og derpaa som en af dets tre Direktører (1869—85). I denne Stilling kæmpede han i en længere Polemik med stor Iver for, at Assurancevirksomhed ikke skulde drives af udbyttesøgende Aktieselskaber; den burde have en mere officiel Samfundskarakter.

Efter alt dette vil det sikkert overraske at høre, at Carlsberg oprindelig slet ikke havde været assureret. Jacobsen troede, at han havde bygget det saa solidt, at det umuligt kunde brænde. I saa Henseende tog han dog fejl, men forøvrigt vare hans Byggepræstationer af en saadan Art, at der er blevet sagt: Var han ikke bleven den store Brygger, kunde han være bleven en stor Arkitekt.

Hvad han end gav sig af med, stod han jo altid som den betydelige Mand. Hans alsidige Dygtighed og ivrige Energi kan til en vis Grad minde om Renæssancens i saa forskellige Retninger virkende Mænd. Men hvor store Evner han end havde i konstruktiv Henseende, kan det dog være et Spørgsmaal, om den ham egne Kunstsans gik i den for en kunstnerisk stor Arkitekt nødvendige Retning.

Hans Fantasi var begrænset. Men ligegyldigt — sikkert er det, at han var en kunstelskende Mand, hvad der endog fik et officielt Stempel derved, at han en Tid stod som Tilforordnet ved Anskaffelsen af Kunstværker til den kongelige Malerisamling og den dermed forbundne Skulptursamling. De kunsthistoriske Kundskaber, han allerede som ung følte Trang til at tilegne sig, udvidede han troligt hele sit Liv igjennem, og det er af Interesse at se, at han, hvad der ikke er almindeligt, følte sig særlig tiltrukket af Billedhuggerkunsten. Den Søjlegaard, som han havde opført ved sin Bolig paa Carlsberg, og som han selv havde givet Tegningen til i hver Enkelthed, prydede han med en Række Buster og Basrelieffer, og som Gave til det kgl. Teaters Tilskuersfoyer lod han udføre den bekjendte Suite Marmorbuster af danske Digtere, Komponister, Skuespillere og Skuespillerinder, som nu smykke den.

Men Jacobsen var mere end en praktisk dygtig og kunstelskende Mand. Han var tillige en Mand, der følte varmt for sit Land.

Han var voxet op med Kjøbenhavns intelligente Opposition imod Enevælden; den tog hans Interesse, og han viste tidligt, at han tilhørte den. Han blev da ogsaa baade Borgerrepræsentant (1843) og Stænderdeputeret (1845), ligesom han var Medstifter af det skandinaviske Selskab (1843). I Frisind gik han endda i 1848 videre end de fleste andre af hans Meningsfæller. Han sluttede sig til Liberalismens radikale Fløj, saaledes at han ved det bekjendte Møde den 22. Marts 1848 hos Professor J. F. Schouw stod Side om Side med Jernstøber P. F. Lunde. Det radikale Tilsnit blev dog ikke af lang Varighed. Efter hele sin Tankegang var han det nationalliberale Partis sikre Mand, saaledes som han viste det 1854 i dets Kamp mod det Ørstedeske Ministerium og i sin hele derpaa følgende Rigsdagsvirksomhed. Det var saaledes ham, der 1865 i Rigsraadets Landsting paa Partiets Vegne stillede den Forespørgsel til Ministeriet Bluhme, der indledede Kammerherre Heltzens Fald som Justitsminister. I politisk Henseende var Jacobsen en udpræget Partimand, og selvfølgelig stod han ogsaa paa Partiets Grund-

Tilskuerfoyeren i det kongelige Teater.

lag, da han i Perioden efter 1861 var en af de Rigsdagsmænd, der i Hôtel Royal søgte at samle de forskjellige Partiers Mænd i selskabelige Sammenkomster. Men han var udelukkende den gode danske Mand, sit Fædrelands hengivne Søn, naar han efter den ulykkelige Fred i 1864, der bevægede ham dybt, var en villig Giver overfor alle gode sønderjyske Formaal. Og naar han i 1876 tilskrev Komiteen for Gjenopførelsen af Frederiksborg Slot, at han vilde bekoste Istandsættelsen af dets Kongefløj, for at et national-historisk Museum kunde indrettes der, handlede han ud af en levende Overbevisning om et saadant Museums løftende Indflydelse paa Folkeaaenden.

Strax efter Kongeborgens Brand fyldtes han med Interesse for dens fremtidige Skjæbne. Den burde bygges op paa ny. Denne Tanke støttede han virksomt, og et Udslag heraf var det, naar Bedestolen i Slottets Kirke ved hans Gavmildhed fra 1866 smykkedes med CARL BLOCHS skjønne Malerier, der gjøre dette stemningsfulde Rum til Centrum i det paa saa mange Maader minderige Slot. Nu skulde det ogsaa gjemme Mindet om en god Borgers storslaaede patriotiske Optræden. Ti Museumstanken blev til Virkelighed i nøje Forbindelse med Carlsberg-Fonden. Jacobsen tillagde denne 200,000 Kr. til Fordel for Museet, af hvis tre Direktører Fondens Bestyrelse saa skulde vælge den ene. Og derefter oprettedes da ved kgl. Reskript af 5. April 1878 det national-historiske Museum paa Frederiksborg, til hvis Udvidelse han i 1880 yderligere bekostede Istandsættelsen af Slottets Prinsessefløj, ligesom han i 1881 skjænkede Fonden endnu en Million Kroner, af hvis Renter Halvdelen skulde komme Museet tilgode. Det er endelig ogsaa hans Gavmildhed, som Slottet kan takke for Kopien af den oprindelige »Brönd« i den forreste Gaard ligesom Klokkespillet i dets Taarn, hvis endelige Færdiggjørelse efter hans Død skyldes hans Enke.

En saa storslaaet Gavmildhed blev selvfølgelig levende paaskjønnet, Hs. Maj. Kongen aflagde ham et Besøg paa Carlsberg, Hundreder af Medborgere sendte ham en Adresse, og ved vort Universitets 400-Aars

Jubilæum i 1879 blev han udnævnt til Æresdoktor i det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet. Ridder af Dannebrog var han bleven i

Brønden i Frederiksborg Slots forreste Gaard.

1860, Sølvkorset havde han faaet i 1874, og i 1884 modtog han Kommandørkorset af 1ste Grad.

Karakteristisk er det imidlertid, at alle disse Æresbevisninger sna-

rere kom uden end med hans Vilje. Hvor han kunde, søgte han at holde igjen overfor dem. Ydre Glans tiltalte ham ikke, og naar det ovenfor er blevet sagt, at han kunde minde om Renæssancens Mænd, er der eet Punkt, paa hvilket en Sammenligning med dem helt vilde briste, nemlig hans Nøjsomhed i det daglige Liv. Hans Ideal gik i det Hele i Retning af den selvstændige Borger, der havde nok i sig selv. Derfor kæmpede han i Københavns Borgerrepræsentation og paa Rigsdagen — det sidste Sted sammen med Bondevennerne, altsaa imod sit eget politiske Parti — en, rigtignok forgjæves Kamp for en Kommunallov, hvorefter Københavns Borgere i vid Forstand selv skulde styre deres Stad, og derfor lagde han Vægt paa stadig at kaldes Kaptajn. Den Charge havde han selv erhvervet sig i borgerlig Tjeneste. Efter først at have været Menig i Københavns Borgervæbning blev han i 1837 Løjtnant og i 1848, da Linietropperne kaldtes bort fra København, Kaptajn og Kompagnichef. Men denne Kaptajns-titel lod ham ofte i Udlandet blive set i et urigtigt militært Lys.

Hans Forbillede laa, bevidst eller ubevidst, i de rige flanderske Stæders fordum saa mægtige Borgerkorporationer; men selvfølgelig kunde Københavns Borgervæbning kun daarligt staa Maal med dem. Hvor meget han end selv var den nyttige og selvbevidste Borger, var her en Uoverensstemmelse, som forøvrigt ikke stod alene. Ved Festligheder i sit Hjem yndede han at lade Gæsterne gaa til og fra Bords ved Marseillaisens Toner, hvad der ikke harmonerede med hans fuldt ud konservative Natur, der kom stærkt frem, navnlig i hans senere Aar. Men hvad han, den myndige Mand een Gang havde besluttet, holdt han haardnakket fast ved. Han var intet blødt eller let böjeligt Gemyt. Da han ikke sejrede i Kampen for den af ham ønskede Kommunallov, traadte han ud af baade Borgerrepræsentation og Rigsdag, og i fulde ni Aar tilbageholdt han Busterne til det kongelige Teaters Tilskuerfoyer. Han vilde ikke afgive dem, før han fik Sikkerhed for Foyerens, efter hans Mening, værdige Anvendelse. Hans kraftige Vilje kunde

til sine Tider gjøre sig hensynsløst, ja haardt gjældende. Men han var aldrig smaalig. Det var i Overensstemmelse med hans Naturs afvisende Kolighed, at Smaaunderstøttelser ikke interesserede ham, men for den betydelige Kredit, som Kjøbenhavns Understøttelsesforening altid behøvede, var han den stadige Garant, og i Ordningen af sine Arbejderes Løn og Efterløn var han rundhaandet. Han droges altid af det Store, hvad der kaster et idealt Skjær over hans Livs Virksomhed, der saa afgjort prægedes af hans stærke Vilje.

Slesvigernes Sølvkrans.

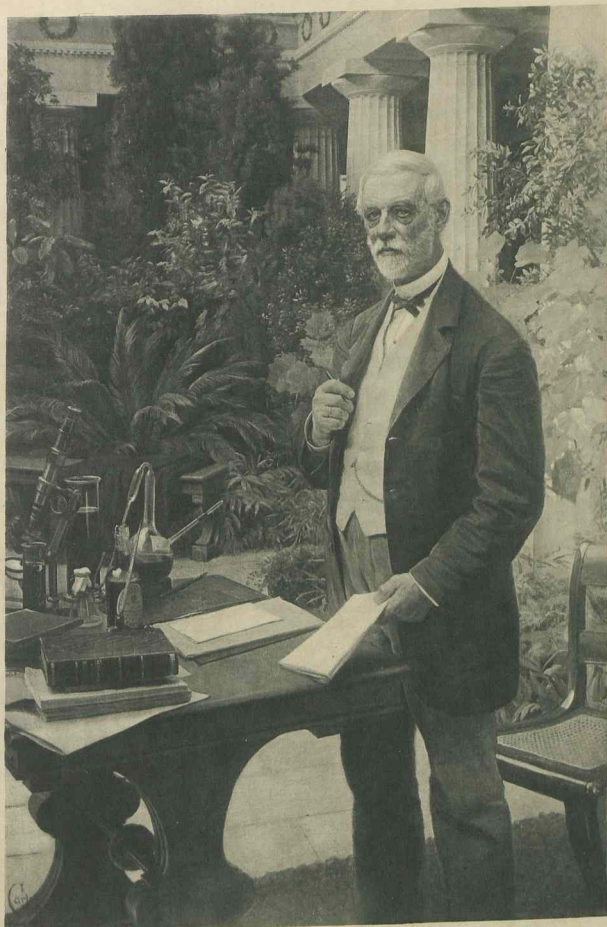
Det er givet, at Jacobsen efter hele sit Anlæg maatte kunne nyde et Besøg i Rom med dens rige kunstneriske og store historiske Minder. Han kom da ogsaa til Rom i 1862, og han nærede derefter stadigt et Ønske om at komme dertil igjen. Hans travle Virksomhed tillod ham det dog først 25 Aar efter. I Foraaret 1887 rejste han med sin Hustru, sin Søn og sin Svigerdatter til denne Byernes By, hvor han færdedes

med ungdommelig Glæde. Men kun en kort Tid blev denne Nydelse ham til Del. Han blev syg, og efter nogle Ugers Sygdom døde han her den 30 April 1887.

Selvfølgelig blev hans Lig ført hertil, og ved den store Sørgehøjtid i Fruekirke var Hs. Maj. Kongen personlig tilstede. Mellem de mange Kranse, der vare sendte til hans Kiste, var der en Sølvkrans fra taknemlige Slesvigere. Nu hviler hans Lig i Krypten under den af hans Søn byggede Jesuskirke i Valby.

Da hans Testamente blev aabnet, erklærede det med hans Hustrus og Søns paategnede Samtykke, at Carlsberg-Fonden var hans Arving. Hans Bryggeri, der ingensinde maatte forenes med noget andet Bryggeri, skulde drives af Fonden »uden Hensyn til den øjeblikkelige Fordeel«. Maalet skulde være »at udvikle Fabrikationen til den størst mulige Fuldkommenhed, saaledes at Bryggeriet Carlsberg og dets Produkt altid kunde staa som et Mønster og ved sit Exempel virke til, at Ølbrygningen her i Landet holdtes paa et højt og hæderligt Standpunkt«.

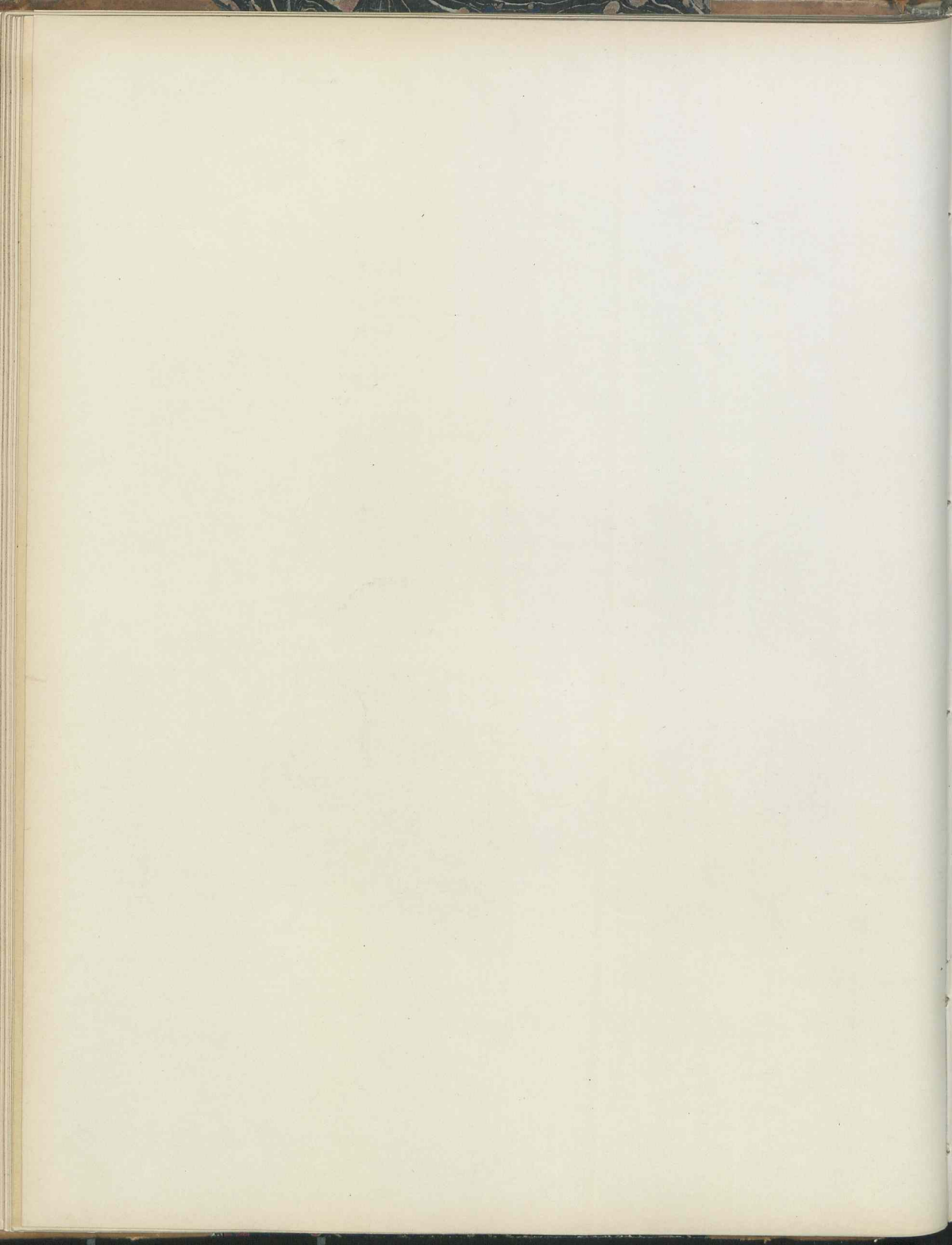
J. C. Jacobus

CARLSBERG

ERINDRINGER OM
J. C. JACOBSENS VIRKSOMHED
SOM BRYGGER
VED
CARL JACOBSEN

Ved sin Faders Død 1835 fik J. C. Jacobsen Bryggeriet i Brolæggerstræde Nr. 76 til Leie af sin Moder. Han kunde nu for Alvor begynde paa sin Livsopgave, Brygningen af bayersk Øl. Det gjaldt dog om at arbeide saa sparsommelig som muligt, og han benyttede derfor til Forsøgsbryggeri sin Moders Vadskerkjedel, hvori han kunde gjøre sine Prøver med smaa Mængder ad Gangen. Det første Forsøg blev gjort i 1837, men mislykkedes ganske. Dette nedslog ham en Del, men han tabte dog ikke Modet. Forsøget gjentoges i 1838 og gik da noget bedre uden alligevel at falde tilfredsstillende ud. Men han fik dog nu atter Tiltro til sig selv. Ved Reiser til München lærte han vel selve Fabricationen i GABRIEL SEDLMAYRS berømte Bryggeri »Zum Spaten«, men Vanskeligheden laae i at faa en virkelig Undergjær i Hænde.

Han søgte først at omdanne sin almindelige Hvidtøls Overgjær til Undergjær. Dette skete paa den Maade, at han ved en kold Gjæring søgte at formere den ringe Mængde Undergjær, som altid fandtes iblandt i Hvidtølsgjæren, og som afsatte sig paa Bunden af Gjæringskarret. Ved vedblivende at benytte denne Bundgjær lykkedes det virkelig at frembringe en brugelig Undergjær. Han var forøvrigt ikke den Eneste, som prøvede paa at brygge bayersk Øl her i Landet.

Et Forsøg, vistnok i Begyndelsen af Fyrerne, blev gjort paa KONGENS BRYGHUS, hvor en tydsk Braumeister i den Anledning var bleven indforskreven. Denne havde faaet en virkelig tydsk Undergjær, formo-

dentlig fra Hamborg, og det var en heel Begivenhed, da denne i stor Hemmelighedsfuldhed skulde sættes til Urten. Jacobsen var næppe velset, da han om Natten ubuden kom tilstede. Han holdt imidlertid gode Miner til Tydskerens Humbug, da denne med megen Vigtighed heldte en Flaske Champagne i Gjæren »for at give den Styrke«! Champagnen hjalp dog ikke. Forsøget paa Kongens Bryghus mislykkedes.

Skjøndt Jacobsens hjemmelavede Undergjær ikke var fuldt tilfredsstillende, kunde han dog fremstille et sælgelig Øl. En nogenlunde dyb og kold Kjælder, der til Nød kunde bruges til Lagerrum, hvoraf han selv ikke besad synderligt, havde han fundet hos en Vinhandler i Vingaardsstræde.

I 1844 døde hans Moder, og han havde nu faaet saamegen Tillid til sit Værk, at han turde vove at bruge sin Arv, 11,000 Daler, til at bygge Kjælderen i Volden for Enden af Teglgaaardsstræde. Den opførtes i 1845 og bestod af to Hvælvinger, hver til c. 700 Tdr. samt en lille Isbeholder. Til at brygge virkeligt bayersk Øl manglede der ham nu blot en ægte bayersk Gjær. Men hvorledes skulde han faae den hertil? Der var endnu næsten ingen Jernbaner, og Reisen med Diligencen varede en Ugestid. Han lavede sig da en Blikdaase, som kunde indeholde nogle faa Pund Gjær, og som han kunde føre i sit Hattefuttural. Dette kunde han have med sig paa Diligencen, og ved hver Station, hvor denne holdt, maatte han ved Dag og Nat ud med sit Hattefuttural og hen til den nærmeste Vandpost for at overhælde Blikdaasen med Vand og derved holde Gjæren sval. Det lykkedes at faae Gjæren uskadt til Kjøbenhavn, og det er denne Gjær, som den Dag idag anvendes som Stamgjær i Carlsbergbryggerierne, baade i »Gamle« og »Ny«, og med hvilken den aldeles overveiende Deel af alt det i Danmark bryggede Øl er bleven produceret.

Nu havde han alle Midler i Hænde, og i Foraaret 1846 bragte han første Gang virkeligt bayersk Øl i Handelen. Det lykkedes saa godt, at han strax tænkte paa at bygge et eget Bryggeri, blot han kunde

finde en Plads, som var højtliggende nok til de nødvendige dybe Kjældere, og hvor man var sikker paa at have rigeligt Vand. Efterat have seet sig om flere Steder, deriblandt Eiendommen Kildevæld paa Strandveien, valgte han Valby Bakke, hvor daværende Vandmester S. forsikkrede ham, at Vandet var udtømmeligt. De manglende Penge lykkedes det ham at faae hos Suhrs. Han fik her et Laan paa 45,000 Daler. Nu kjøbte han for 7,000 Daler en stor Grund paa c. 3 Tdr. Land af Bjerregaardens Mark, og i Foraaret 1847 begyndte Arbeidet. En Sommerdag heisedes to Reisekranse med Initialerne J. c. J. og c. J. i Fløiene paa henholdsvis Bryggeribygningen og Lagerbygningen, og idet han udgød et Glas Vin over Skorstenen, som stod midt i Bryggeriet, kaldte han dette efter sin femaarige Søn *CARLSBERG*.

Façaden lod han tegne af Architect STILLING, og da der ved Siden af Bryggeriet var bygget en smuk Bro over Jernbanen af gule Sten med røde Buer, blev Bryggeriet bygget paa lignende Maade i Harmoni med Broen. Det blev forsynet med en lille Dampmaskine paa nogle faa Hestes Kraft. Lagerkjælderen bestod af fire Afdelinger, hver ligesom Voldkjælderen paa c. 700 Tdr. med smaa Isrum til 30 Læs Is. Kjælderne vare 14 Alen dybe.

Om Efteraaret stod Bryggeriet færdigt, beregnet paa en Production af c. 5,000 Tdr. Øl, og den 10. November 1847 gjordes det første Bryg.

I nogen Tid gik alt vel. Men Brønden, som Vandmesteren havde betegnet som udtømmelig, blev hurtigt tom. Den stod i Sand og blev sænket dybere og dybere, men det varede ikke ret længe, saa var man nede paa Leret, og saa kom der slet intet Vand. En ny Brønd blev gravet i den indre Gaard, men ogsaa den blev snart udtømt. En Tid lang maatte Jacobsen hjælpe sig med at sprøjte Vand op fra Jernbanegrøften til Brug i Bryggeriet. Det var leret og grumset og maatte bundfælde, førend det kunde anvendes. Han var nærvæd at fortvivle, thi kunde han ikke faae Vand, var det hele Anlæg mislykket og han en ruineret Mand.

Da gravede han en tredje Brønd nede i den nyanlagte Have, og den reddede foreløbig Situationen. Men da ogsaa den blev tom, lod han bore ned til Kalken, og der fandtes strax en rig Vandaare, som var tilstrækkelig for lange Tider.

Skjøndt Salget stadig gik frem og Bryggeriet kunde trænge til Udvidelse, turde han ikke foretage denne, saalænge han var i Uvished om Vandet. Men da nu denne Steen var lettet fra Hjertet, foretog han i 1855 en Reise til Tydskland, hvor han besøgte en Række Bryggerier i Wien og München, men særlig BARDILIS i Stuttgart, og begyndte om Efteraaret Bygningen af fire nye Lagerkjældere samt en Isbeholder. Indtil da havde han ikke kunnet regulere Gjæringen med Is. Nu blev denne Forbedring indført. Der blev nu ogsaa indsat en Mæskemaskine efter Bardilis System i Mæskekarret. Hidtil var der bleven mæsket med Haandkraft.

A. Vogelius

I 1857 byggedes Malthuset med de tilhørende Køller. De bleve byggede efter et af Jacobsen forbedret System og have tjent til Model for en Mængde Køller her i Landet. — I 1858 byggedes nye Lagerkjældere, med Isbeholdere over sig. Ogsaa dette var en »Jacobsensk« Eiendommelighed, som ligeledes har tjent til Forbillede for Lagerkjælderbygning her i Landet, medens Bryggerne i Udlandet i Reglen ere bleve staaende ved det ældre ufuldkomne System med Isbeholdere bagved Ølkjælderne. Samtidig blev det ældre Bryggeriværk revet

ned og et nyt med Bryggerkjedler i Form af liggende Cyindre indrettet. De opvarmedes ved et almindeligt Ildsted ligesom de ældre aabne Kjedler, men havde den Fordeel ikke at fylde Lokalet med Damp. Paa den anden Side brændte de let paa og vare ikke gode at arbejde med. Mæskekarret fik ogsaa nu en fortræffelig Wienermaskine istedetfor den noget simplere Bardiliske. — I 1859 byggedes et nyt Svalehuus samt Gjæringskjælder, og der blev sat en Etage paa den ældre Bryggeribygning. — I 1860 byggedes atter 4 Lagerkjældere.

For at faae Øllet saa koldt som muligt i disse og samtidig frembringe en langsom Eftergjæring, fandt Jacobsen paa at afsvale det udgjærede Øl med Is og lade det henstaae til næste Dag i et Kar, hvorved Gjæren bundfældtes. Denne Methode var i mange Aar en Eiendommelighed for Carlsberg, men den er nu i de senere Aar efter hans Exempel optaget af mange tyske Bryggere.

Efter i et Aarstid at have havt en Medhjælper i Cand. pharm. GOTTLIEB, der nedsatte sig som Brygger i Næstved, blev i 1850 Cand. pharm. A. VOGELIUS ansat som Inspecteur paa Carlsberg. Denne livlige og fremadstræbende Mand ønskede dog snart at komme i selvstændig Virksomhed, og da Jacobsen under den hurtige Udvikling af Carlsberg havde mere end nok at tage Vare dér, gav han det gamle Hvidtølsbryggeri i Brokæggerstræde i Leie til Vogelius. Det var blevet noget

A. Vogelius

forsømt i de senere Aar, men under Vogelius' dygtige og virksomme Ledelse blomstrede det op paany, og den gammeldags Indretning var nu hverken stor nok eller tidssvarende.

Den Tanke laae da nær for Vogelius at bygge et nyt Bryggeri, og Jacobsen hjalp ham dertil paa dobbelt Maade, idet han baade lovede ham at nedlægge det gamle Bryggeri i Brolæggerstræde og udarbejdede Planerne for ham til et nyt Bryggeri. Dette var tilstrækkeligt til at sikkre Vogelius den nødvendige Capital fra anden Side, og saaledes byggedes i 1861 BRYGGERIET I RAHBEKS ALLÉ, og det gamle Bryggeri i Brolæggerstræde Nr. 76 blev nedlagt efterat have bestaaet i mere end halvtrediehundrede Aar. Da Vogelius, som selv ikke forstod sig godt paa at construere, langt senere, i Begyndelsen af Firserne skulde bygge Lagerkjældere til Bryggeriet i Rahbeks Allé, som nu havde optaget Fabricationen af bayersk Øl, henvendte han sig atter til Jacobsen, som tegnede de fortræffelige Lagerkjældere, som endnu bruges.

Istedetfor Vogelius maatte Jacobsen søge en ny Medhjælper, og han antog i Begyndelsen af 1856 Hr. E. KOGSBØLLE, og sjeldent har Lykken trofastere rakt Jacobsen Haanden, end da den førte denne unge Mand til Inspecteurpladsen paa Carlsberg. Han havde i sig alle de Egenskaber, som just behøvedes paa denne Plads, og som nu fik Leilighed til at udvikle sig. Særdeles praktisk anlagt i al Almindelighed, havde han en ganske særlig Evne til at lede de store Bygningsforetagender, som fulgte Slag i Slag. Dertil forstod han i en ualmindelig Grad at omgaaes Bryggeriets Arbeidere med den fornødne Alvor og og med Hjertets Venlighed, og naar Carlsberg Bryggerierne altid have bevaret et godt Forhold til deres Arbeidere, skyldes det ikke mindst den gode Aand, som under Kogsbølles Ledelse udviklede sig og senere er bleven Tradition.

Kogsbølles Specialitet var dog Reenligheden.

Paa den Tid var, ja mange Steder er endnu den Dag idag, Bryggeri og Griseri beslægtede Begreber. Det var vanskeligt at bevæge sig

i et Bryggeri uden at søle sig til. Dette kunde den ziirlige Mand ikke finde sig i. Det lykkedes ham at sætte Reenlighedskravet i Høisædet og gennemføre det med en saadan Conseqvents, at Carlsbergs voxende Berømmelse snart ligesaameget skyldtes Kogsbølles aldrig før sete Reenlighed som Jacobsens smukke Constructioner.

Da Jacobsen i Tredserne tog meget activ Deel i det offentlige Liv, overlod han trygt Ledelsen af Bryggeriet til Kogsbølle; ja han kunde i 1862 rejse fire Maaneder til Italien, uden et Øieblik at frygte, at Noget kunde blive forsømt.

Medens Bryggeriets Drift ikke lod meget tilbage at ønske, kan det Samme ikke siges om den forretningsmæssige Deel. Jacobsen var Intet mindre end Forretningsmand i Børsforstand. Det behøvedes ganske vist heller ikke. Der var ingen nævneværdig Concurrence, Ølsalget var contant. Øllet udkjørtes om Morgenen fra Bryggeriet, og om Eftermiddagen var alle Pengene i Kassen. Aarets Regnskab afsluttedes den 30. September uden udestaaende Fordringer og uden Tab. Skippere og hvem der ellers bestilte Øl paa Kontoret, betalte det forud.

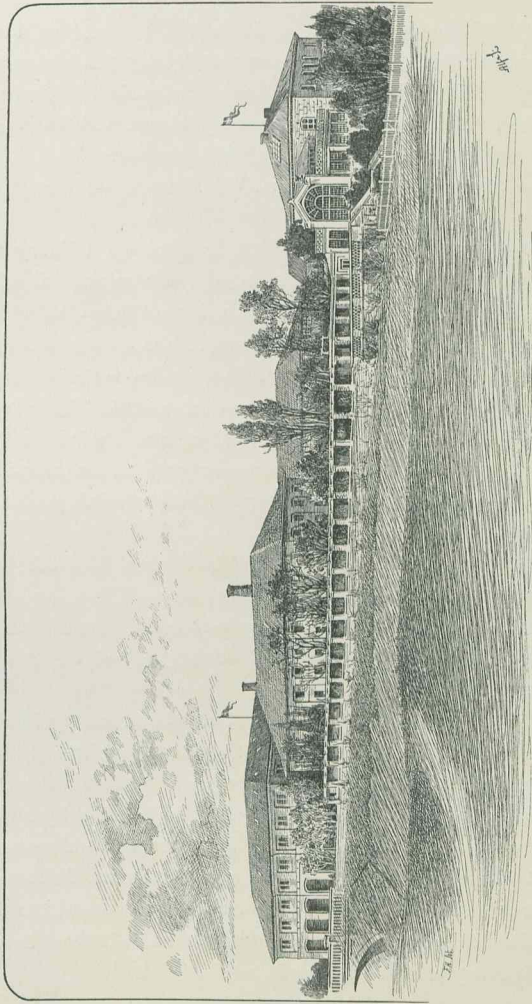
Kontoret, som stadig har været i den gamle Bryggergaard i Bro-læggerstræde, var paa anden Sal. Naar det blev mørkt og den lille Olielampe paa Trappen ikke brændte, og det var ofte Tilfældet, maatte man føle sig frem for at komme derop. Der var kun een Mand paa Kontoret, en overordentlig hæderlig, men lidt cholerisk Herre, og naar han gik hjem til Middag eller Aften, kunde man skrive sin Bestilling paa en lille Tavle, som hang paa Døren. Naar det nu hændte, at der var trang Tid paa Øl eller at Tavlen var fuld, slettede ganske simpelt de sidst Kommende de førstes Bestillinger ud og skrev deres egne i Stedet. Ved paa denne Maade at reducere Bestillingernes Antal opnaaede de at faae saameget større Chancer for at komme i Betragtning. Som Regel slap Øllageret op hvert Aar temmelig tidligt paa Sommeren, saaledes at Publicum i flere Maaneder maatte undvære Øl. Jacobsen havde en næsten uforklarlig Ulyst til at forstørre Bryggeriet,

og de Udvidelser, som efterhaanden skete, stode aldrig i Forhold til Efterspørgslen.

At benytte dette Forhold til at forøge Prisen kunde dog aldrig falde ham ind. Tværtimod. Da han i nogle Aar havde haft en særlig god Fortjeneste, og ikke havde Noget for, som han skulde bruge Penge til, satte han uden videre Prisen pr. Tde. ned fra tolv Daler til ti Daler. Hans eneste daværende Concurrent kom styrtende ud til ham og besvor ham dog endelig ikke at gjøre et saa unødvendigt Skridt. Den brave Mand var en stor Børsmatador men en udpræget Penge-*Plébeier*, som havde anlagt sit Bryggeri for at tjene Penge derved, men han var selv aldeles ikke Brygger.

Jacobsen forklarede ham, at Fortjenesten endnu med ti Dalers Prisen var meget god, og at der ikke var Grund til at lade Publicum betale Varen for høit. — Børsmanden indvendte, at saa maatte man hellere sætte sine Penge i Fonds. — Jacobsen svarede, at det var hans Opgave at brygge Øl saa godt og billigt som muligt, og at han vilde blive ved dermed for sin Fornøielses Skyld, selv om han slet Intet skulde tjene. — Denne Tankegang laae over Børsmandens Horizont; men Jacobsen morede sig kostelig over den stakkels Mand, som havde bygget et Bryggeri og hellere vilde sætte sine Penge i Fonds, naar disse gav bedre Udbytte.

At Jacobsen foragtede al Pengespeculation og med Afsky saae paa ethvert Børsjobberi, var en Selvfølge. Een Gang kom han, rigtignok uforvarende, paa gale Veie. Han havde ladet sig overtale til at være Medstifter af en Bank, men han forstod sig saa lidt paa »Gründung«, at han ikke havde opfattet, at naar Actierne lød paa 100, men skulde betales med 110, saa var det, fordi Stifterne skulde tjene de ti pCt. Han blev rasende paa den Mand, forøvrigt hans gode og ellers høit-agtede Ven, som havde faaet ham med her, og skyndte sig at give sin Gründer-Andeel til et offentligt Formaal. Saadanne Penge vilde han ikke have i sin Kasse.

Bryggeriet Carlsberg i Sluhtningen af Tredserne.

I Aaret 1865 gjorde Jacobsen en Reise til Tydskland og Frankrig, særlig Elsass og Paris. Han saa dér meget Nyt og fandt blandt Andet flere Bryggerier, hvor Kogning ved Damp var indført. Det var navnlig hos VELTEN i Marseille, hos BOUCHEROT i Puteaux ved Paris og i et stort Bryggeri i Lutterbach i Elsass. Dette gav ham Mod til at forandre sine Bryggerkjedler, og gjøre Carlsberg til et Dampkognings Bryggeri.

Det var et voveligt Skridt, thi Dampkogning var i Vanry mellem de mest fremadstræbende Bryggere, og det var ingenlunde givet, at det, der kunde gaae i Marseille og Paris, hvor Øllets Kvalitet var en anden, ogsaa kunde bruges ligeoverfor det almindelige baierske Øl. Det var da derfor nærmest paa Erfaringerne fra Lutterbach, at han støttede sig, allermest dog paa sin egen Dømmekraft. Thi Bryggeriet i Lutterbach gik snart efter tilbage til Kogning ved almindeligt Ildsted, og Carlsberg stod da som det eneste større Dampkogningsbryggeri eller med, som det almindeligt blev kaldt, »Dampkogning efter Jacobsens System«.

Men Lykken svigtede ham ikke, Øllets Kvalitet blev ikke ringere, og Fremgangsmaaden blev ved Dampkogning billigere og lettere. I den sidste Tid have da ogsaa Bryggerne i andre Lande, væsentligst opmuntrede ved Jacobsens Exempel, nu begyndt at anvende denne Fremgangsmaade.

Paa den samme Reise saae Jacobsen, som holdt meget af Sodavand, at dette overalt blev leveret paa Siphons. Da vore hjemlige Fabriker havde ladet dette Fremskridt upaaagtet, købte han et fuldstændigt Materiel og indrettede paa Carlsberg en Fabrik for Sodavand paa Siphons. Da han paa denne Maade havde faaet Siphoner indført, overlod han Materiellet til Andre, og nu bleve de ældre Sodavandsfabriker nødte til at følge efter. I det Hele bragte han altid noget med hjem fra sine Reiser. Allerede i Begyndelsen af Fyrrerne indførte han de særlige Ølvogne, Bomvogne, som han havde set i Altona.

I 1866 byggede han et nyt Kornmagasin, ligeledes af hans egen Construction, og Bryggeriet dannede nu et mønsterværdigt Hele, som i fortræffelig Indretning ikke stod tilbage for noget paa Europas Fastland. Men der var dog en Skavank ved det. Han havde den fixe Idé, at det ikke kunde brænde. Han havde derfor ikke brudt sig om at anbringe Brandgavle, og Bryggeriets hele Brandvæsen bestod i et Par Brandhaner. Lynledninger var der selvfølgelig ikke Tale om. Bryggeriet stod ogsaa i mange Aar saagodtsom uassureret, og det var først i Begyndelsen af Tredserne, at han bekvemmede sig til at assurere det Hele. En Lykke, at det ikke var for sent.

Den 6. April 1867 om Morgenen Kl. 5. udbrod der (formodentlig ved Selvantændelse af noget olieholdigt Bomuldstvist) Ild paa Mølleloftet, som laae midt i Bryggerigaarden. Da der ikke fandtes Brandgavle, omspændte Ilden i et Øieblik Tagværket over det Hele, som i Løbet af nogle Timer nedbrændte til Grunden. De senere Aars Anskaffelser samt det nye store Kornmagasin var naturligvis ikke assurerede, og det umiddelbare Pengetab var noget over 100,000 Daler.

Denne Katastrofe bar Jacobsen som en Mand. Det var kun en ringe Ting imod den Sorg, som siden 1864 fyldte hans Hjerte. Og ingen-sinde har hans Energi udfoldet sig som nu.

Det var et Held i Uheldet, at Brygningen var ophørt nogle Dage før. Den Gang bryggedes der nemlig endnu ikke i Sommersaison. I Gjæringskjælderne stod vel en Deel Øl endnu i Gjæring, men Hvelvingerne holdt. Øllet fik rigtignok en Smag af Røg, men blev dog solgt.

Det gjaldt nu om at faa Bryggeriet tidsnok færdigt, til at Brygningen kunde begynde til sædvanlig Tid om Efteraaret. Jacobsen erklærede, at der skulde brygges den 1. September. Haandværksmestrene rystede paa Hovedet — vi ere nu eengang ikke Amerikanere hertil-lands — men Jacobsen vilde ikke tinge om saameget som en eneste Dag. Han selv spildte ikke et Øieblik. Imedens Branden endnu rasede gav han Murmester BECKMANN, der var kommen tilstede, Ordre til

strax at købe Mursten og ufortøvet tage fat paa Arbeidet. Men Op-gaven blev saameget vanskeligere, som der først skulde gjøres nye Planer. Leiligheden skulde benyttes til en hensigtsmæssig Forandring af de indre Rum. Selve Bryggeriværket, som var i et hvælvet Locale, var nogenlunde blevet skaanet ved Branden og kunde have noiedes med en Reparation, men Jacobsen skyede ikke at paatage sig det Extraarbejde at rive det ned og bygge det op igjen efter en anden Plan.

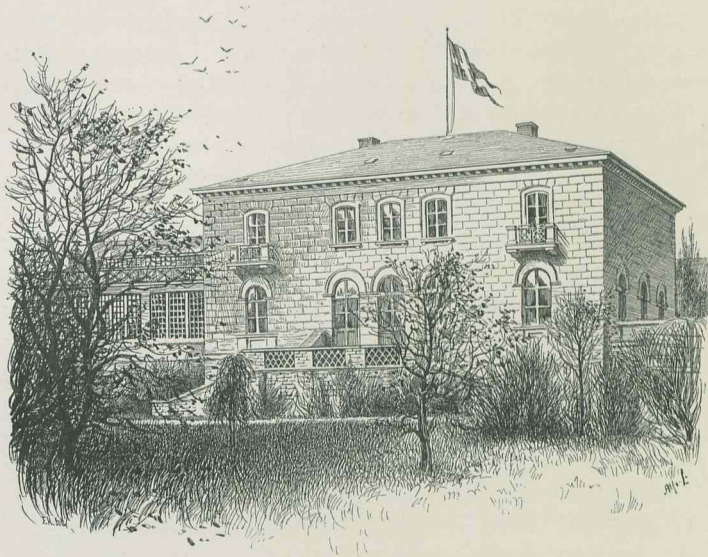
Han havde paa sin Reise i 1865 seet, hvorledes man overalt i Frankrig byggede Husene med trukne Jernbjælker og Gulvene af Murværk, spændt eller ophængt imellem disse. Fremgangsmaaden var ikke aldeles ukjendt herhjemme. HERHOLDT havde anvendt noget Lignende i Universitetsbibliotheket, men vore Architecter og Murestre vare dog ikke her fulgte med Tiden, og det er ikke den mindste af Jacobsens Fortjenester, at han her gav et Exempel i det Store paa, hvorledes denne nye Bygningsmaade skulde udføres. Men saalidet var man indrettet derpaa, at Teglværkerne end ikke vare i Stand til at levere de hule Sten, som bruges til Hvælvingerne mellem Bjælkerne. Baade Bjælker og Sten maatte forskrives fra Frankrig.

De forøgede Vanskeligheder afskrækkede dog ikke Jacobsen. Hans Søn opholdt sig netop dengang i Strasbourg; han reiste derfra til Paris og besøgte de talrige Indkjøb. Bryggeriet havde kunnet brænde, men nu skulde det nye bygges saaledes, at det umuligt kunde brænde. Alt blev af Jern og Sten; der var næppe en Pind, som fik Lov til at blive af Træ. Trapperne: Jern; Tagværket: Jernspærværk og galvaniserede Tagplader, o. s. fr.

Midt under Arbeidet gjorde Murerne Strike, men heller ikke heraf lod Jacobsen sig anfægte. Han anskaffede en Mængde Murskeer og havde til Hensigt selv ved Hjælp af BECKMANN og KOGSBØLLE at »føre Hjørnerne op«, medens hans Bryggerfolk skulde mure »Flugterne«! Heldigvis blev dog Striken bilagt, inden det kom til denne Yderlighed. Men en saadan Energi smitter. Kogsbølle og Beckmann gjorde

Underværker, ligesom alle Mestrene, som havde med Arbeidet at gjøre, og det Utrolige blev Virkelighed. Der blev brygget paa Carlsberg den 1. September 1867.

I 1868 bleve de to »sidste« Lagerkjældere tilligemed en stor Isbeholder opførte, og Bryggeriet stod nu færdigt som et afsluttet Hele.

Carlsbergs Hovedbygning.

Og det færdige Bryggeri fik nu Export af sit Øl til Udlandet. Jacobsens Søn var i sine »Vandreaar« netop kommen til England. Han indledede et Exportforsøg med Carlsberg Øl, og Forsøget lykkedes over al Forventning. De nødvendige Forbindelser til Oprettelse af en virkelig Exportforretning bleve knyttede, og han lagde derved Grunden til

den større Udførsel, som senere udviklede sig ogsaa til oversøiske Pladser.

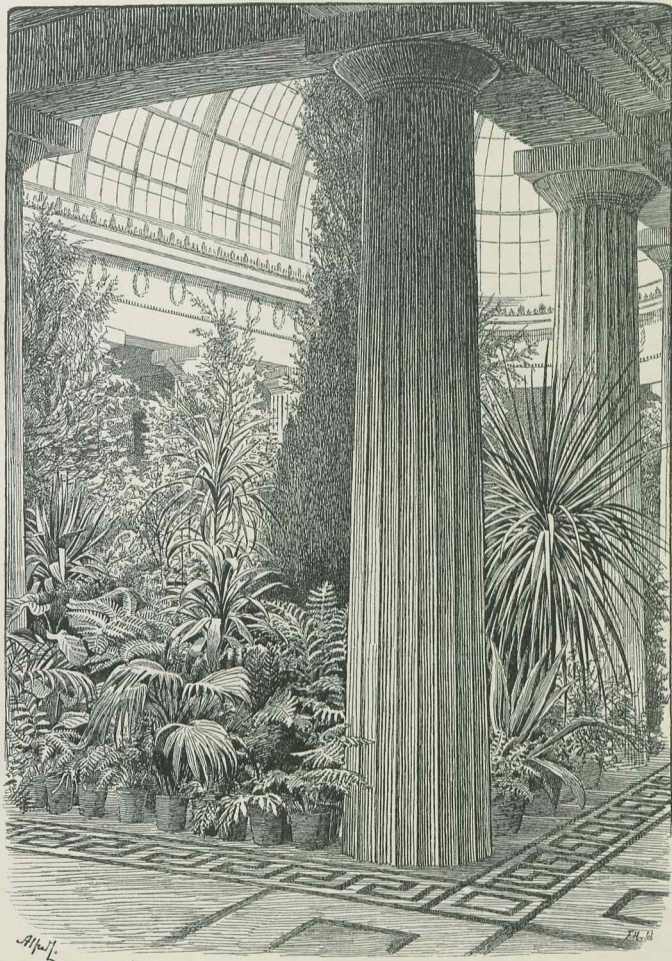
I de to følgende Aar besøgte Jacobsen sin Søn i England og fik herved Leilighed til at see de betydeligste Bryggerier dér. Han fandt her i den gamle Mr. LOVIBOND i Greenwich en særdeles intelligent Collega, som drev sit Bryggeri efter meget rationelle Principer.

Saa underligt det end lyder, saa havde Jacobsen ingen fiin Smag for Øl; derimod forstod han at vurdere Fabricationsmethoden. Dette var vel Grunden til, at han i Lovibonds Øl, som efter Londoner Forhold vel var meget godt, men som dog stod langt tilbage for Burtonøllet, saae noget næsten idealt og stærkt udhævede, at saaledes skulde overgjæret Øl være. Det var sikkert under Indtrykket af Besøget hos Lovibond, at han fattede Tanken om, at hans Søn i Kjøbenhavn skulde forsøge at brygge noget, som lignede dette ideale Øl. Med dette for Øie anlagdes Ny Carlsberg i 1870—71.

Paa Industriudstillingen i Kjøbenhavn 1872 var Jacobsen selvskreven til første Medaille, og den 10. November samme Aar feirede Carlsberg sit 25 Aars Jubilæum, ved hvilken Leilighed en Pensionskasse for dets Arbeidere stiftedes.

Paa Verdensudstillingen i Wien 1873 vakte Carlsberg Øllet saamegen Opmærksomhed ved sin ualmindelige Holdbarhed, at det opnaaede den næsthøieste Priis, Fremskridtsmedaillen. Saa velsmagende det tyske Øl er, saa lidet holdbart er det dog paa Flasker. De tyske Bryggere havde derfor nøiedes med at opstille tomme Flasker i deres Udstillingsmontrer. Men da Carlsbergøllet har sin Overlegenhed i sin Holdbarhed, havde Jacobsen i sin Montre opstillet lutter fulde Flasker. Han var selv tilstede ved en Bryggercongres, som samtidig holdtes i Wien, og han tog da Flaskerne ud af Montren og skjænkede Øl ud af dem til sine Colleger. Det kunde Tydskerne ikke gjøre efter!

Efterspørgslen efter Carlsberg Øllet steg stadig, ikke blot herhjemme, men ogsaa til Exporten, det udførtes til flere oversøiske Pladser, og

Soilegaarden ved Carlsbergs Hovedbygning.

det blev da nødvendigt at skride til en Udvidelse af Bryggeriet. I 1873 indlagdes et nyt Bryggeriværk med en Productionsevne, der var halvanden Gang saa stor som den tidligere. Og samtidig begyndtes Anlægget af fem nye Lagerkjældere, som bleve færdige det næste Aar, i hvilket ogsaa et nyt Dampkjedelhuus blev opført.

Da i disse Aar Stenbruddene ved Faxe bleve samlede til en bedre Drift, modtog Jacobsen med Glæde det nye indenlandske Bygnings-
emne. Han havde allerede i Halvtredserne med Forkjærlighed anvendt Kridtstenen fra Stevns til Udhuse, Hovedtrappen, Terrasser og til den italienske Pergola, nu byggede han i 1875 en Villa til sin Compagnon KOGSBØLLE, heelt og holdent af Faxesteen, og Aaret efter opførte han af samme Materiale den græske Søilegaard, hvortil han med en sjælden Forstaaelse af den doriske Stil selv til den mindste Detail gav Tegningen. Søilerne havde dog fortjent et bedre Materiale. Den reneste hellenske Aand lyser ud af dem; men Stenen er hullet og porøs, den maatte spækkes og kittes i stor Udstrækning. THEOPHILUS HANSEN havde ikke ganske Uret, da han med Hensyn til Anvendelsen af Faxesteen som Byggeemne meget vittigt bemærkede, at saa skulde man hellere bygge det Hele af Kit!

Bryggeriet havde siden Begyndelsen af Tredserne havt et lille chemisk Laboratorium, som dog ikke havde været til nogen synderlig praktisk Nytte; det var kun bleven benyttet til tilfældige Undersøgelser. I 1875 indrettedes et virkelig videnskabeligt Laboratorium, som fik Plads i den »søndre Lagerbygning« fra 1855, og som skulde blive Udgangspunktet til noget særdeles Stort.

I Mai Maaned 1876 meddelte Jacobsen sin Søn, at han havde i Sinde at stifte en Fond paa en Million Kroner, »Carlsberg Fonden«, og gjorde ham bekendt med den paatænkte Fundats. Sønnen modtog med Varme denne Tanke og tilføiede, at han syntes, at Faderen kunde skjenke Fonden Bryggeriet med, Jacobsen svarede dertil, at dette havde han ikke tænkt sig; men som bekendt realiserede han senere denne

Tanke, saaledes at han endog ikke blot skjænkede Fonden det paa-gjældende Bryggeri Carlsberg, men den hele Eiendom tilligemed det til Sønnen byggede Bryggeri Ny Carlsberg.

I 1877 reiste han til Paris og gjorde PASTEURS Bekjendtskab, og Aaret efter vandt han paa Verdensudstillingen i Paris »le grand Prix«. Han besøgte ved denne Leilighed flere Bryggerier, deriblandt GRUBER'S i Strasbourg, hvor en af Bryggeriindustriens nyeste Frembringelser »det pneumatiske Kassemaltgjøleri« var i Virksomhed. Da han kom hjem, indrettede han strax et lille Kassemaltgjøleri til Prøve paa Carlsberg, og da han var tilfreds med Resultatet, ombyggede han i 1879 hele det ældre Loftmaltgjøleri til et Kassemaltgjøleri, hvorved den daglige Production kunde forøges fra 80 Tdr. til 120 Tdr. Malt. Køllerne maatte ogsaa forøges, og en Etagekølle af ny Construction blev bygget.

Paa Pariserudstillingen havde han seet Dampkjedler af Belvilles System, og da der nu var Brug for mere Dampkraft, bleve to Belvillekjedler anskaffede, som vakte megen Opmærksomhed herhjemme, hvor Rørkjedler endnu ikke vare almindelige. Ismaskiner af forskjellige Systemer havde allerede i mange Aar været i Brug i flere af Mellem- og Sydeuropas Bryggerier, men de arbeidede altfor kostbart. Det var først i de allersidste Aar, at Professor LINDE i Wiesbaden havde konstrueret en Maskine, som kunde tage Concurrencen op med Naturens Is. Det var den gamle SEDLMAYR i München, som var gaaet i Spidsen og havde indlagt en meget stor Lindemaskine i Spatenbrau. Da den fuldt ud svarede til Forventningerne, fulgte Jacobsen sin gamle Læremesters Exempel og indlagde to Ismaskiner paa Carlsberg, som besørgede baade Urtens og Øllets samt Gjærkjælderens Afsvaling. Han udtænkte her et meget sindrigt System til baade at afsvale og rense Luften i Gjæringskjældereren, idet han lod den passere en stærkt afkølet Regn af Saltvand.

Efter at der paa Ny Carlsberg var gjort Forsøg med Skiferkar og disse havde viist sig brugelige, erstattedes efterhaanden Trægjæringskarrene af Skiferkar.

Den 1ste October 1881 forlod KOGSBØLLE Carlsberg efter at have viet det sit Livs bedste Kraft i over 25 Aar; Firmanavnet J. C. Jacobsen & Co., blev nu atter J. C. Jacobsen, og daværende Lieut. KÜHLE blev Inspecteur i Kogsbølles Sted.

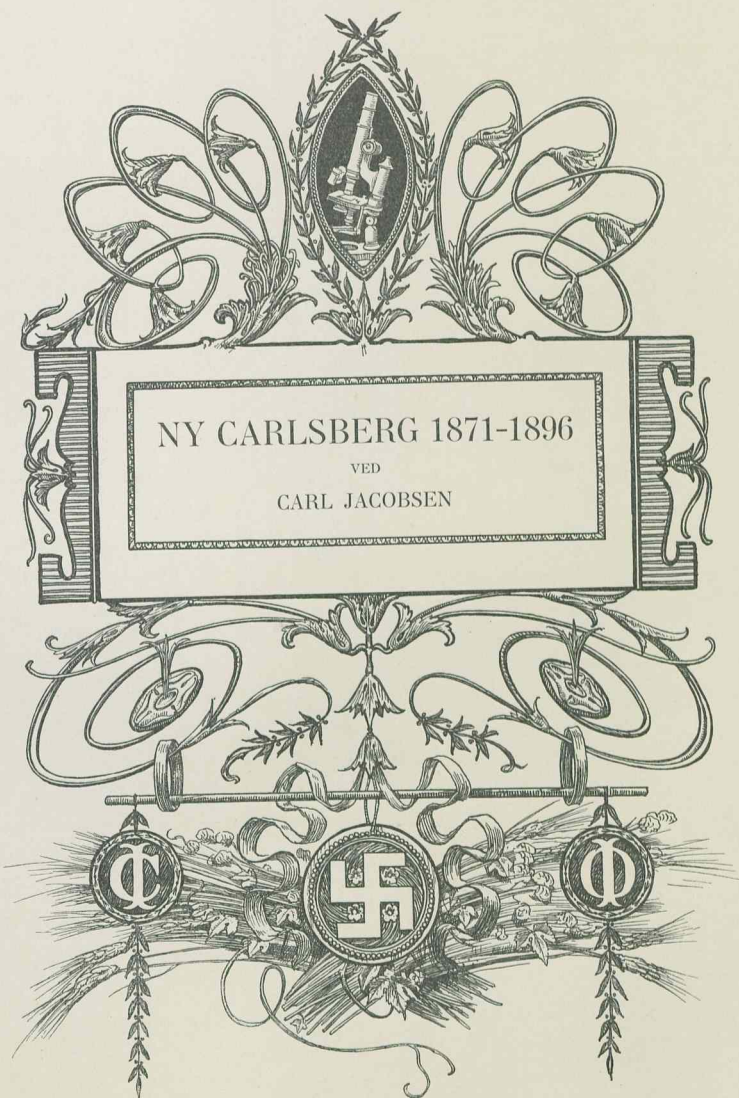
I 1882 og 1883 udvidedes og ombyggedes det nu annecterede ældre Ny Carlsberg og udstyredes med Alt, hvad det hidtil havde savnet. De to Bryggerier fik nu Navnet *GAMLE CARLSBERG*.

Jacobsen foretog hvert Aar Reiser til Udlandet og besøgte de vigtigste Bryggerier. Hos VELTEN i Marseille havde han seet et ret praktisk Apparat til at afsvale Ølurten fri for Luftens Paavirkning, da Dr. EMIL HANSEN i 1883 havde opfundet sin berømte Maade til Fremstilling af den »rene Gjør«, forsynedes Bryggeriet naturligvis med de nødvendige Apparater til dette Formaal, hvoriblandt ogsaa et »Velten Apparat«.

Bryggeriet dannede nu et afsluttet Hele og Jacobsen efterlod det ved sin Død i 1887 til »Carlsberg Fonden« i en mønsterværdig Skikkelse.

Sin Søn efterlod han sit Valgsprog: »Hjælp Dig selv, saa hjælper Vorherre Dig«. Selv havde han hele Livet handlet derefter, og hans Tro paa Herrens Velsignelse til hans Gjerning blev ikke beskjæmmet.

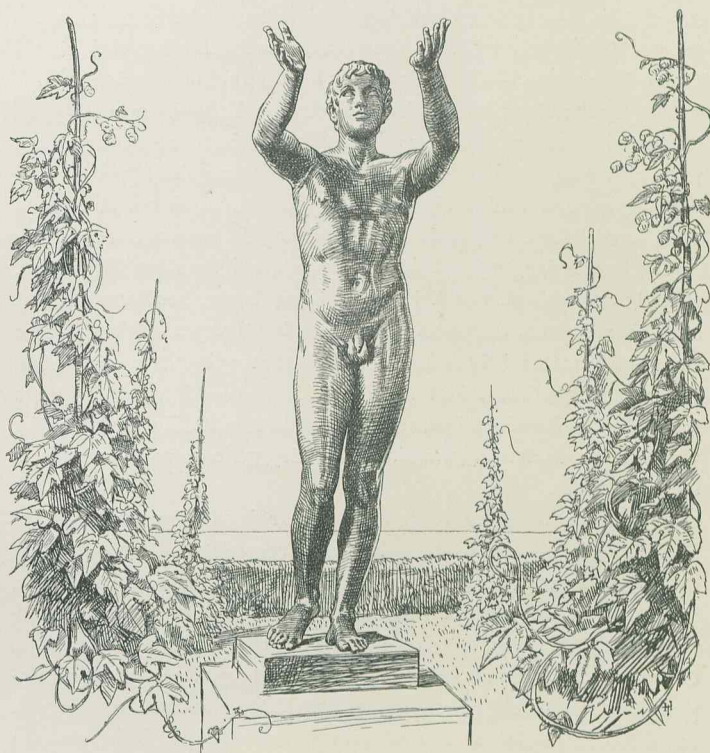

NY CARLSBERG 1871-1896

VED

CARL JACOBSEN

DET var i Efteraaret 1869, da jeg opholdt mig i Burton on Trent, at min Fader fattede den Idé, at jeg burde bygge et selvstændigt Bryggeri. Efter hans Mening var Carlsberg, som netop var bleven opført efter Branden i 1867, nu færdigt og afsluttet. Selv var han en ligesaa aandelig myndig som legemlig kraftig Mand, der, 58 Aar gammel,

endnu følte sig ung, og dertil havde han den meest udmærkede og erfarne Medarbejder i Hr. E. KOGSBØLLE, som han et Aar efter gjorde til sin Compagnon. — Der var derfor intet Virkefelt for mig dér.

Der maatte sigtes til et større Maal. Det kjøbenhavnske Hvidtøl, som vi begge ringeagtede, var selvfølgelig udelukket, men Overgjæring var i og for sig en naturlig Fabricationsform, naar den blev fornuftigt anvendt, og han tænkte sig derfor, at der kunde skabes et Marked her i Landet for overgjærede Ølsorter, bryggede paa engelsk Methode.

Jeg havde dengang opholdt mig fire Aar i Frankrig, Tydskland, Østerrig og England, hos J. EHRHARD i Strasbourg, hos VELTEN i Marseille, hos GABRIEL SEDLMAYR i München, hos DREHER i Wien og Pest hos WM. YOUNGER i Edinburgh, hos EVERSLED i Burton on Trent. Det vil sige, jeg havde lært mit Fag i de bedste Bryggerier. Og fra min tidligste Barndom opvoxet imellem bestandige Bygningsarbejder var min Sands for Bygningskunst og Bryggericonstructioner bleven stærkt udviklet.

Jeg skulde nu gjøre Planerne og, naar jeg i Foraaret 1870 kom hjem, lede Byggearbeidet og selv have Bryggeriet til Leie bag efter, det var virkelig et skjønt Perspectiv for en ung Mand paa 27 Aar, som, efter en lang Læretid, brændte efter endelig at komme til at udrette Noget. Jeg behøvede da heller ikke at lade mig dette sige to Gange. Alene Bygningen af et saadant nyt Bryggeri var en skjøn Opgave. Jeg tog øieblikkelig fat paa Arbeidet og sendte kort efter de første foreløbige Udkast over til min Fader; samtidig købte han en stor Strimmel af Bakkegaardens Mark Nord for Carlsberg, og Jordudgravningen blev strax paabegyndt.

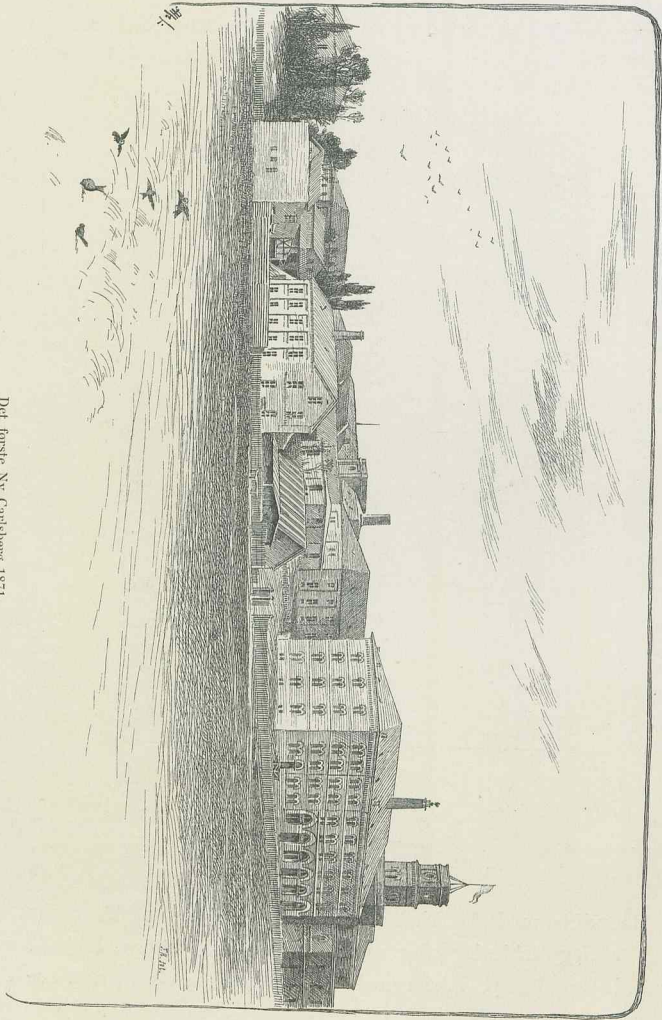
Mit Bryggeri skulde have et smukt Ydre. Jeg valgte i Modsætning til det ældre Bryggeri at bygge det nye Carlsberg af røde Steen. Motivet til Kvadersteens-Underbygningen tog jeg fra Raadhuset i Piacenza. Gamle N. S. NEBELONG tegnede Detaillerne. Den strænge Vinter 1869—1870 sinkede Arbeidet noget, men jeg fik derved desto bedre Tid til

at gjennearbejde Planerne, og da jeg i Slutningen af Mai 1870 kom tilbage til Danmark, var Bygningen nærvæd Jordhøiden. Den blev op-

J. C. Jacobsen

ført »brandfri« med alle Bjælkelag af Jern og Sten og Tagværket af Jern. Da Bryggerkjedler efter »J. C. Jacobsens System«, lukkede og ophedede ved Damp, ikke egnede sig til engelske Ølsorter, bleve de

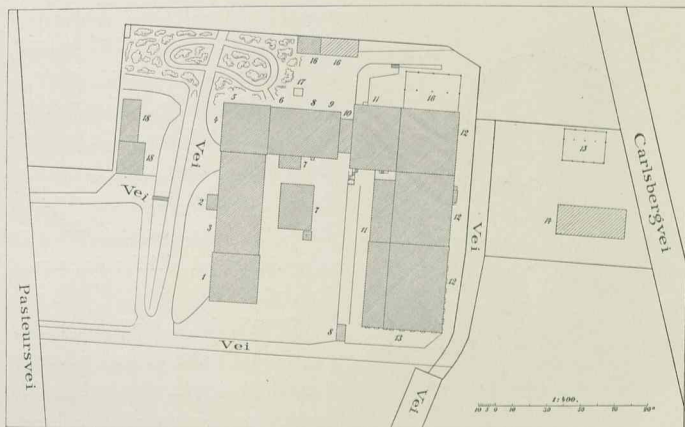

Det første Ny Gantsberg 1871.

447

J.H.H.

udførte paa almindelig Maade af Kobber uden Laag og ophedede ved »aaben Ild«. Bryggeriet forsynedes naturligviis med de bedste Maskiner, som jeg tildeels selv købte i England. Planen blev indrettet saaledes, at det ved simpel Tilbygning bekvemt kunde udvides efter en meget stor Maalestok.

Plan over det første Ny Carlsberg (Mellembryggeriet) 1879.

1. Kornmagasin. 2. Støtkarlaarn. 3. Maltjører. 4. Maltmagasin. 5. Beboelse. 6. Koller. 7. Dampkædler. 8. Dampmaskiner. 9. Bryggeriet. 10. Vandlaarn. 11. Sætebøkker og Gjeringskjældere. 12. Lagerkjældere. 13. Isbeholder. 14. Ishuus. 15. Begeskuur. 16. Skyttehuus. 17. Brønd. 18. Stalde.

I Begyndelsen af Aaret 1871 stod det Hele færdigt. Jeg overtog Bryggeriet i Leie og drev det nu for egen Regning. Det første Bryg blev gjort af baiersk Lagerøl den 17. Februar. For en Sikkerheds Skyld havde vi nemlig indrettet Bryggeriet saaledes, at der i Nødsfald kunde brygges baiersk Øl deri.

Det viste sig ogsaa snart, at de paa engelsk Maade bryggede Øl-sorter ikke kunde vinde saa stort et Marked, at der derpaa kunde

baseres en tilfredsstillende Forretning. Derimod blev Porteren, som fremkom samme Aar, og som saaledes i Aar kan feire 25. Aarsdagen for sin Fabrication her i Landet, hurtig en yndet Drik baade for Sunde og Syge, men det hele Forbrug deraf vilde dog have været for lille til dermed at holde et saa stort Bryggeri i Gang. Men NY CARLSBERG, som Bryggeriet kom til at hedde, skulde dog ikke komme til

V. Pahlerny.

at savne Virksomhed. Netop ved den Tid tog Forbruget af bayersk Øl et mægtigt Opsving. Den stigende Velstand og ikke mindst de arbejdende Klassers forbedrede Kaar tillod dem nu, istedetfor det opblæsende halv uforgjærede Hvidtøl og den dermed nødvendige Snaps, at drikke det sunde Lagerøl.

Skjøndt det, navnlig naar man saae hen til alle de andre Lande, hvor det bayerske Øl efterhaanden fortrængte næsten alle de locale overgjærede Ølsorter, maatte være klart, at denne Udvikling ogsaa vilde gjøre sig gjældende hos os, kunde min Fader dog kun mod-

stræbende gjøre sig fortrolig med denne Tanke. Det var i Overensstemmelse hermed, at Ny Carlsberg kun var indrettet paa i Nødsfald at producere undergjæret Øl; hverken dets Gjæringskjældre eller navnlig dets Lagerkjældre vare indrettede til at kunne holdes paa den fornødne kolde Temperatur. Men desuagtet gik det hurtigt over til at blive et Lagerølsbryggeri. Dets Salg af dette Øl, som i 1872 var c. 4,300 Tdr., steg i 1873 til c. 9,400 Tdr., hvad der var langt ud over, hvad det var beregnet til.

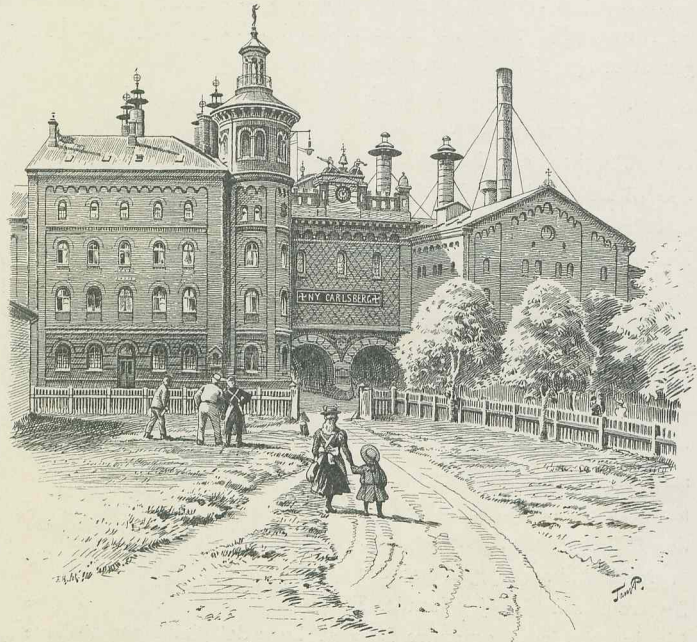
Malt kunde jeg let købe, men Kjældre til at lagre Øllet fandtes ikke. Den lille Kjælder i Volden blev da atter taget i Brug, men forslog ikke noget til denne Omsætning. Den blev ogsaa snart efter revet ned. Og min Fader var stadig ligesaa utilboielig til at foretage nogen Udvidelse paa Ny Carlsberg som paa sit eget Bryggeri, skjøndt Capital i overflødig Maal var tilstede. Først 1873 paabegyndtes Bygningen af et nyt Malteri og sex nye virkelige Lagerkjældere med tilhørende Isrum paa Ny Carlsberg, af hvilke han dog beholdt den ene til sit eget Brug. I 1874 opstilledes et nyt Bryggeri med lukkede Kjedler og Dampkogning efter »Jacobsens System«. Og 1876 var Omsætningen stegen til 38,000 Tdr. Det var baade godt og ondt; thi min Fader var stadig utilboelig til at foretage de videre, nødvendige Udvidelser af Kjælderne, som det nu mere end nogensinde skortede paa. I Stedet derfor blev der 1876 bygget et Kornmagasin.

J. Beckmann

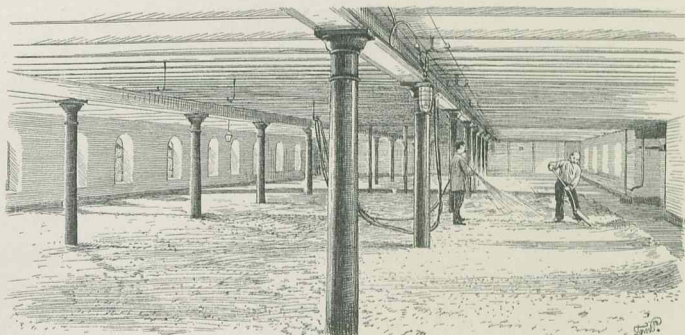
Imidlertid søgte jeg at forbedre Apparatet saa vidt, jeg kunde. I Gjæringskjælderne og andre Localer, hvor det gjaldt om at have saareen Luft som muligt, vare de hvidtede Vægge en uheldig Mark for skadelige Organismer, hvis Tilstedeværelse Microscopet paa saare afskrækkende Maade gav tilkjende. Da traf det sig saa heldigt, at der fra England blev udbudt en fortræffelig Emaillifarve, som stod sig paa fugtige Vægge. Det var netop, hvad jeg skulde bruge, og da den havde viist sig hensigtsmæssig for Ny Carlsberg, blev den efterhaanden

indført først paa gamle Carlsberg og senere paa saa mange andre Steder, at KOGSBØLLE kunde anlægge en lille Fabrik, hvorfra den under Navn af KOPENHAGENER EMALLEFARBE indførtes i de tyske Bryggerier.

Bryggeriet Ny Carlsberg seet fra Øst.

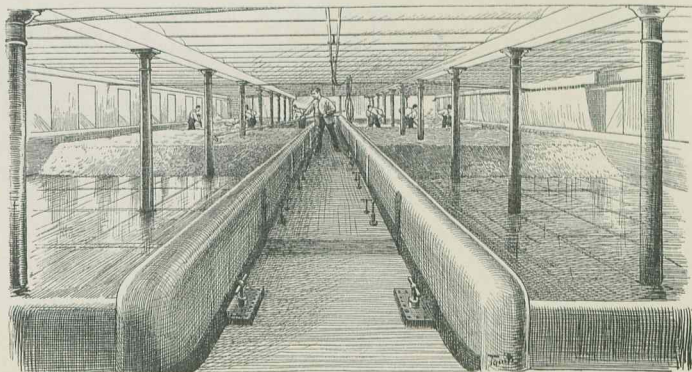
Endelig i 1877 lod min Fader sig bevæge til at bygge fire nye Lagerkjældere samt en Gjæringskjælder. Til denne anskaffedes nogle Skiferkar af den Slags, som jeg i England havde seet anvendt i stort Omfang; senere indførte min Fader dem i større og større Udstræk-

Loftsmaltgjørieriet.

ning i hans eget Bryggeri. Ny Carlsberg havde nu et til en Production af 40,000 Tdr. afpasset Lagerrum. Men inden de nævnte Kjældere vare færdige, var Salget i 1878 steget til 54,000 og steg i 1879 yderligere til 65,000 Tdr.

Min Fader havde imidlertid besluttet, at Ny Carlsbergs Plan ikke

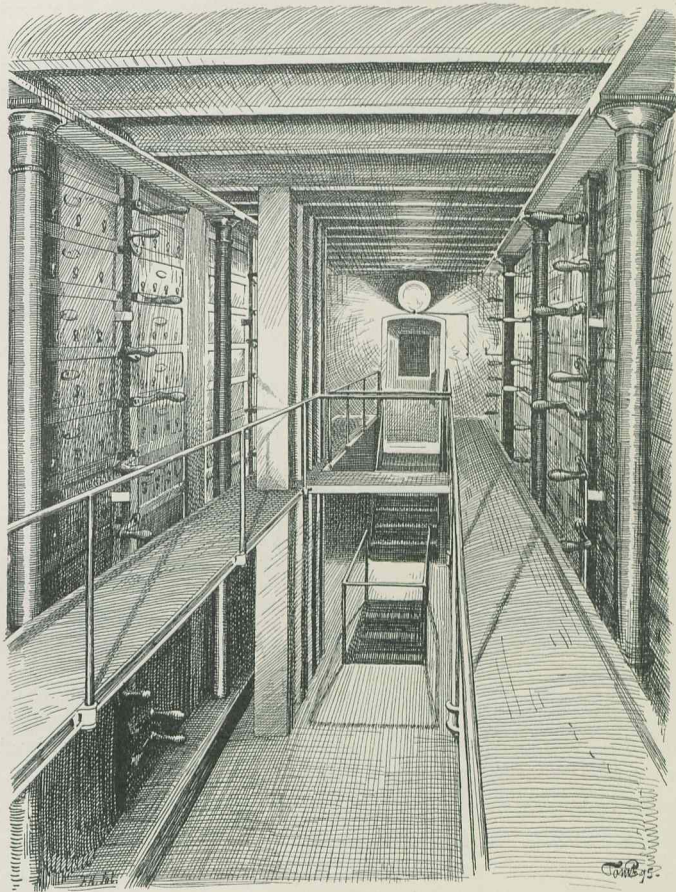
Kassemaltgjørieriet.

maatte overskride de 40,000 Tdr., hvortil den var beregnet. Det var ganske vist den letteste Sag af Verden at udvide Bryggeriet, hvilket

Bryggeriets Gaard set fra Skyllehuset.

han da ogsaa strax gjorde, da han et Par Aar senere selv overtog det, men derom vilde han dengang ikke høre Tale. Paa den anden Side

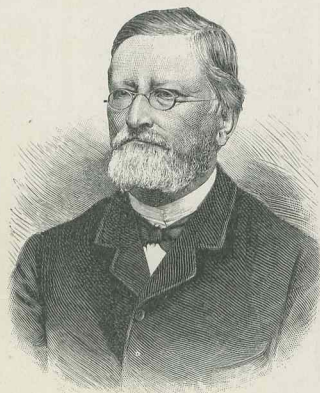

Etagekoller.

kunde jeg daarligt bekvemme mig til at kaste Halvdelen af min Omsætning i Armene paa andre Bryggerier. Endelig i November 1879 fandt min Fader en Maade, hvorved han kunde fastholde sin Yndlingsidé, at Ny Carlsberg skulde beholde sin normerede Størrelse af 40,000 Tdr. Salg og jeg dog blive i Stand til at beholde min Omsætning.

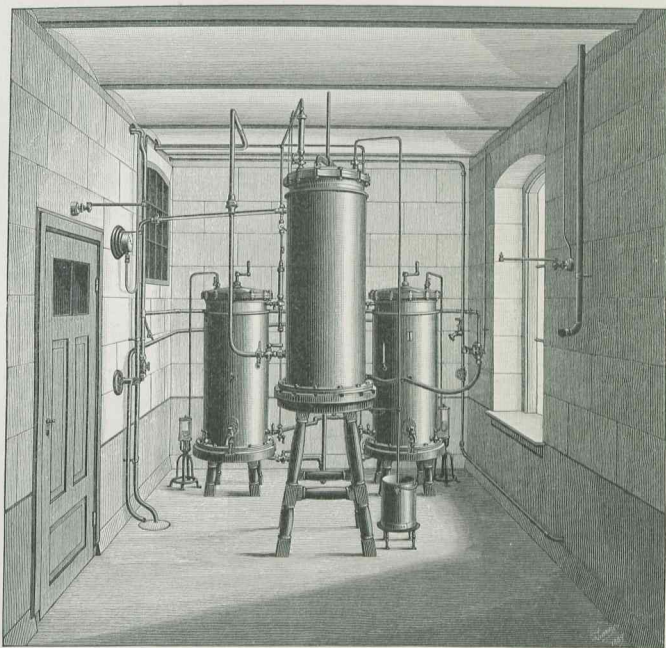
Julius Chr. Hansen

Chr. Gjølund

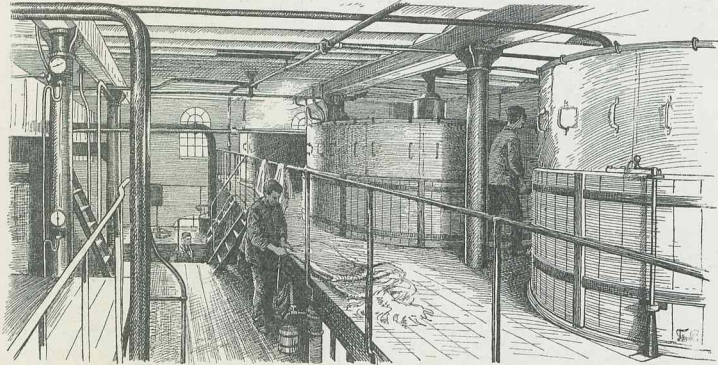
Jeg havde netop dengang købt Bakkegaarden og det Meste af hvad der var til Rest af dens Jorder. Min Fader foreslog mig nu, at jeg skulde bygge mig selv et nyt Bryggeri paa Bakkegaardens Mark. Naar dette var færdigt, skulde jeg fordele Productionen saaledes, at der paa det ældre Bryggeri, som jeg fremdeles skulde have i Leie som tilforn, kun produceredes 40,000 Tdr. Skjøndt det var en noget kunstig Maade at løse Spørgsmaalet paa, at sprede sin Bedrift paa to Bryggerier, naar

den lettelig kunde faae Plads paa eet, greb jeg denne Udvei med Begjærlighed og gik samme Dag og Time i Gang med de nye Planer. Disse bleve udarbeidede i Vinterens Løb, saaledes at Udgravningen

Dr. E. Hansens Reengjersapparat.

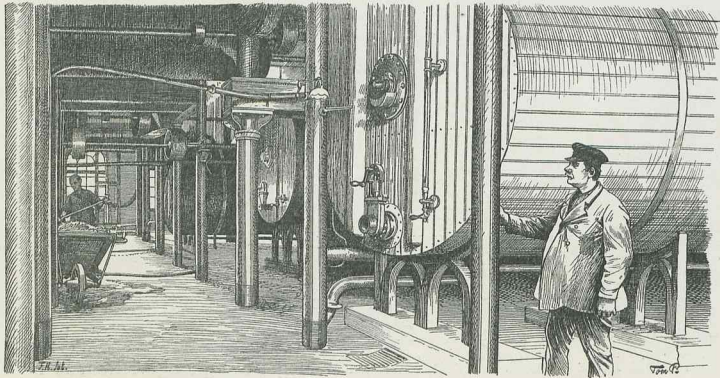
kunde begynde i Marts 1880, da Frosten ophørte. Bygningsarbeidet, som overtoges af Murmester S. P. BECKMANN, fremmedes med al Kraft i Aarets Løb; men Vinteren indtraadte meget tidligt, og vi naaede ikke at faae selve Bryggeribygningen under Tag. Derimod bleve Lager-

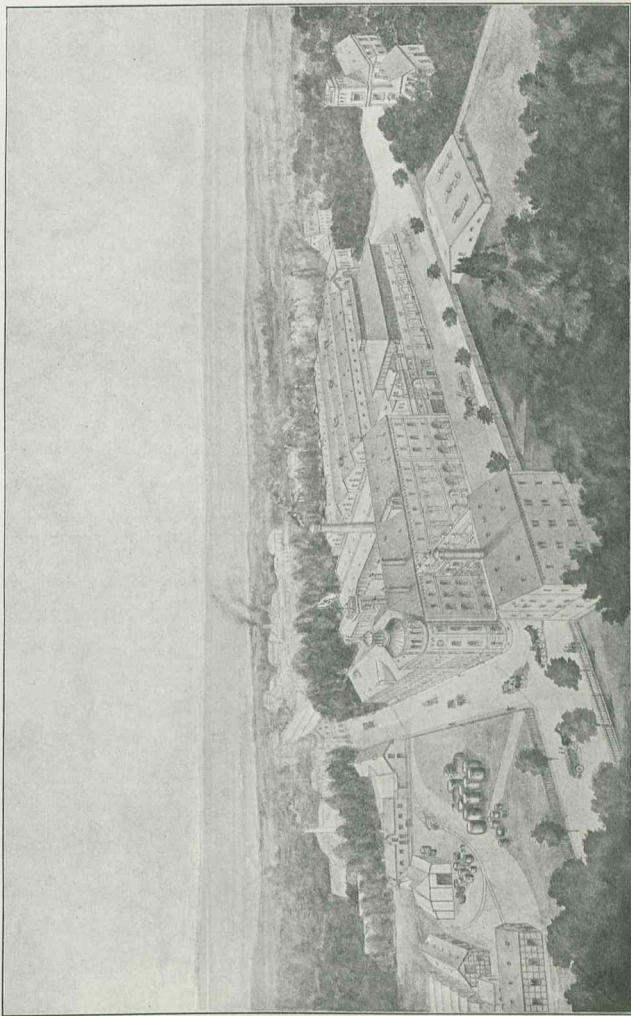
Bryghusets øverste Rum.

kjælderne, som rummede 10,000 Tdr. Øl, færdige og tagne i Brug i Vinterens Løb.

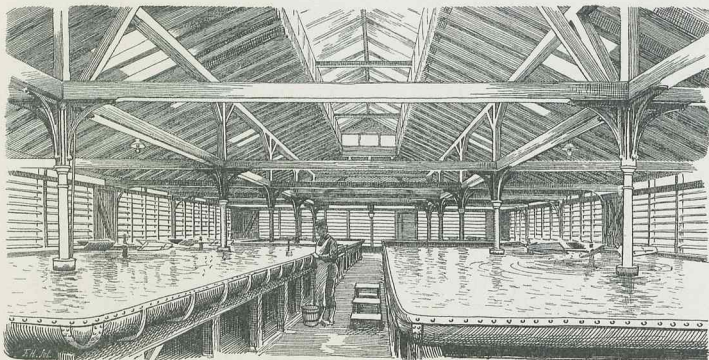
Det nye Bryggeri, som var det største her i Landet, blev med en-

Bryghusets nederste Rum.

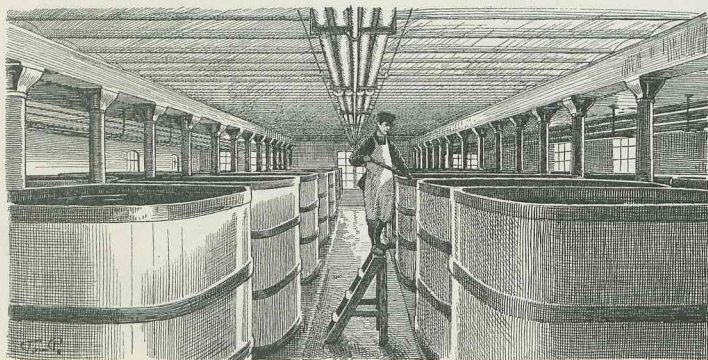

Fugleperspektiv af Ny Carlsberg Bryggeri 1884.

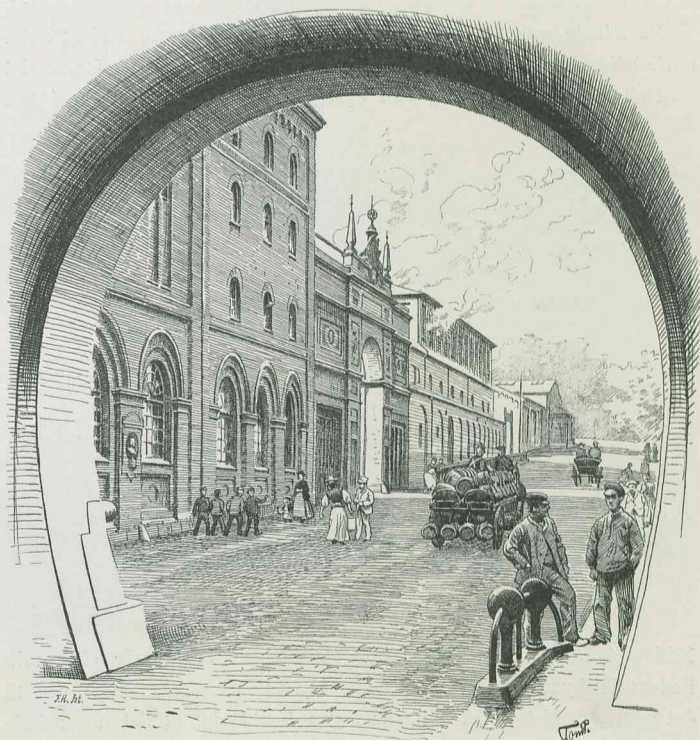
Svalehuset.

kelte Undtagelser bygget af Jern og Sten for, saavidt det staaer i menneskelig Magt, at holde ødelæggende Ildebrande ude. Professor V. DAHLERUP leverede Façadetegningerne, som bleve udstillede paa Charlottenborg 1881. Bryggerkjedlerne bleve naturligvis efter »Jacob-sens System«, Køllerne bleve indrettede efter Etagére-Systemet, som

Den gamle Gjeringskjælder.

min Fader netop havde prøvet og fundet anbefalelsesværdigt. Erfaringerne fra de to ældre Bryggerier kom det nye til Gode, og da jeg ved

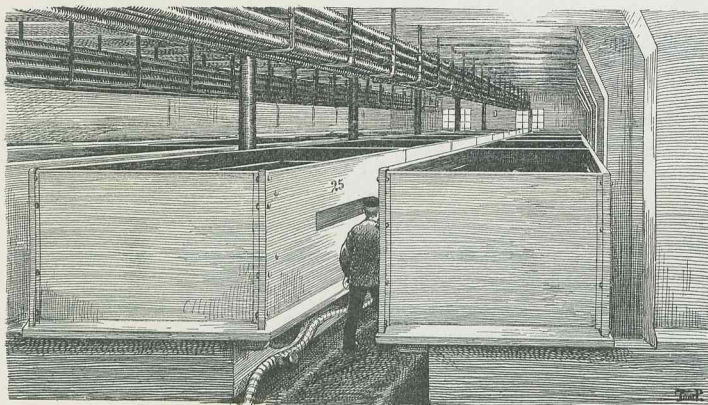

Bryggeriet Ny Carlsberg seet op mod Glyptotheket.

hyppige Besøg i Bryggerier og Bryggeriudstillinger i Udlandet havde gjort mig bekendt med det Meste af hvad der var fremkommen af Forbedringer, var det ganske naturligt, at det nye Bryggeri blev et

»Mønsterbryggeri«, som vakte betydelig Opmærksomhed ogsaa i Udlandet*. Ny Carlsbergs Omsætning vedblev da ogsaa at stige, saaledes at den i 1881 naaede 95,000 Tdr., hvilket var noget mere end Carlsbergs.

Da fattede min Fader uformodet den Idé ogsaa at henlægge det oprindelige Ny Carlsberg under Carlsberg Fonden, d. v. s. forene det med sit ældre Bryggeri, og han opsagde mig i den Anledning i Juli

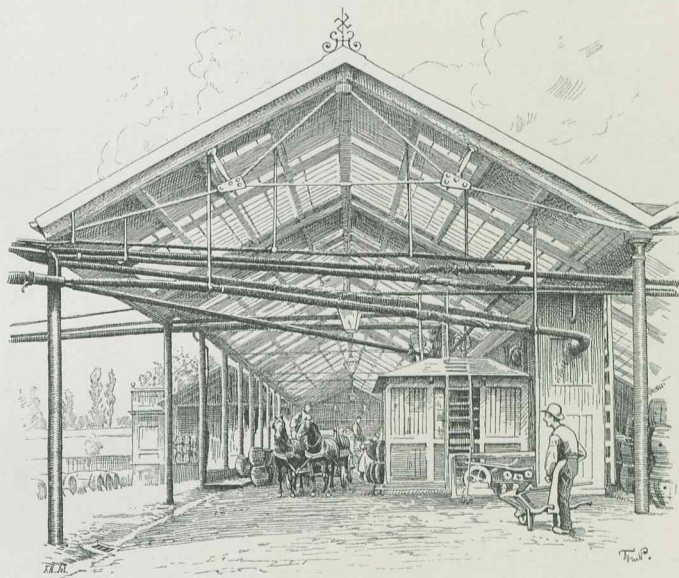
Skiferkjælder.

1881 mit Leimaal. Nu var gode Raad dyre. Jeg havde efter min Faders Tilskyndelse bygget det nye Ny Carlsberg som et Annex til det ældre, og det Tilfælde havde Ingen tænkt sig, at det nogensinde skulde blive anderledes. Nu maatte det strax udvides til den yderste Grændse for at kunne erstatte Tabet af det ældre Bryggeri, og det

* Det blev omtalt og beskrevet i: Teknisk Forenings Tidsskrift, 1885; Allgemeine Zeitschrift für Bierbrauerei und Mälzerei, Wien, 1885 Nr. 2.; Zeitschrift für das gesammte Brauwesen, München, 1885 Nr. 1; Alois Schwarz: Brautechnische Reiseskizzen, Stuttgart, 1889; Brewer Journal, London, 1889; Les grandes Usines, Paris, Juni 1890.

Hele maatte være færdigt til den 30. September 1882, da mit Leiemaal udløb. Her gjaldt det: »Hjælp Dig selv, saa hjælper Vorherre Dig«.

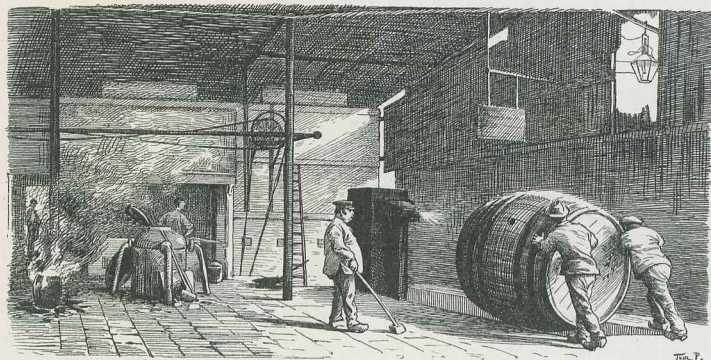
Bryggeriet fik da et nyt Værk, som endnu er det største her i Landet. Der kan deri brygges 85 Centner Malt. Bryggerkjedlen holder

Skyllehuset.

225 Hectoliter Øl. Der blev indrettet et stort pneumatisk Maltgjøveri; Dampkraft og Maskiner blev fordoblede, Ismaskiner og electrisk Anlæg, det første som anvendtes til Bryggeribrug heri Landet, blev indlagte, men navnlig maatte der bygges et nyt Complex af Lagerkjældere, saa at disses Antal nu blev 60 med et Rumfang af lidt over 75,000 Hectoliter, og fremfor Alt maatte der ikke spildes Tid.

Pladsen var ikke beregnet til at huse alle de Bygninger, som nu skulde anbringes derpaa, men det traf sig saa heldigt, at jeg kunde erhverve en stor Deel Nabogrunde, som jeg strax købte. I Grosserer WARHUUS' Villa fik jeg en Inspecteurbolig, i afdøde Maskinfabrikant WINSTRUPS Huus en Bygning til Comptoirer og Laboratorium. BISSENS Broncestøberi og Idiotanstaltens Mark tilligemed de sidste Rester af Bakkegaardens Jorder, som jeg erhvervede, egnede sig fortrinligt til

Begeskuret.

Byggegrunde og Gaardspladser. I Pilealleen Nr. 5 købte jeg en c. 18,700 □ Alen stor Grund til en Aftapningsanstalt, som blev bygget samtidigt tilligemed den dermed forbundne Sodavandsfabrik »Activ«.

Ved ihærdig Støtte fra de fortræffelige Haandværksmestres Side, Murmester S. P. BECKMANN, Tømmermester HANS CHRISTENSEN, Maskinfabrikanterne TH. HÜTTEMEIER og J. H. HELLERUNG, Kobbersmed V. JENSEN, Bødkermester L. JACOBSEN, Snedkermester F. OXELBERG, Malermester E. SCHMIEGELOW og fl. lykkedes det at faae Alt færdigt, saaledes at da det første Ny Carlsberg den 1. Oktober 1882 blev an-

neceret af min Fader, stod det nye Ny Carlsberg fuldt færdigt. Først nu blev min Fader opmærksom paa, hvor godt det ældre Ny Carls-

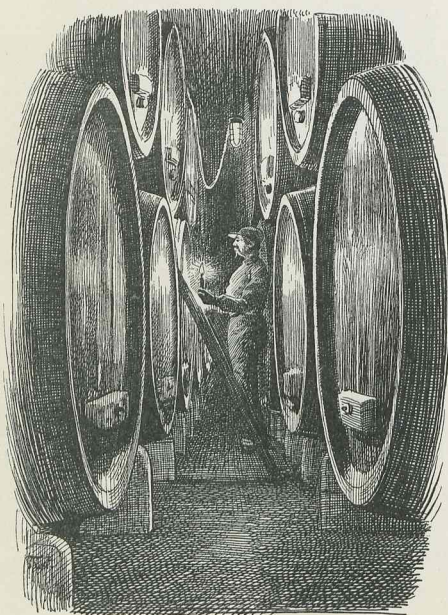

Den lange Forkjælder foran Lagerkjælderens.

berg havde egnet til Udvidelse; det blev forsynet med Alt, hvad det hidtil havde manglet. Særlig bleve de mangelfulde ældre Gjærings-

kjældere erstattede af nye og bedre, ligesom der i Bakkegaardens Have blev opført et meget stort Complex af Lagerkjældere.

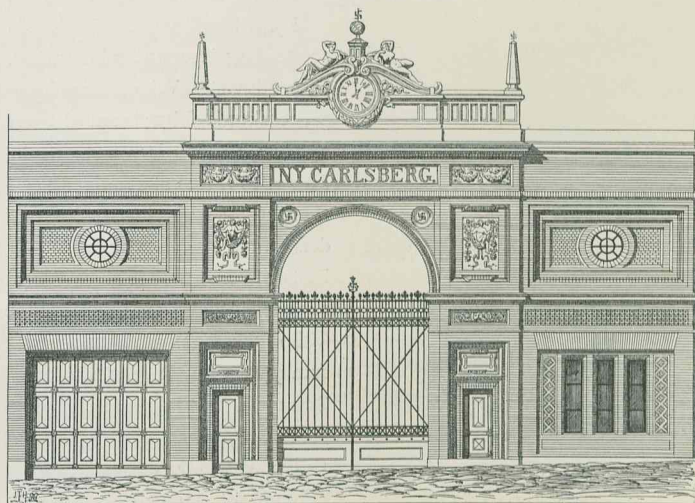
Ved disse Udvidelser bleve Carlsberg Bryggerierne endelig i Stand til at levere ikke blot det fornødne Quantum Øl, men ogsaa til at frem-

Lagerkjælder.

stille dette med al den Fuldkommenhed, som Tiden havde udviklet, og hvortil ikke mindst Bryggerierne selv havde bidraget i rigt Maal. De kunde nu med større Virkning end hidtil arbeide henimod deres dobbelte Maal, deels at erstatte det paa Grund af sin ufuldkomne Gjæ-

ring uheldige Hvidtøl, dels at modarbejde et af Landets værste Onder, den overdrevne Snapsdrikning. Og i begge Henseender har det bayerske Øl gjort Fyldest, indtil Ølskatloven af 1891 for det sidste Puncts Vedkommende atter gav Brændevinet frit Løb. I Afgiftsaaret 1891—92 steg

Bryggeriet Ny Carlsbergs Hovedport.

som bekendt Brændeviinsproductionen heri Landet med ikke mindre end $9\frac{1}{4}$ pCt., og denne Stigning har senere væsentlig holdt sig.

Under en Reise, som jeg foretog i England i Slutningen af 1873 for at studere nogle Detailler ved Porterfabricationen, besøgte jeg mit gamle Skolested Burton on Trent og saae dér, hvorledes min Ven, den nu velbekjendte Chemiker HORACE BROWN, som var bleven Directeur for Worthingtons Bryggeri, havde taget Microscopien til Hjælp

i Driften af hans Bryggeri. Det var navnlig Gjæringens Reenhed, som han, ved et af ham selv opfundet meget practisk System, nu var bleven istand til at controllere. Den næste Vinter tog jeg derfor Undervisning i Microscopi hos Professor CHR. GRÖNLUND og indrettede mig et microscopisk Laboratorium paa Ny Carlsberg. Det var første Gang, at Microscopet indførtes directe i Bryggeriets daglige Drift her i Landet.

Hemmingen

I 1876 udkom PASTEURS berømte Bog ETUDES SUR LA BIÈRE. Hermed vistest Veien, som Bryggerne skulde følge; men det var kun en Begyndelse, som maatte fortsættes videre af kyndige Videnskabsmænd. Jeg henvendte mig derfor til min naturkyndige Frænde Etatsraad JAPETUS STENSTRUP, som anbefalede mig en ung lovende Videnskabsmand Hr. EMIL HANSEN, som netop havde gjort de lavere Svampeforme til Gjenstand for indgaaende Specialstudium og vundet Universitetets Guldmedaille for sin Afhandling om de danske Gjødningssvampe. Han forberedte sig nu til at tage Doctorgraden. Jeg en-

gagerede ham strax til at forestaae Ny Carlsbergs Laboratorium, og han begyndte nu her sit grundige Studium af Ølgjæren. Den ikke længer ganske unge Mand (han var 35 Aar) havde haft en streng Ungdom; han var kommen forholdsviis seent til Studierne, men med en overordentlig Ihærdighed havde han overvundet alle Vanskeligheder. Da min Fader netop kort i Forveien havde indrettet et videnskabeligt Laboratorium paa Carlsberg under Ledelse af nuværende Universitetsprofessor RASMUS PEDERSEN og

derefter i 1876 stiftet Carlsberg Fonden, fandt jeg, at Hansen dér kunde finde et mere videnskabeligt Virkefelt end paa Ny Carlsberg, hvor det kun gjaldt om at kontrollere den daglige Drift, og jeg foreslog ham derfor at søge Plads paa det nye Carlsberg Laboratorium. Min Fader modtog ham gjerne, 1879 blev han Forstander for den ene af dets to Afdelinger.

Pasteurmonumentet.

Sedlmayrmonumentet.

Fra Bryggeriet Ny Carlsbergs Muur.

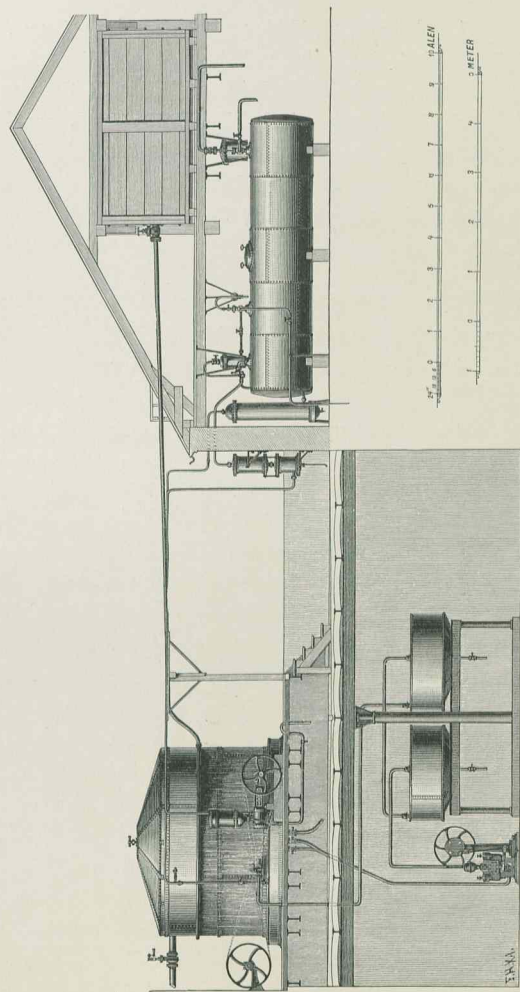
Som udtalt af min Fader i et Foredrag i teknisk Forening 1884, var Gjæren over hele Europa ved Bryggeriernes forcerede Sommerdrift efterhaanden bleven saa ureen, at Øllets Kvalitet ofte leed derunder. Man var ikke istand til at constatere, hvormeget den var inficeret eller ikke, og man havde intet sikkert Middel til at rense den. Gjæren er jo i Virkeligheden en Saasæd, som Bryggeren strøer i sin

Ølurt, ganske paa lignende Maade som Bonden saaer Kornet paa sin Mark. Indeholder Saakornet Ukrudtsfrø, saa faaer man Tidsler og Agerkaal i Kornet, og indeholder Paasætningsgjæren Ukrudt α : vilde Gjærarter, saa udvikle disse sig i Øllet. Men Forholdet er for Bryggeren meget værre end for Bonden; thi denne kan dog nogenlunde rense sit Korn, men hiin faaer sit Øl ødelagt, naar den vilde Gjær udvikler sig deri.

Det er Dr. HANSENS store Fortjeneste, at han i Fortsættelse af Pasteurs Undersøgelser udfandt en practisk Methode baade til at skjelne den rette Gjærart fra den urette, og til at udskille og reendyrke den rette, saaledes at Bryggeren nu til enhver Tid kan arbeide med en reen Gjær. Medens PASTEUR havde lært Bryggerne Bacteriernes Betydning og anviist dem Vei til at bekæmpe disse, viste HANSEN os, at Faren ogsaa kunde ligge i Gjæren selv. Han lærte os at skjelne Sygdomsgjærarterne fra Culturgjærarterne og indførte det samme Princip, som altid har været gjældende i Landbruget, Valget af bestemte Racer.

Det var i en lykkelig Stund, at Hansen traadte i Bryggeriindustriens Tjeneste. Carlsbergs gamle Stamgjær, den samme, som min Fader i 1845 havde bragt hjem fra München i sit Hattefuttural, var ogsaa bleven inficeret, og denne Gang meget slemt. Men reendyrket paa Hansens Methode blev den endnu engang Stamfader til en stor Slægt. Alt Ny Carlsbergs Øl brygges den Dag i Dag af denne historiske Gjær. I Stedet for »Veltens Apparat«, som ikke frembyder en fuldstændig Garanti imod Infection af Urten, idet der gennem den saakaldte Vandlaas kan indsniige sig fremmede Organismer, construerede jeg i 1888 et eget Apparat NY CARLSBERG APPARATET, hvor den omgivende Lufts Organismer ere ganske udelukkede.

Da Ny Carlsberg var bleven et selvstændigt Bryggeri, meldte det sig til Deeltagelse i Repræsentationen af Danmarks Industri ved de store internationale Udstillinger og havde den Ære allevegne at hjembringe den høieste Priis: Nizza 1884, Antwerpen 1885, New Orleans

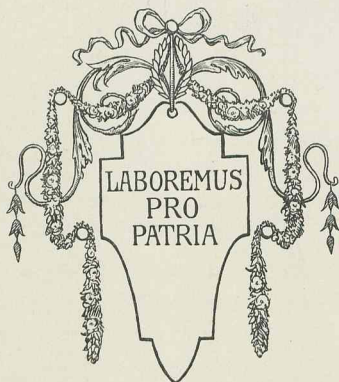
Ny Carlsberg Apparatet (s. mdf. Ottende Afsnit, II).

1886, Paris 1887, Kjøbenhavn 1888 og endelig den store Verdensudstilling i Paris 1889, hvor det ved Juryens »eenstemmige Dom« modtog Grand Prix samt to Medarbejdermedailler til Overinspecteur HENNINGSEN og til Maltgjørieriets Leder Hr. Inspecteur VOGLER. — Senere har det ikke udstillet. — Derimod havde det 1892 den Ære at modtage som Gæster 500 Bryggere fra næsten alle ølproducerende Lande, som fulgte min Indbydelse og fra Bryggercongressen i Hamborg aflagde Ny Carlsberg et Besøg.

De smukke Ord, som min Fader har udtalt i sit Testamente:

»Ved Bryggeriets Drift skal det være det stadige Formaal uden Hensyn til den øieblikkelige Fordeel at udvikle Fabricationen til den størst mulige Fuldkommenhed, saaledes at dette Bryggeri og dets Producter altid kunne staae som et Mønster og ved deres Exempel virke til, at Ølbryggeriet her i Landet holdes paa et høit og hæderligt Standpunkt«

har Ny Carlsberg gjort til sine.

SAA vigtigt det er for at fremstille et godt Product at have et godt Apparat, saa vigtigt er det ogsaa at have et dygtigt Personale til at bruge det. I den Henseende har Ny Carlsberg haft Lykken med sig. Medens der i mange af Landets Haandværk har udviklet sig en ulykkelig Modsætning imellem Mesteren og Arbeideren, have Bryggerierne i Almindelighed, men ganske særlig Ny Carlsberg bevaret det nedar-

vede Tillidsforhold imellem Overordnede og Underordnede. Min Fader satte en Ære i aldrig at have andre end Danske i sin Tjeneste, og den samme Regel har endnu stadig kunnet gennemføres paa Ny Carlsberg. Den danske Arbeiders eiendommelige Egenskaber ere komne Bryggeriet til Gode.

Der forlanges mindre de latinske Racers livlige Opfattelse og Hurtighed til Initiativ end Nordboernes Udholdenhed, Pligtfølelse og Troskab i Gjerningen. Bryggeriarbeidet er eensformigt, men det gjælder om at det foregaaer regelmæssigt, den ene Dag som den anden. Man maa kunne stole paa sine Folk, selv om man ikke staaer ved Siden af dem. Og det kan jeg.

Gamle Hans Jørgen.

Det er bekjendt, at det, der nærmest characteriserer Ny Carlsberg, er den minutieuse Reenlighed, som iagttages, maaske stundom til Overdrivelse, paa ethvert Punct. Ini-

tiativet skyldes Hr. E. KOGSBØLLE, som først gennemførte den paa Carlsberg. Æren af at have udviklet den ydermere for Ny Carlsbergs Vedkommende tilkommer Overinspecteuren Hr. V. HENNINGSEN, men det er de enkelte Arbeideres Fortjeneste, at den overhovedet har kunnet føres igjennem. En bekjendt tydsk Brygger, som ofte har besøgt Ny Carlsberg, sagde engang med et Suk: »diese unheimliche (!) Reinlichkeit«. — »Den kan da Enhver overholde, naar han vil«, svarede jeg. — »Ja man seer, at De kan med Deres Folk; men

vi kunne ikke drive den igjennem med vore Arbeidere«, var hans Replik. — Og hans Bryggeri ligger endda i Holland, hvor Reenlighed staaer i høi Kurs.

En anden Gang yttrede en engelsk Brygger, som besøgte Ny Carlsberg, sin Forbauselse over det ringe Opsyn, der var med Folkene, især ved Nattearbeidet. »De maa have ualmindelig paalidelige Folk, at De saaledes kan lade dem arbeide paa egen Haand, — det kunne vi ikke gjøre i England«. Og deri havde han Ret.

Bryggeriarbeidet er ofte strængt og optager sin Mand fuldtud. Naar det i Studentervisen hedder, »at der er noget Mageligt ved Svendene her«, saa gjælder det virkelig ikke Bryggeriets Arbeidere. Det er en Fornoielse at see disse Folk baxe med de store Fade eller banke »Firemandsslaget« i Takt paa dem med de tunge Hammere. De synes

Peter Reistrup.

selv at føle en Tilfredshed ved den Kraft, som deres Lemmers Brug udvikler hos dem. Havde Ny Carlsberg ikke faaet »Grand Prix« i Paris for sit Øl, vilde det have faaet den, hvis det havde kunnet udstille sine Folk!

Jeg mindes ikke, at Nogen uden Aarsag har klaget over, at et Arbeide var for svært. Sure Miner kjendes ikke. Arbeiderne skifte da heller ikke. Den Mand, som engang er antaget ved Bryggeriet, bliver der i Reglen. Det er hele hans Livs bedste Kraft, han giver Brygge-

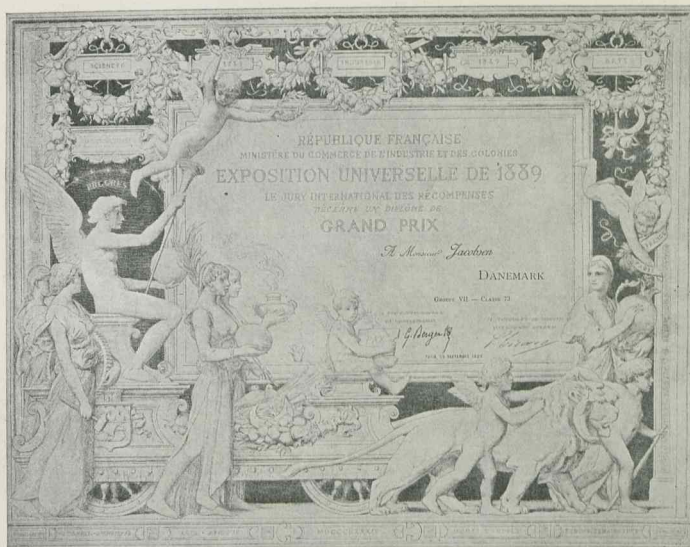

Bryggeriarbejdere fra Ny Carlsberg 1896.

riet, men han veed saa ogsaa, at dette ikke slipper ham, saalænge det blot kan anvende hans Kræfter, selv om disse formindskes noget.

Af Bryggeriets 150 faste Arbeidere have 90 været over ti Aar i dets Tjeneste.

To Arbeidere HANS JØRGENSEN og PETER REISTRUP, som først havde arbejdet paa Carlsberg, men derefter traadte i Ny Carlsbergs Tjeneste,

Grand Prix Diplomet fra Pariserudstillingen 1889.

have fejret deres 25 Aars Jubilæum ved Bryggerierne. Deres Billeder, maalede af Professor HASLUND, skulle danne Begyndelsen til et Portrætgalleri af Arbejder-Jubilarer, som forhaabentlig med Tiden vil blive ret talrigt.

Endnu i Halvfjerdsene var det en almindelig Opfattelse, at Arbejderne i Bryggerier ikke kunde have nogen fast Arbejdstid. Dette havde

til Følge, at de stakkels Mennesker bleve udnyttede paa en aldeles utilladelig Maade. Jeg havde seet i England, at en bestemt Arbeidstid meget godt kunde overholdes, uden at Bryggeriets Drift leed derved. Jeg indførte derfor, saasnart jeg kunde, en fast Begrændsning af Arbeidstiderne; først fra Kl. 6 Morgen til Kl. 7 Aften og senere den nugældende Ordning fra Kl. 6 til 6. Der gives i den Tid to Timers Hvile, saaledes at den virkelige Arbeidstid er ti Timer. Desværre lader en Otte-Timers Arbeidsdag sig kun daarligt forene med Bryggeriets Drift; men den Tid vil forhaabentlig ikke være fjern, da den otte Timers Arbeidsdag indføres overalt i Udlandet, saa vil den nødvendigviis ogsaa komme Bryggeriarbejderne til Gode.

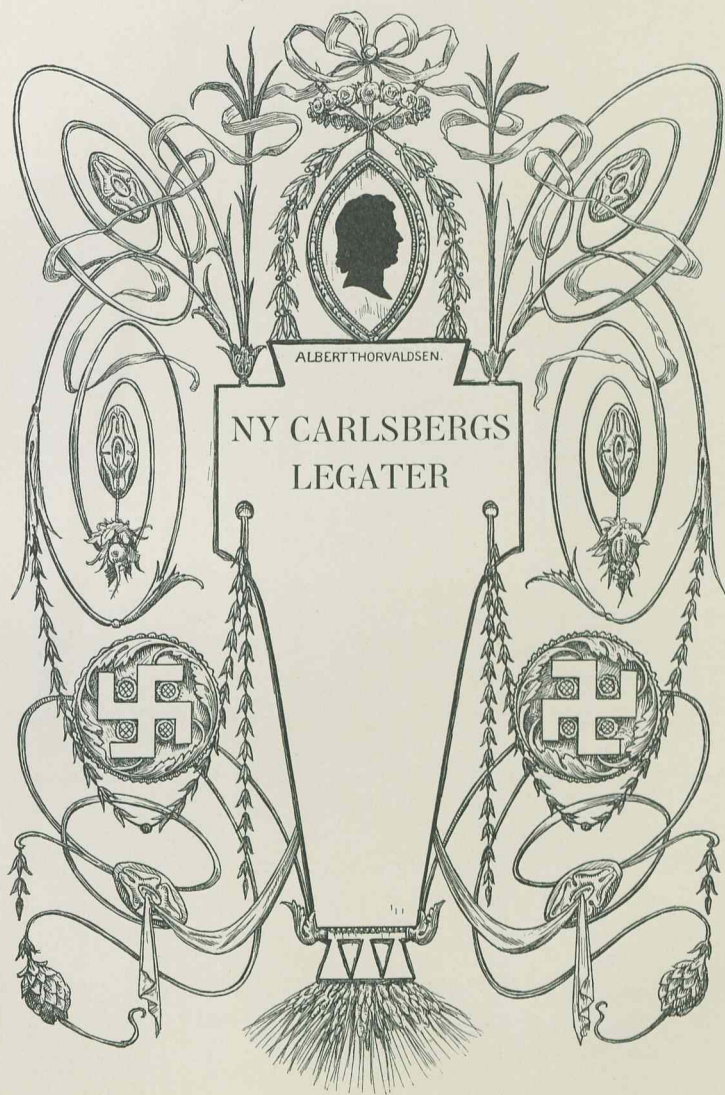
Da Maltet og Øllet begge maa passes under Spiring og Gjæring, og da Bryggerne ikke kunne blive enige om at lade være at kjøre Øl ud om Søndagen, hvad Helligdagsloven ikke forbyder, kan Søndagsarbeidet ikke ganske undgaaes, men ogsaa paa dette Punkt har Ny Carlsberg taget Initiativet, og Helligdagslovens Bestemmelser vare forlængst indførte i Praxis paa Ny Carlsberg, da de bleve foreslaaede som Lov i Rigsdagen.

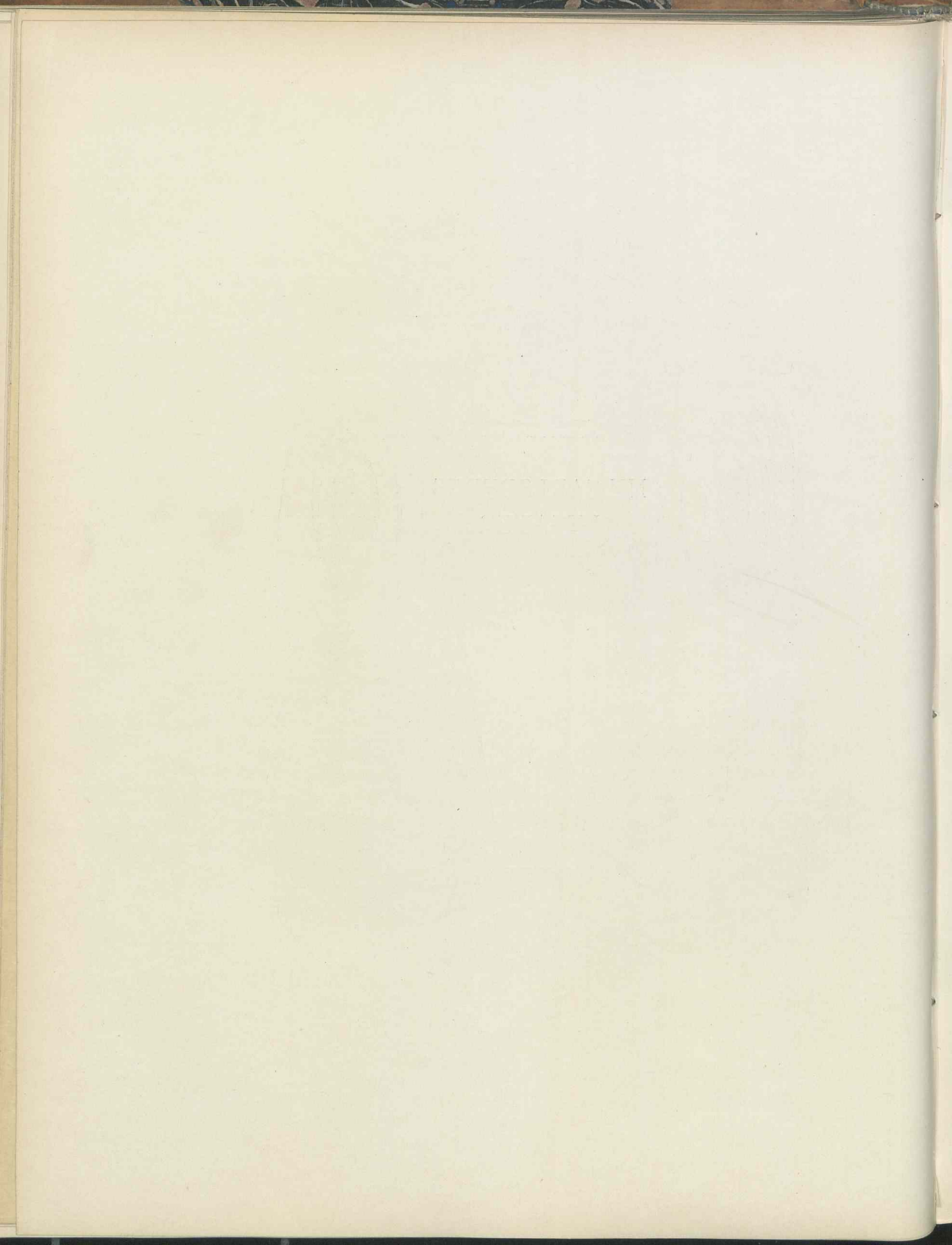
Carl Jacobsen

ALBERT THORVALDSEN.

NY CARLSBERGS
LEGATER

DET Sted i Kjøbenhavns Omegn, hvorfra man har den videste Udsigt over Byen, er Valbye Bakke. »Man nyder herfra det mest overraskende Syn«, hedder det i Aaret 1800, »med eet Blik overskuer man alle Byens Taarne og høje Bygninger«. Ovenstaaende Tegning viser Udsigten fra Generalkrigskommissær ULR. CHR. V. SCHMIDTENS Have, der nu er en Del af Ny Carlsbergs Grund. Den Gang hørte den til BAKKEGAARDEN, som v. Schmidten († 1828) blev Eier af 1812, og som senere under fhv. Raadmand FR. BÜLOW væsentlig blev udparcelleret, til den — fra 1881 — for en Del igjen blev samlet af Brygger CARL JACOBSEN, der gav den Navnet NY CARLSBERG.

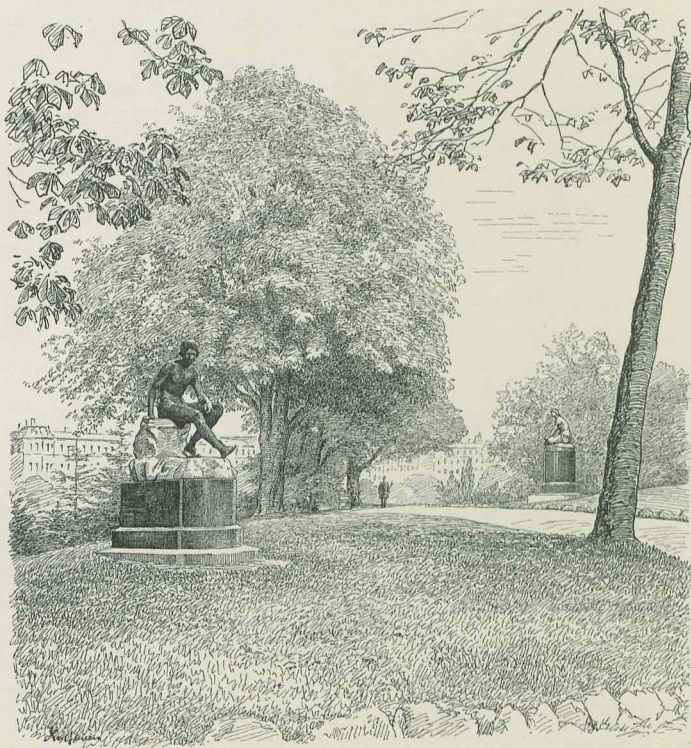
Man har været glad over Udsigten fra Haven. Og det er sikkert Grunden til, at Tegneren ikke har taget det saa nøje med at lade Kjøbenhavns Taarne rage højt op, altfor højt. Ved Kristiansborg Slots Brand 1794 var det skjønne Slotstaarn forsvundet, ved Byens Brand

i 1795 var det næsthøjeste, Nikolajkirkes anselige Taarn, faldet, og 1807 ødelagde Englændernes Brandraketter det højeste, Fruekirkes Taarn, hvis stolte Spir med de tre forgyldte Kroner kunde ses sex Mil ud i Landet. I lange Tider var der herefter ikke meget, der ragede op i Kjøbenhavn, og Synet af Byens Gader svarede dertil. Det var en fattig Tid, der byggede den danske Hovedstad op igjen efter de Ulykker, der var overgaaet den. Der var Raad til det Nødvendigste, men ikke til Mere, og af Mindesmærker var og blev der Aarrækker igjennem kun tre: Kristian V.'s Heststatue paa Kongens Nytorv fra 1688, Frederik V.'s Heststatue paa Amalienborg fra 1771 og Frihedsstøtten udenfor Vesterport fra 1797.

Det var Lidt. Men der er en priselig Udvikling i de nævnte Monumenter. Medens de to første skyldes indkaldte franske Kunstnere, der obligat forevigede Tidens Konger, viser det sidste, at der nu er Noget, der hedder dansk Kunst med nationale Formaal. Her som paa flere Omraader gik ABILDGAARD i Spidsen, men en Fortsættelse syntes helt at skulle udeblive. Tiden ævnede ikke at give den danske Billedhuggerkunsts Ypperste den Opgave at rejse et Mindesmærke i Landets Hovedstad, kun fire af THORVALDSENS Statuer støbtes i Bronze til — Nicheprydelser ved Kristiansborg Slots Hovedportal, og det skete efter hans Død. Først 1861 fik Kjøbenhavn en ny Statue, H. V. BISSENS Øhlenschläger, der rejstes paa St. Annæplads, men 1873 flyttedes hen foran det kgl. Teater, hvor den fik en Pendant i TH. STEINS Holberg. Sidstnævnte Aar afsløredes ogsaa H. V. Bissens Heststatue af Frederik VII. paa Slotspladsen og tre Aar efter JERICHAUS H. C. Ørsteds Statue i Parken, der har Navn efter den.

Det gik kun langsomt med offentlige Mindesmærker i Kjøbenhavn. Det i 1848 aabnede, saa indholdsrige Thorvaldsens Museum syntes ikke i denne Retning at øve nogen Indflydelse. Naar der var udsendt en offentlig Opfordring, gik det mere eller mindre langsomt med Tegningen af Bidrag. Man var vant til kun efter gjentagne Opfordringer

at naa Maalet. Og dog dæmrede det nu for Tidens Bevidsthed, at det var Samfundsopgaver at hædre vort Lands Stormænd ved Mindes-

Fra Ørstedsparken. Statuerne opstillede af Albertina-Legatet.

mærker og at gjøre Skjønhedskrav gjældende paa Gader og Veje. De paa Pladsen ved Fruekirke i 1857 rejste første Buster af Universitets-

lærere fik længe Lov til at staa alene, men da H. C. Ørstedts-Statuen afsløredes — en Begivenhed, der har faaet forøget Betydning ved Carlsberg-Fondens samtidige Stiftelse — vare to nye Statueforetagender i lykkelig Gang. H. C. Andersens og Niels Juels-Statuerne afsløredes henholdsvis 1880 og 1881.

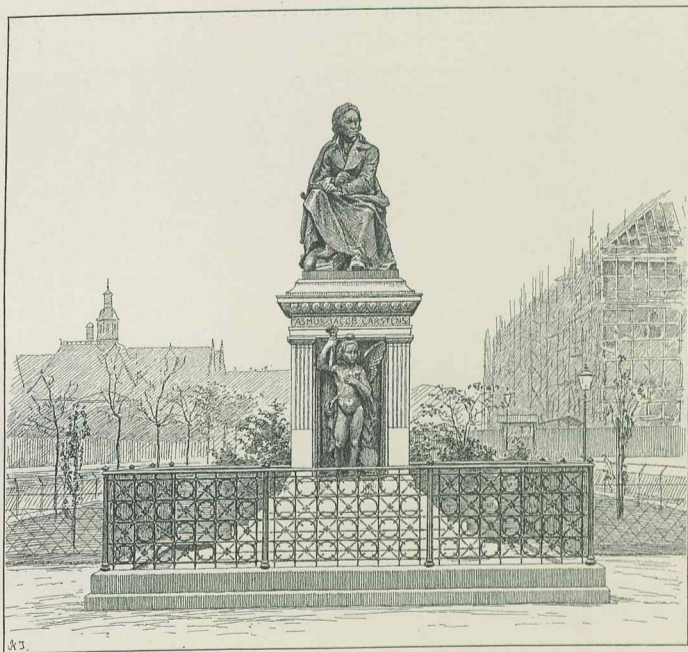
Hvad der saaledes kæmpede for at komme frem, fik et klart Udtryk i Legatet ALBERTINA, der stiftedes i November 1879. Det slog 100,000 Kr. fast som en Kapital, hvis Renter skulde anvendes til Anskaffelse af klassiske Billedhuggerværker fra Fortid og Nutid til Prydelse for offentlige Pladser og Haver i Kjøbenhavn, især saadanne som man ved Plantning eller arkitektonisk Udstyrelse i harmonisk Forbindelse med Skulpturerne kunde give et forædlet Præg. Og det er af Interesse, at Fundatsens sidste Paragraf lyder saaledes: »Det er Albert Thorvaldsens Kunst, som Stifteren skylder Impulsen til dette Legats Oprettelse, han kalder det derfor til hans Minde: Legatet Albertina«.

Stifteren var Bryggeriet Ny Carlsbergs Ejer CARL JACOBSEN.

Fra hans tidligste Barndom vare de trojanske Helte levendegjorte for ham ved hans Faders Fortællinger, og allerede som niaars Dreng havde han paa en Rejse med sine Forældre faaet Indtryk af Münchens Glyptotek og Italiens Kunstsatte, Indtryk, der fik Varighed ved Thorvaldsens Museum, og som endelig fastsloges ved den Rejse, hans Fader 1862 foretog med ham, Aaret efter at han var bleven Student. Paa denne Rejse dvælede de syv Uger i Rom. Han lærte at glæde sig ved Kunstindtryk, men Kunsten var for ham mere end blot til Enkeltmands Glæde. Den havde en Samfundsmission, der ikke mindst kunde udøves paa Gader og Stræder overfor den store Mængde. Det er derfor næsten selvfølgelig, at han, saa snart hans Virksomhed gav ham Midlerne ihænde, gik til Oprettelsen af Legatet Albertina, der, betegnende for hans Tanke, ikke alene bærer Navn efter Thorvaldsens »romaniserede« Fornavn, men er dateret efter dennes Fødselsdag den

19 November, ligesom det indeholder den Bestemmelse, at Bestyrelsens Møder, om muligt, skulle afholdes i Thorvaldsens Museum.

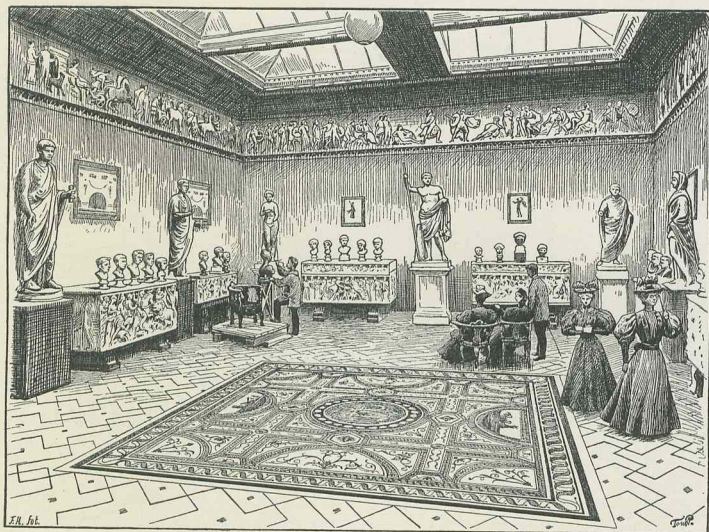
Da Sagen den 17. November 1879 forhandlede i Københavns

Carstens-Monumentet paa Vestre Boulevard.

Borgerrepræsentation, lød der udelt Tak og Anerkjendelse overfor den store Gave, overfor Giverens Kjærlighed til Kunsten og Kjærlighed til sin Fødeby. Som bekendt er det navnlig Ørstedsparken, der hidtil har nydt godt af Legatet. Men dette Legat blev kun en Indledning.

Allerede Aaret efter stod Carl Jacobsen paany som Giver overfor Kjøbenhavns Kommune. I hans Dragen mod Thorvaldsen og dennes Gjenopliven af Antiken havde den i Slesvig fødte ASMUS J. CARSTENS, der endnu tidligere end Thorvaldsen var gaaet i Winckelmanns Spor, gjort et dybt Indtryk paa ham: »Han var en af de Faa, som have lært den

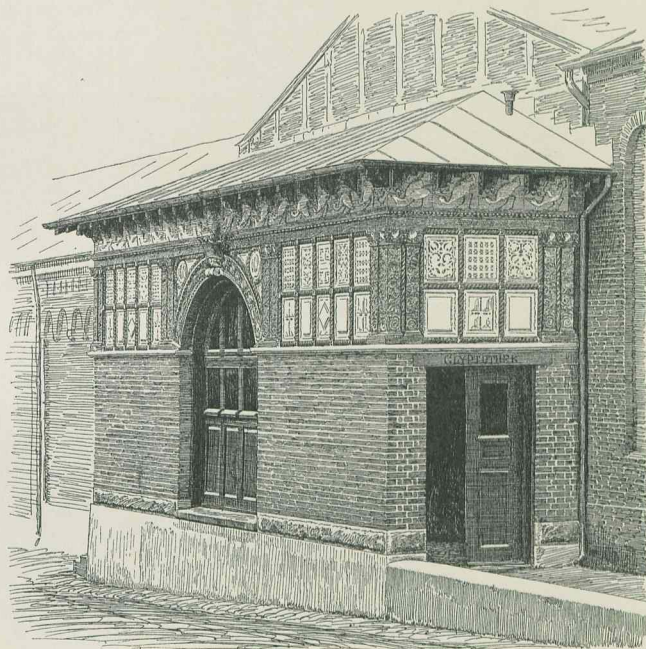

Ældste Sal i Glyptoteket paa Ny Carlsberg.

store Stil«. Han lod derfor TH. STEIN udføre en Statue af ham med tilhørende Fodstykke, og den tilbød han i 1880 Kjøbenhavns Kommune med et — dog ikke officielt udtalt — Ønske om, at den maatte blive opstillet paa Plænen foran Thorvaldsens Museum.

Havde der været enstemmig Aerkjendelse overfor hans Gave Aaret før, var det ikke Tilfældet nu. »Fædrelandet« rejste det almindelige

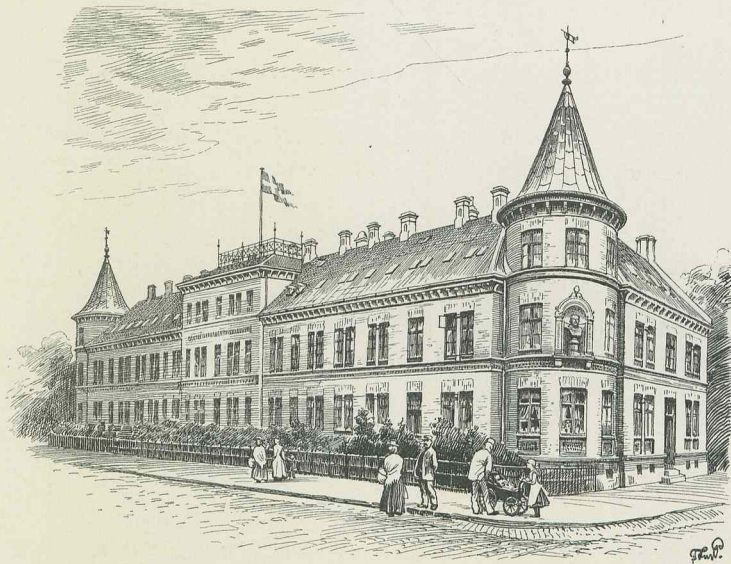
Spørgsmaal, hvorvidt Enkeltmand burde have Ret til at beslutte og bekoste Oprettelsen af et Mindesmærke paa offentlig Plads, og knyttede hertil en Undersøgelse af, om der i Kjøbenhavn burde rejses en

Den ny Indgang til Glyptoteket paa Ny Carlsberg.

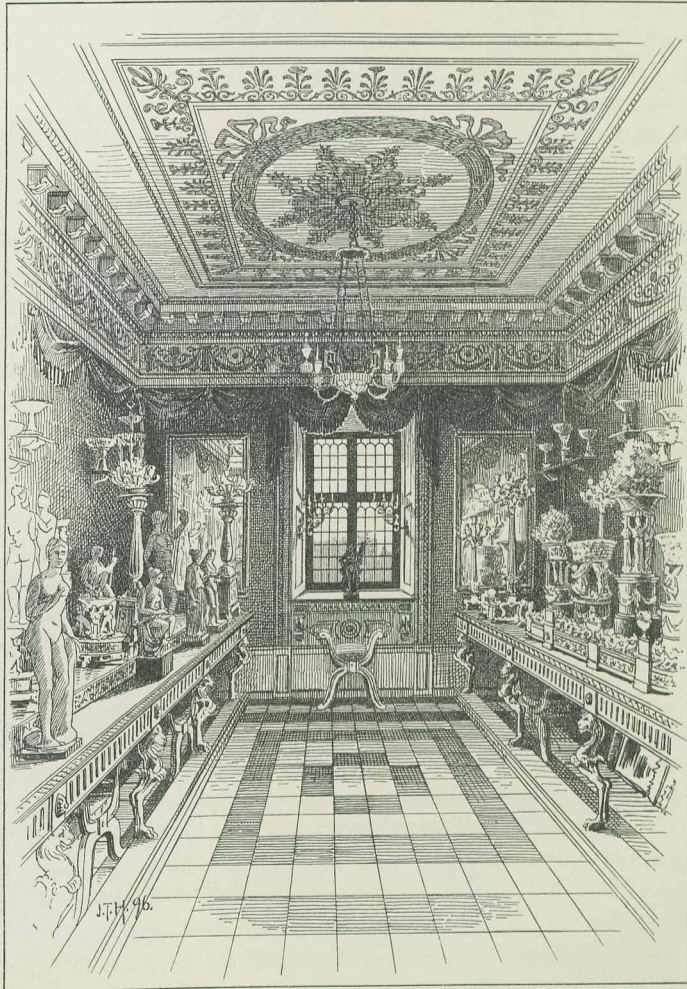
Statue af Carstens, og om den burde have Plads foran Thorvaldsens Museum. Samtlige Spørgsmaal besvaredes benegtende, og i samme Retning gik i den nu opstaaende Diskussion JUL. LANGE og J. N. MADVIG, medens »Dagbladet« med SIGURD MÜLLER som Ordfører var

af modsat Mening. Det var derfor en bevæget Aften, da Sagen den 28. Juni 1880 kom for i Borgerrepræsentationen. For og imod rullede Ordene i forholdsvis lange Udtalelser fra bl. A. WILL. SCHARLING, MELDAHL, BILLE og KAYSER, og da Afstemningen kom, blev Resultatet, at

Ny Carlsbergs Arbejderboliger med Epitaphium for Theophilus Hansen.

Gaven med Tak modtoges, men at Pladsen for dens Anbringelse skulde drøftes i et Fællesudvalg. Dettets Forslag blev — Østre Anlæg. Men her kom Statuen aldrig. Den fik Plads i den saakaldte Bronze-gaard foran Jacobsens Bolig paa Valby Bakke, og her forblev den, til den fjorten Aar efter, i 1894, med Kommunalbestyrelsens Billigelse anbragtes paa Vestre Boulevard ikke langt fra den Bygning, der her

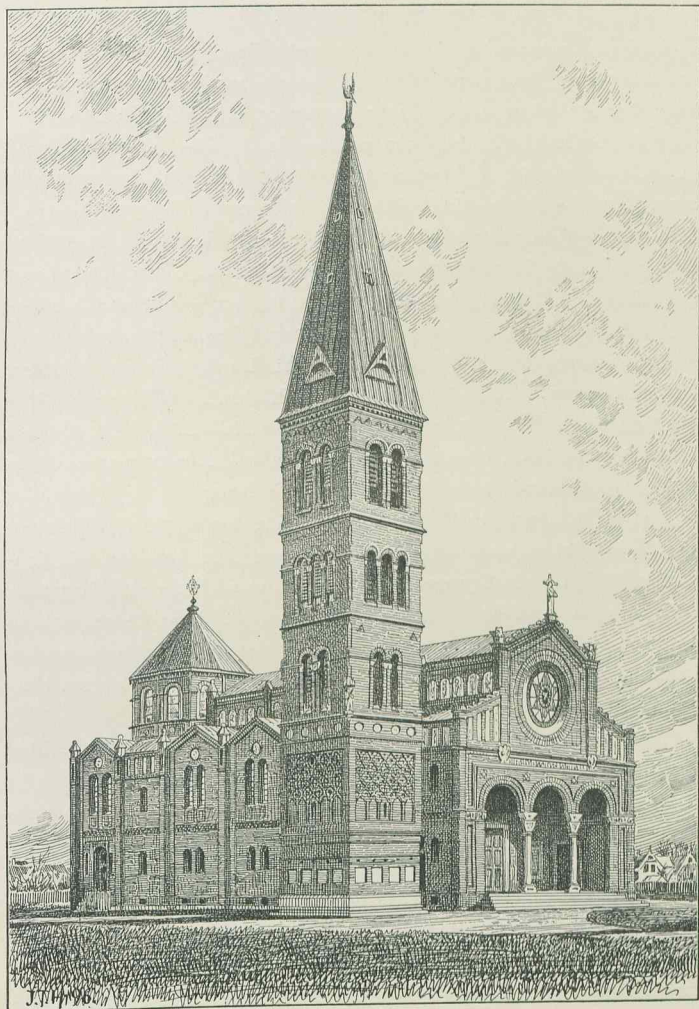

Empire-Verelset paa Rosenborg.

var under Opførelse for »Ny Carlsbergs Glyptotek«, dette ved Carl Jacobsens Kunstentusiasme skabte Størværk, der er en Afføding af hans Begejstring for Thorvaldsens Kunst, og som nedenfor vil blive nærmere omtalt.

Der er Trofasthed i Jacobsens Følelser for Thorvaldsen, hans Betydning og hans Tid. Han blev derfor i 1881 en glad Giver overfor Samlingen paa Rosenborg af to kostbare Broncebordstel i Empirestil, der kom til Avktion efter Arveprinsesse Caroline og Enkedronning Caroline Amalie. Frederik VI. havde, tildels efter Tegninger af HETSCH, ladet det første udføre i Paris, medens det andet af Kristian VIII. var bestilt i Rom og indeholdt en Række Thorvaldsenske Figurer, udførte under Mesterens eget Tilsyn. WORSAAE fortæller karakteristisk i sine Erindringer, hvorledes Jacobsen blev betagen af det sidste Stykke: det maatte ikke ved Avktionen gaa ud af Landet. Og han skjænkede ikke alene de to Stel til Rosenborg, men bekostede Indretningen af et helt Empireværelse dér til dem, for at de kunde blive passende anbragte. Ganske paa lignende Maade fik et tilfældigt Kjøb Aaret efter af en Del af H. V. BISSENS og JERICHAUS originale Gibsmodeller videregaaende Konsekvenser, Ønsket om at bevare de bedste Prøver paa en »efter Thorvaldsens Impuls frembragt Billedhuggerkunst« førte til Skabelsen af — Ny Carlsbergs Glyptotek.

Jacobsens Skulptursamling syntes oprindeligt at skulle blive et Hjem for dansk Billedhuggerkunst fra Tiden efter Thorvaldsen, men allerede i den lille, kun tretten Sider store Katalog over den fra 1882 — den blev nemlig strax offentlig tilgængelig — nævnes foruden tredive danske Arbejder endnu to Antiker og fem franske Skulpturer. De sidste vare af J. GAUTHERIN, PAUL DUBOIS, E. DELAPLANCHE og BAUJALUT. Et Besøg i Paris 1878 under Verdensudstillingen havde vakt Jacobsens Interesse for den moderne franske Billedhuggerkunst; denne Interesse steg, og den gav efterhaanden Ny Carlsbergs hurtigt voxende Glyptotek en anden og mere storslaet Karakter.

Jesus-Kirken i Valby.

Med en næsten mirakuløs Væxt forøgedes Samlingen. Til det danske Grundlag kom ikke alene en stolt Samling franske Skulpturer, men en fortrinlig Række antike Portrætbuster og Sarkofager, en enestaaende Suite Skulpturer fra Palmyra, en rig Samling ægyptisk Kunst m. m. I faa Aar fik Ny Carlsbergs Glyptotek evropæisk Ry og Betydning. Den lille Katalog fra 1882 voxede gennem Oplag paa Oplag og Tillæg efter Tillæg til et helt lille kunsthistorisk Værk paa flere Hundrede Sider. Og Jacobsen meldte sig nu igjen som Giver. Denne Gang dog ikke blot overfor Kjøbenhavn, han tog nu — det er i 1888 — Staten med. Men inden vi gaa nærmere ind herpaa, skal det nævnes at Jacobsen og Hustru i 1883 havde stiftet fire Legater paa i Alt en Million Kroner, som de havde sat under Kjøbenhavns Magistrats Tilsyn, og som de særlig kaldte *NY CARLSBERGS LEGATER*, skjönt, som det saa let ses, Legatet Albertina og alle Jacobsens andre Gaver lige saa godt kunde have Navn efter Ny Carlsberg.

Det er, som man ser, store Foretagender, der udgaa fra Hjemmet paa Valby Bakke, men Jacobsen havde ogsaa, da han den 24. September 1874 ægtede OTTILIE STEGMANN, Datter af Kjøbmand Stegmann i Edinburgh, faaet en Hustru, der mødtes med ham i stort anlagte Interesser. Hendes Navn staaer med under de fire »Ny Carlsberg Legater«, der oprettedes den 13. Marts 1883: et Arbejderlegat, et Kirkelegat, et Museumslegat og et Kunstlegat.

ARBEJDERLEGATET, der falder i to Afdelinger, henholdsvis for Boliger og Stiftelser samt for Understøttelser, kommer særlig Arbejderne paa Ny Carlsberg tilgode i Forbindelse med Arbejdere af Bygnings- og Konstruktionsfagene, der have været knyttede til den dér udviklede Virksomhed. Men det er dog klavsuleret saaledes, at det — eventuelt — ogsaa kan komme andre Arbejdere tilgode. For dets første Afdeling er der opført en Række gode Arbejderboliger i Nærheden af Ny Carlsberg, og ligesom Gadenavnene her ere lutter Kunstnernavne, saaledes er Hjörnet ud imod Ny Carlsbergsvej prydet med en Buste af THEOPHILUS

Jesus-Kirkens Indre.

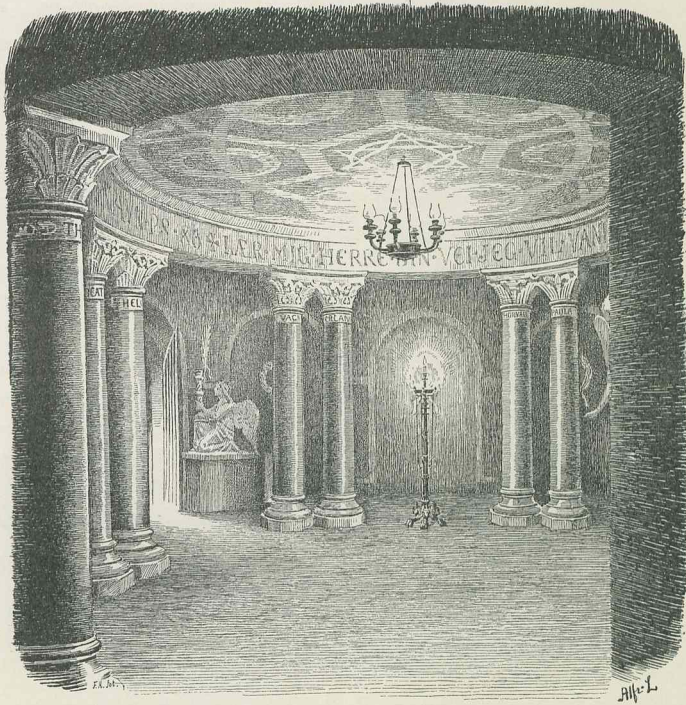
HANSEN, den Mand, der som den store Bygmester i Wien fik rig Lejlighed til dér at vise den Kjærlighed til klassisk Stil, som han havde indsuget herhjemme i Hetsch's Skole. — Det er forstaaeligt, at Ny Carlsbergs Arbejdere ønskede at sige Giverne Tak; det gjorde de den 2. Marts 1892, da Carl Jacobsen fyldte 50 Aar, de overrakte ham den Dag en smuk Adresse.

Selv i Arbejderlegatets Resultater kommer altsaa, som her nævnt, Kunsten frem, og som rimeligt er, sker det endnu mere i KIRKELEGATETS. Dets Maal var Opførelsen af en Kirke i Valby »med den skjønnest mulige Dekoration«. Etatsraad V. DAHLERUP blev Kirkens Arkitekt, og hans Tegninger, der alt vare at se paa Charlottenborg Udstillingen i 1884, bleve hurtigt virkeliggjorte. I Løbet af faa Aar stod Kirken der med sine 82 bærende Granitsøjler, og den 15. November 1891 indviedes den med stor Højtidelighed som »Jesuskirken« i Valby. Der manglede kun Klokketaarnet, som kom et Par Aar efter.

Slag i Slag bare de nævnte Legater Frugt, og det Samme skete da ogsaa med MUSEUMSLEGATET. Dettes Renter skulde anvendes til Indkjøb af Kunstværker, Arkitekturdele og kunstindustrielle Frembringelser i den Hensigt, at de skulde indlemmes i henholdsvis to Museer, hvis Oprettelse forudsattes, nemlig et Kunstmuseum og et Museum for Kunstindustri og dekorativ Kunst. Det af den højt fortjente Museumsmand, Konferensraad CHR. J. THOMSEN skabte Museum for Kunstflid, der en Tid var at se i Prinsens Palæ, var sikkert Stifternes Forbillede, og ved Industriforeningens Tiltræden skabtes nu »Det danske Kunstindustrimuseum«, hvis Grundplan vedtoges den 7. August 1890, hvis Bygning indviedes den 20. Juli 1894, og som endelig aabnedes den 12. December 1895.

Tilbage at omtale staar endnu det fjerde Legat, KUNSTLEGATET, hvis Renter skulde anvendes til Indkjøb af fremragende Kunstværker, der skulde danne en selvstændig Samling. Ved det komme vi imidlertid tilbage til det ovenfor nævnte Ny Carlsbergs Glyptotek, ti ved For-

handlingerne om dette med Kjøbenhavns Magistrat blev Kunstlegatets Kapital (250,000 Kr.) ganske naturligt regnet Glyptoteket tilgode.

Jesus-Kirkens Krypt.

Efter kun fem Aars Forløb var det af Jacobsen og Hustru grundlagte Glyptotek blevet et af Evropas betydeligste Skulpturmuseer, saaledes at de i deres Skrivelse af 8. Marts 1888 til Kjøbenhavns Magi-

strat med Rette kunde lægge Vægt paa, at det burde bevares som Helhed og ikke være udsat for de Omskiftelser, som ere private Samlingers Lod, at blive splittede eller ødelagte. De tilbød i Henhold hertil at skjænke Glyptoteket til deres Fædreland som en offentlig Samling, der skulde have Hjemsted i Kjøbenhavn, naar Stat og Kommune til Opførelsen af en monumental Bygning for den hver vilde bidrage 500,000 Kr. og Kommunen tillige give den nødvendige Grund. I saa Fald tilsagde Stifterne endnu 500,000 Kr. til yderligere Anskaffelser og 250,000 Kr. til Bygningens endelige Udstyrelse.

For Statens Vedkommende kom Sagen hurtig i Orden. Med stor Energi satte Jacobsen igjennem, at et hertil sigtende, kort Lovforslag blev forelagt i Folketinget den 22. Marts af Kirke- og Undervisningsministeren, og endnu inden Maanedens Udgang var det færdigt fra Rigsdagen for den 5. April derefter at udkomme som Lov. Slet saa hurtigt gik det ikke i Kommunalbestyrelsen. Efter Magistratens Forslag vedtog Borgerrepræsentationen den 26. Marts 1888, at der skulde nedsættes et Fællesudvalg til Sagens Drøftelse, og først i Borgerrepræsentationens Møde den 23. September Aaret efter naaedes en lykkelig Afslutning. Man var fuld af Anerkjendelse overfor den store Gave, men man ønskede dens Fremtid sikret ved til enhver Tid at have Renterne af en Million Kroner til Bygningens Vedligeholdelse og Samlingens Drift. Dette naaedes ved, som ovenfor nævnt, at disponere over Ny Carlsbergs Kunstlegat og dertil at lægge Halvdelen af Kommunens Bidrag samt endelig de 500,000 Kr., som Stifterne havde tilsagt til yderligere Anskaffelser.

Hermed var Sagen gennemført. Etatsraad DAHLERUP, hvem Bygningens Opførelse paa den fortræffeligt beliggende Grund ved Vestre Boulevard betroedes, kunde begynde at arbejde, og om ikke lang Tid vil Kjøbenhavn her have et nyt Udgangspunkt for Kunstens Indflydelse paa Almenheden, paa Alt, hvad der rörer sig offentligt saavel som paa de Enkeltes daglige Liv. Ti saaledes er det, at Jacobsen ønsker

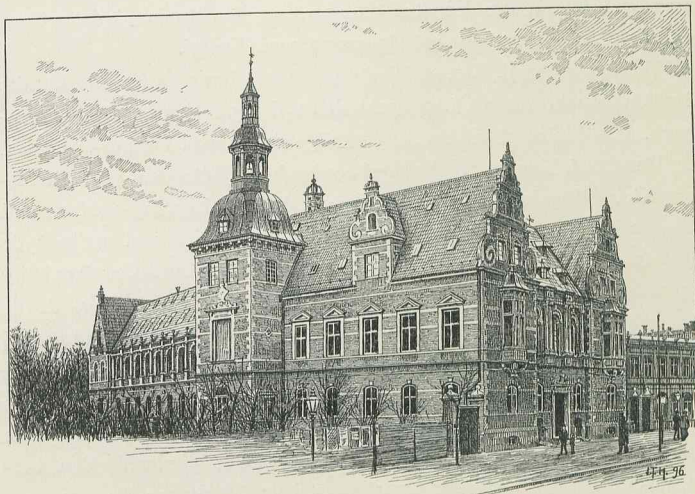
Gravkapellet for den Jacobsenske Slægt i Jesus-Kirkens Krypt.

det, hvad der bl. A. kan ses af den Maade, hvorpaa han altid har ladet sin egen private Industrivirksomhed gaa Haand i Haand med Kunsten.

Allerede da han som ung Mand lagde Planen til det første Bryggeri Ny Carlsberg paa Faderens Grund, tog han som ovenfor nævnt Motiver til en af Bygningerne fra Piacenza, og da det nuværende Bryggeri Ny Carlsberg opførtes under Etatsraad DAHLERUP, var Maalet, som ogsaa naaedes, arkitektonisk skjønne Bygninger. Taarnet paa Hjørnet af Pasteursvej, der bærer den store Bronzefigur, der med opløftede Hænder paakalder Himlens Velsignelse, og som bærer Indskriften i Bronze laant fra Londons Børs: »Jorden er Herrens og dens Fylde«, er værd at fremhæve, og Opmærksomheden skal ogsaa henledes paa Bryggeriets Dampskorsten, der med sin kunstneriske Gjennemarbejdelse — den har en Søjles »Entasis« — maaske er den smukkeste Dampskorsten i Verden. Hertil kommer endnu den 1892 tilbyggede Dobbeltport tværs over Ny Carlsbergvej, der forener Bryggeriets, paa begge Sider af Vejen liggende Dele. Det er et stilfuldt og imponerende Stykke dekorativt Arkitektur. Paa den Side, der vender mod Valby, er der paa gul Bund i brændt glaceret Ler anbragt ni legemsstore Portrætfigurer, og det skal nævnes, hvem de ere. Deres Valg er betegnende. De tre midterste ere CARL JACOBSEN, hans Hustru og ældste, afdøde Søn, medens Bygmesteren, Etatsraad V. DAHLERUP, staar længst tilvenstre, og Murmesteren S. P. BECKMANN († 1895) længst tilhøjre, de derimellem værende Pladser, to og to, optages tilvenstre af Bryggeriets Laboratorieforstander Professor CHR. GRÖNLUND og dets Bogholder P. HESBERG, tilhøjre af dets Overinspektør V. HENNINGSEN og en Bryggeriarbejder. Paa en Plads under dem læses de Ord fra hans Faders Testamente, som ere meddelte ovenfor Side 96.

Den inderlige Forbindelse, som Jacobsen afgjort tilstræber mellem Livets almindelige Virksomhed og Kunsten, kom da ogsaa frem ved Ny Carlsbergs Deltagelse i den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn 1888.

Det udstillede ikke alene i Industrihallen og Maskinhallen, det første Sted Bryggeriets forskellige Ølsorter, det sidste Sted Aftapningsanstalten Aktivs Produkter, men ogsaa i Udstillingens Park. Her havde Jacobsen opført en særlig Bygning, en aaben Hal, der gav ligesom en Udsigt over hele hans Virksomhed. Ved Siden af en Række Teg-

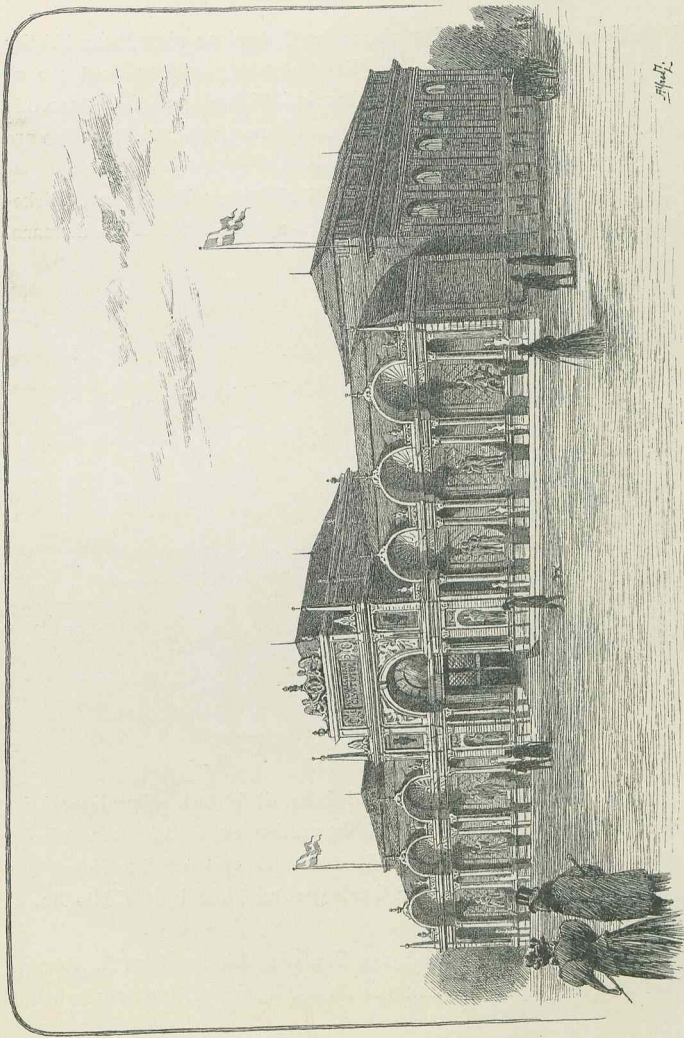
Det danske Kunstindustrimuseum.

ninger, der viste Bryggeriet Ny Carlsbergs hele Indretning og Udseende med dets »arkitektoniske Detaljer«, saas her to andre Rækker Tegninger, henholdsvis af den under Opførelse værende Jesuskirke og af det paa-tænkte nye Glyptotek, medens Rummet iøvrigt var smykket med J. GAUTHERINS Statue »Le travail« i Forbindelse med A. JERNDORFFS Portræt af Jacobsens Aaret for afdøde Fader samt Marmorbuster af L. PASTEUR og GABRIEL SEDLMAYR, »de tre Mænd, som have været Ny Carlsbergs

Ejers vigtigste Læremestere«. Udvendig støttede Hallen sig endelig til en Gjengivelse af Nikolajkirkes gamle Taarn. Men derom senere, her maa først fremhæves, at Jacobsen yderligere deltog i Aarets bevægede Udstillingsliv med en helt selvstændig Udstilling. Paa den anden Side af Vesterbrogade lige overfor Hovedindgangen til den nordiske Udstilling arrangerede han i en egen, specielt dertil opført Bygning en stor fransk Kunstudstilling, som han trods Modstand fra danske Kunstneres Side førte igjennem med Energi.

Ved Professor V. KLEINS Hjælp fik han i Paris dannet en Komite for den franske Kunsts Repræsentation ved denne Lejlighed i Kjøbenhavn. Den bestod af en Række ypperlige Navne med Pasteur i Spidsen, og Resultatet blev en rig Deltagelse, der helt fyldte den efter Professor Kleins Tegning opførte store, lyse Udstillingsbygning med en god Façade i antik Stil. Og Jacobsen lod det ikke blive ved at indbyde den franske Kunst, han indbød ogsaa de franske Kunstnere, hvad der gjorde et saa stort Indtryk, at Pariserbladet FIGARO den Dag, da de franske Kunstnere som Jacobsens Gjæster forlod Paris, aabnedes med en Artikel herom af ingen mindre end den bekjendte Chroniqueur ALBERT WOLF. Og det skal siges, at naar der i hint livlige Aar herskede et vist kunstnerisk og internationalt Røre i Kjøbenhavn, skyldtes dette i ikke ringe Grad Jacobsen, der saa fortræffeligt suplerede den nordiske Udstilling med dens kunstindustrielle Afdelinger fra saa godt som alle Evropas større Lande. Det er ganske naturligt, at han i dette Aar blev Officer af Æreslegionen.

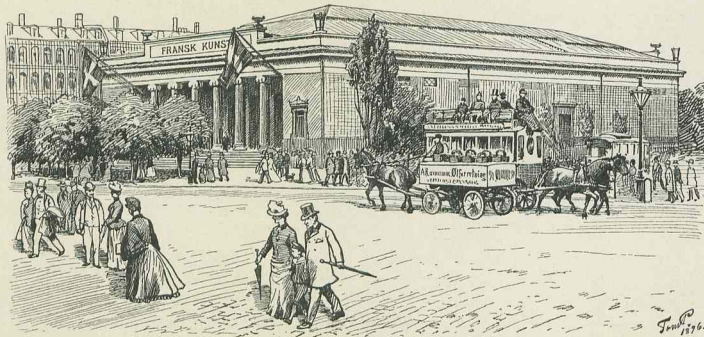
Men tilbage til hans Udstillingshal med Nikolajkirkes Taarn ved Siden i ikke ringere end en Tredjedel Størrelse. Det ragede som en virkelig Prydelse op i Udstillingens Park og fortalte højt om Jacobsens levende Interesse for Gjenopførelsen af det 1795 i Kjøbenhavns Ildebrand faldne smukke Taarn. Han akcentuerede her paa en ejendommelig storslaaet Maade, hvad han allerede havde antydet fem Aar før. I Fundatsen for Ny Carlsbergs Kirkelegat fra 1883 hedder det, at

Ny Carlsberg Glyptotekets ny Bygning ved Vestre Boulevard.

hvis de i den nævnte Forudsætninger for Opførelsen af en Kirke i Valby skulde briste, da skulde Legatets Kapital med paaløbne Renter »anvendes til Opførelse af Nikolaj Kirkespir i Lighed med dets Udseende for Branden, saafremt Kjøbenhavns Kommune til den Tid maatte være beskjæftiget med denne Kirkes Opførelse«.

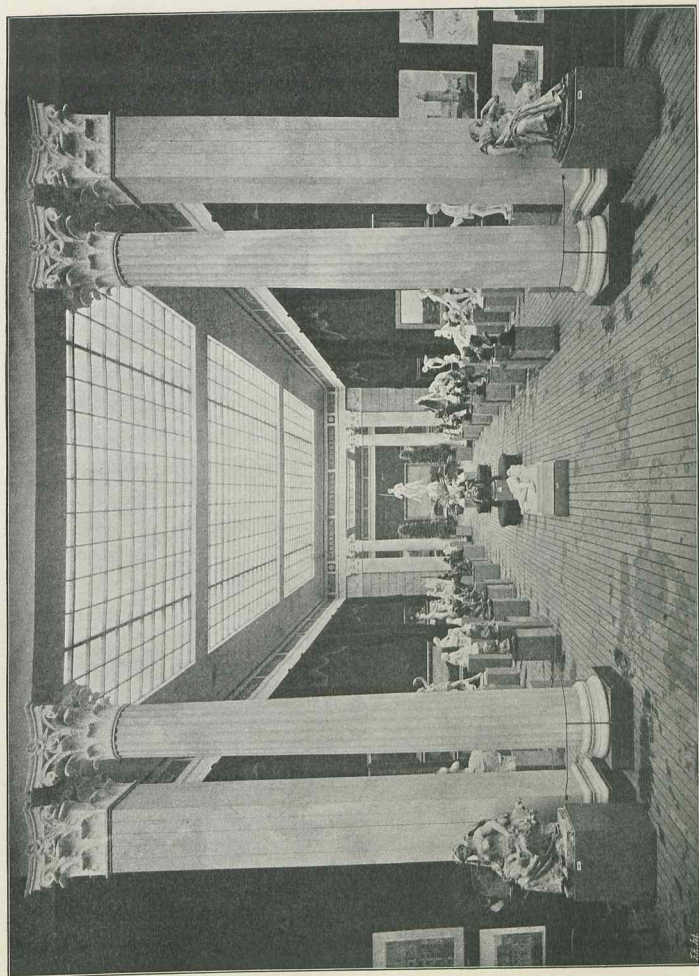
Som vi have set, blev det ikke Nikolajkirkes Taarn, som Kirkelegatet blev anvendt til, men Jesuskirken med sit smukke Klokketaarn,

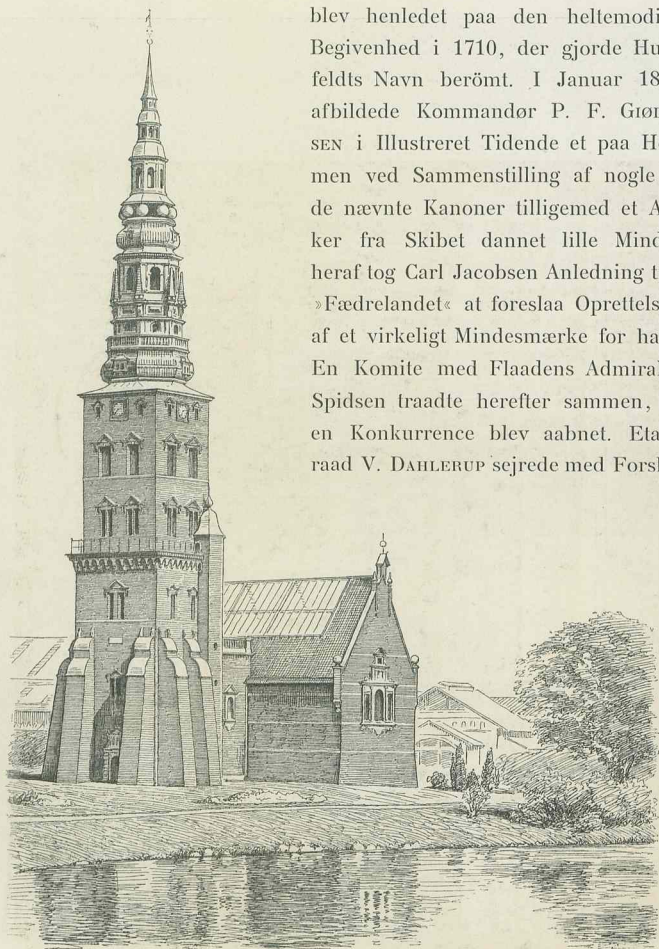
Den franske Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1888.

som efter Kirkens Indvielse i 1891 kom til i 1894. Men ligegyldigt hvilket Kirketaarn det blev. Det Væsentlige er, at Jacobsen tydeligt har vist, at han vil bidrage sit til, at der paany kan blive Noget, der »rager op« i Kjøbenhavn. Han har ogsaa vist det i Huitfeldts-Monumentet paa Langelinie.

En Del i 1873 og 1875 i Kjøge Bugt fra Søhelten IVER HUITFELDTS Skib Dannebrog opfiskede Kanoner foranledigede, at Opmærksomheden

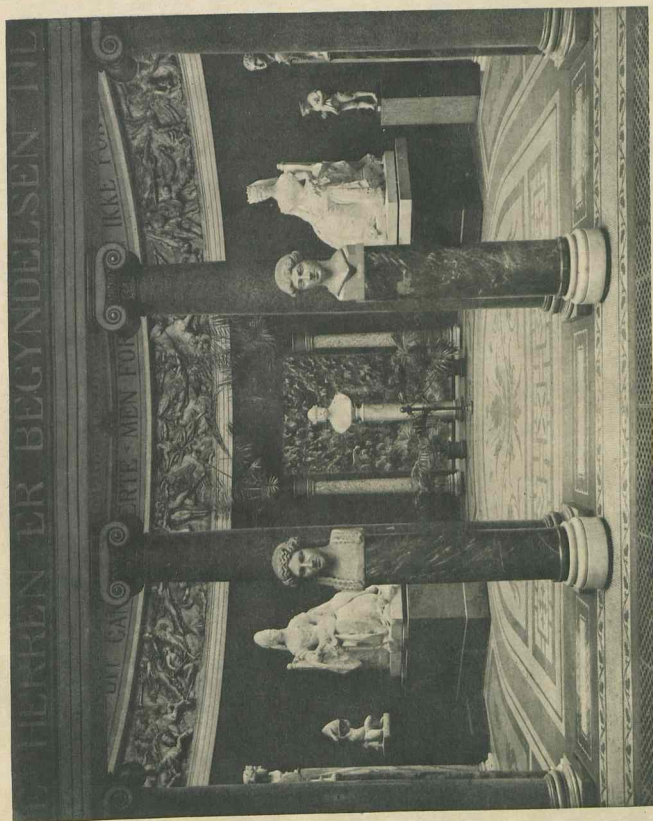

Salen i den franske Kunststudstilling i Kjøbenhavn 1888.

blev henledet paa den heltemodige Begivenhed i 1710, der gjorde Huitfeldts Navn berömt. I Januar 1879 afbildede Kommandør P. F. GJØDSEN i Illustreret Tidende et paa Holmen ved Sammenstilling af nogle af de nævnte Kanoner tilligemed et Anker fra Skibet dannet lille Minde; heraf tog Carl Jacobsen Anledning til i »Fædrelandet« at foreslaa Oprettelsen af et virkeligt Mindesmærke for ham. En Komite med Flaadens Admiral i Spidsen traadte herefter sammen, og en Konkurrence blev aabnet. Etatsraad V. DAHLERUP sejrede med Forslag

Ny Carlsbergs Hal med Nikolaj Taarn fra den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn 1888.

KEJSERINDESALEN I GLYPTOTEKET PAA NY CARLSBERG.

Komiteen for den franske Kunststudstilling i Kjøbenhavn 1888 holder Møde i Paris. Malet af P. S. Krøyer efter Bestilling af Brygger Carl Jacobsen.

til et Søjlemonument, der Aaret efter saas i Model paa Charlottenborg Udstillingen, og Rigsdagen bevilgede de ønskede Huitfeldtske Kanoner, men med Bidragene fra privat Side saa det kun daarligt ud. Skulde

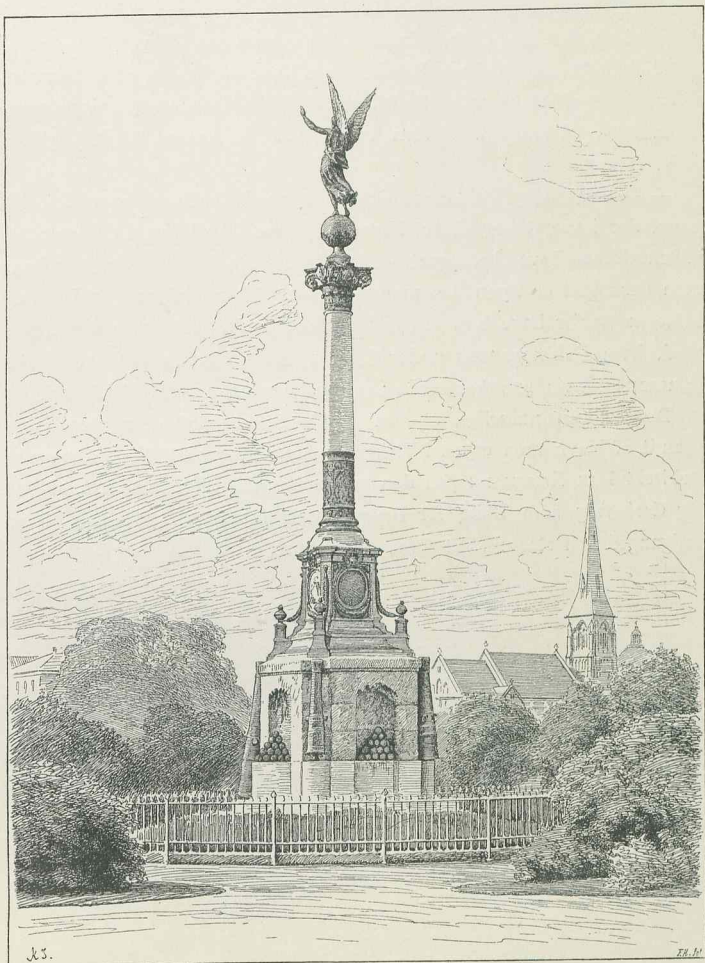
Hauchs Monument.

naaet udenfor Ny Carlsbergs Broncegaard. Det er det Monument for Digteren CARSTEN HAUCH, som Carl Jacobsen interesserede sig for i Anledning af Hundreedaarsdagen — i 1890 — for Digterens Fodselsdag. Det var hans Tanke, at det skulde danne Begyndelsen til et stort

Monumentet være rejst for dem, vilde det have haft lange Udsigter; men opfyldt af den Huitfeldtske Begivenheds Storhed og den vedtagne Models Skjønhed, var dette uden Betydning for Carl Jacobsen, og ved hans Bestræbelser stod Huitfeldt-Monumentet færdigt i Sommeren 1886, stolt knejsende ved Indløbet til Københavns Havn.

Fra det brede firkantede Fodstykke med de Huitfeldtske Kanoner paa Hjørnerne skyder en slank Granitsøjle i Vejret som Bærer af en i Bronze støbt kvindelig Figur, Udødelighedens Genius, der i den ene Haand holder en Palmegren, medens hun med den anden peger mod Himlen.

Som det gik med Huitfeldt-Monumentet, er det væsentlig ogsaa gaaet med et andet Monument; det er kun endnu ikke

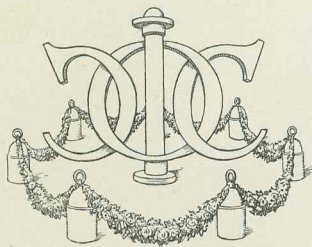

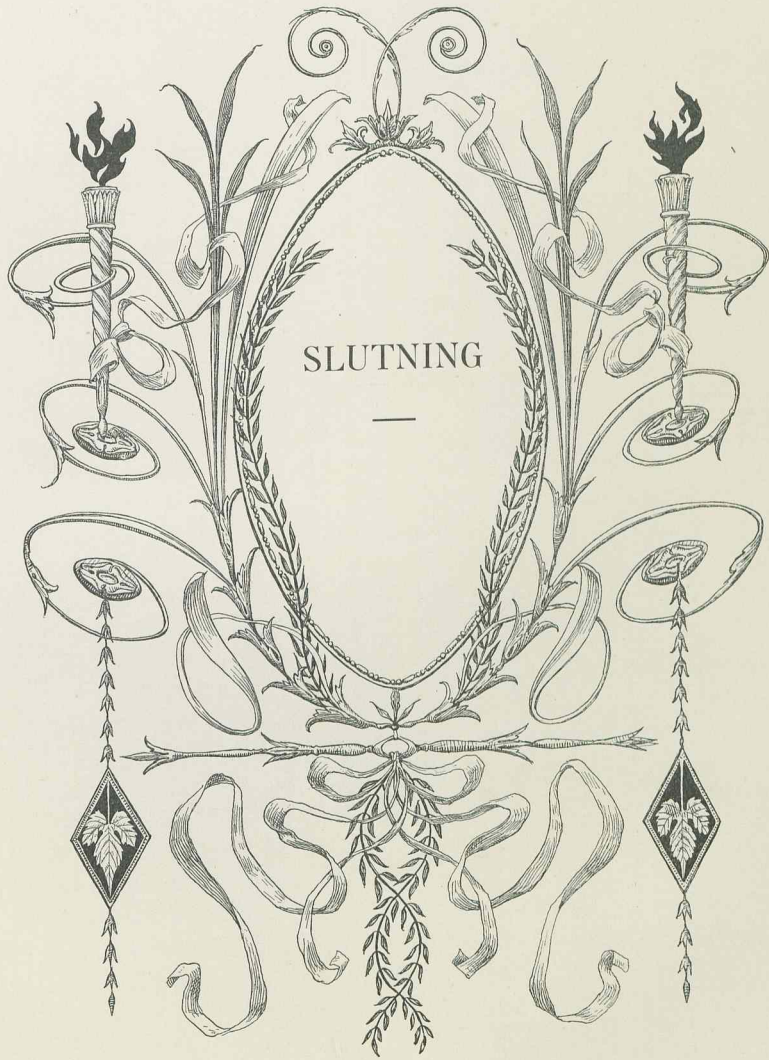
Hvitfeldt-Monumentet paa Langelinie.

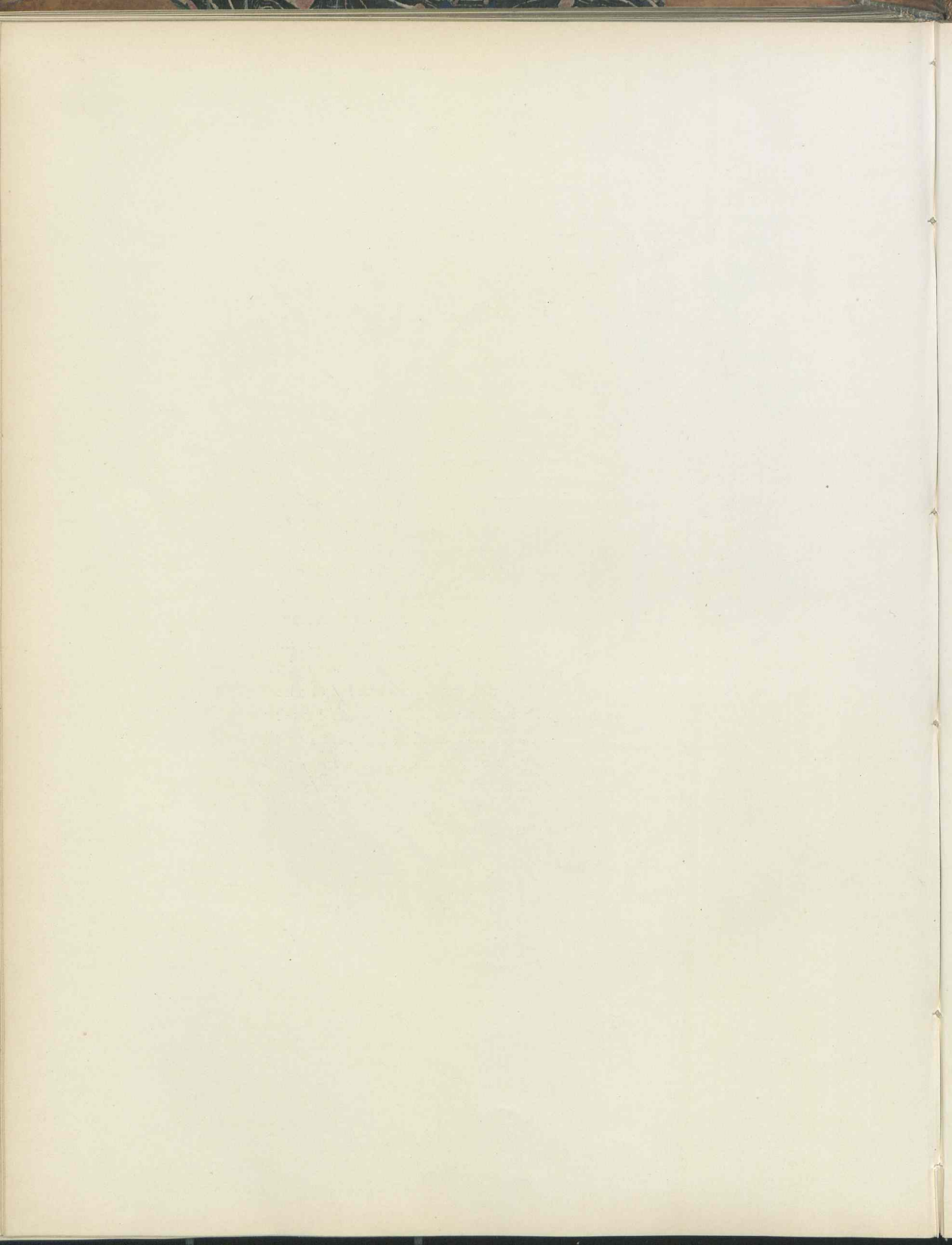
samlet Digtermonument, en saa kaldet »Digterhøj«, paa en Levning af de gamle Volde. En Opfordring fra en Komite om Bidrag førte imidlertid ikke til det ønskede Resultat, og Hauchs-Monumentet, bekostet af Jacobsen alene, staar nu indtil videre i Ny Carlsbergs Bronzegaard og afventer Fremtiden. Busten er efter H. V. BISSEN og Fodstykket af V. DAHLERUP.

— — Fra Valby Bakke ses der stadig med Glæde ud over Kjøbenhavn, der i meget har skiftet Karakter, siden Billedet med Udsigten fra v. Schmidts Have blev tegnet. Fortidens højeste Taarne mangle endnu, men desuagtet er Byen paa mange Maader bleven højnet, og Bestræbelserne herfor have haft et godt Udgangspunkt just fra det nævnte Sted, hvor Bakkegaarden under Carl Jacobsen har faaet Navn af Ny CARLSBERG, hvis rundhaandede Legater have en saa stor Rækkevidde.

Det er kun naturligt, at den gamle Bakkegaard ikke alene forsvandt af Navn men ogsaa i Virkeligheden. I Aarene 1890—93 byggede Arkitekt HAK KAMPMANN paa den gamle Bygnings Plads et nyt, skjönt Ny Carlsberg som Bolig for Brygger Carl Jacobsen og Hustru. Over Indgangsdøren staar: *Bien faire, laissez dire.*

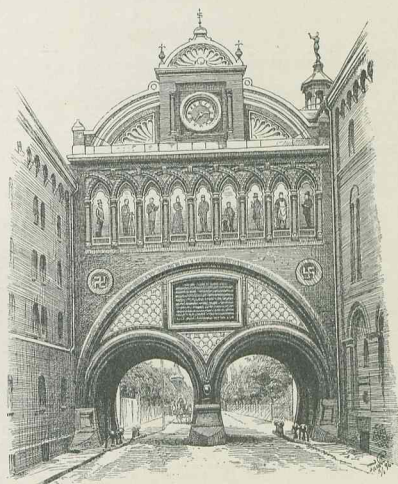

SOM ovenfor nævnt
trængte tysk Øl tid-
ligt ind her i Landet. Det
blev sat over det danske.
Og tilsyneladende synes
det Samme at være Til-
fældet endnu, det er jo i
Aar det BAYERSKE Øls
Halvhundredaars Jubi-
læum i Danmark. Men
der er her en Væsens-
forskjel. Medens det ty-
ske Øl tidligere indførtes
hertil, brygges det nu
her. Og Brygningen af
det saa kaldte bayerske
Øl er her bleven en
Videnskab, der har bragt
Glans over Danmark, samtidig med at den har baaret Navnet Carls-
berg Verden over og skjænket Ejerne af de paagjældende Bryggerier
baade Rigdom og Ære. Danmark kan være sin Tilvirkning af det
bayerske Øl bekjendt.

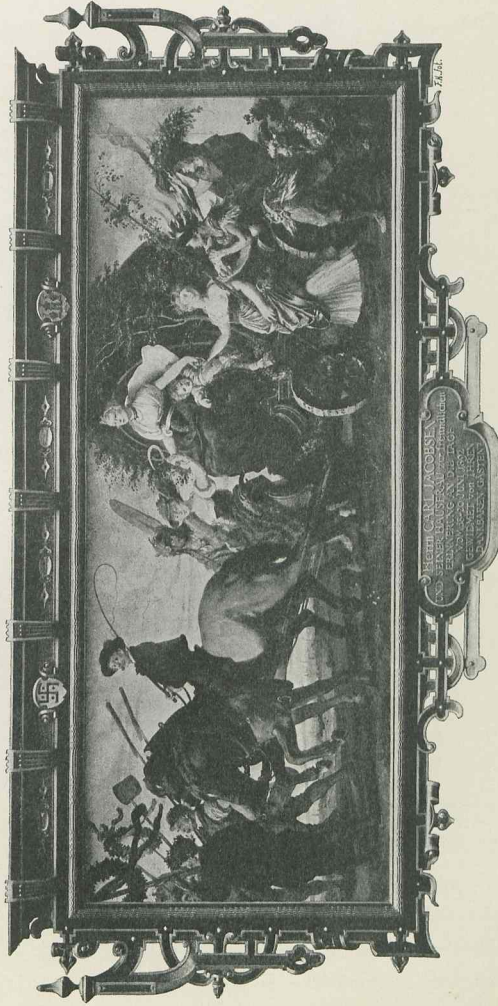

Dipylon set fra Vest.

Øllet er imidlertid ikke kommet alene. Det har medført personlige Forbindelser. Den tyske Brygger GABRIEL SEDLMAYR er efter Carl Jacobsens Vidnesbyrd paa Udstillingen i Kjøbenhavn 1888 den ene af hans tre Læremestere. Paa den fireaarige Studierejse, han tiltraadte 1866, opholdt han sig længere Tid ved Sedlmayrs Bryggeri »Zum Spaten« i München, og de Baand, der her knyttedes, have været af Varighed. Saa godt som hvert Aar er han paa Bryggeriets Vegne dernede, han er Medlem af Bestyrelsen for »Wissenschaftliche Station für Bierbrauerei« i München fra dens Stiftelse i 1876, og da den tyske Bryggerkongres 1892 holdt Møde i Hamborg, var han ikke alene Deltager i den, men indbød samtlige dens Medlemmer som sine Gæster til Kjøbenhavn, hvor de besøgte Ny Carlsberg.

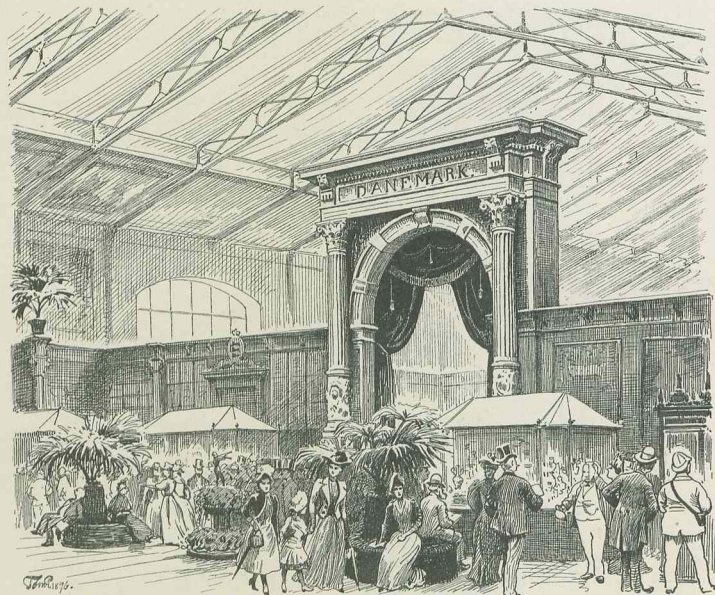
Et fra Kongressens Bestyrelse modtaget Maleri hænger paa Ny Carlsbergs Kontor som et Minde om det fornøjelige Besøg.

Men har Bryggerivirksomheden saaledes draget ham mod Tyskland, har Kunsten draget ham mod Frankrig. Hans Besøg ved Verdensudstillingen i Paris 1878 blev af Betydning for det den Gang endnu ufødte Glyptotek, og Forholdet blev ogsaa her et personligt. Foruden de mange franske Kunstnere, der i 1888 vare Jacobsens Gæster her, har JEAN GAUTHERIN og HENRI CHAPU været det i 1885 og PAUL DUBOIS i 1888. Der er sikkert sjælden set en stemningsfuldere Fest end den, ved hvilken den Sidstnævnte den 10. September 1888 i Glyptotekets skjönt oplyste Sale hyldedes som den store Kunstner. Og Interessen for Frankrig har endnu paa anden Maade bragt Jacobsen til at handle: I 1889 var han en energisk Formand for Komiteen for Danmarks Deltagelse i dette Aars Verdensudstilling i Paris; — da den franske Eskadre i Juli 1891 paa Vejen til Kronstadt ankrede op her paa Rheden, fejrede han en stor Fest for den i sit Bryggeris store Kjørehal; — og i December 1892 overrakte han sammen med Dr. Carl Salomonsen Louis Pasteur paa hans 70aarige Fødselsdag en Medalje fra Danmark udført af Stephan Sinding.

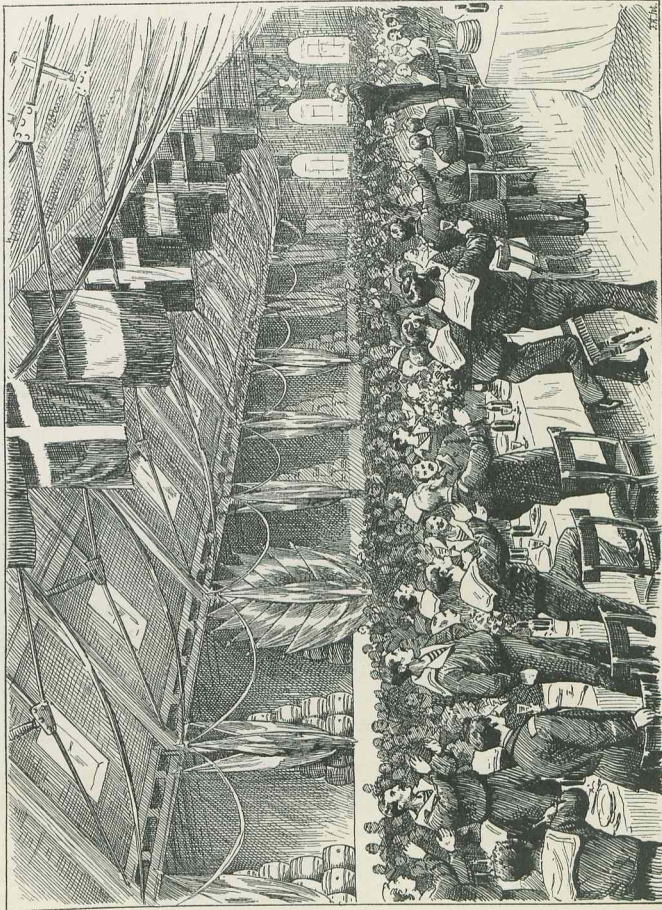
Maleri skjenket Carl Jacobsen og Hustru af de tyske Bryggere 1892.

Trods Entusiasmen for den moderne franske Kunst er hans oprindelige Kunstkjærlighed dog langt fra kølnet, Kjærligheden til Antikkerne, til den klassiske Oldtid. Glyptotekets Udvikling viser det, og

Den danske Afdeling ved Pariserudstillingen 1889.

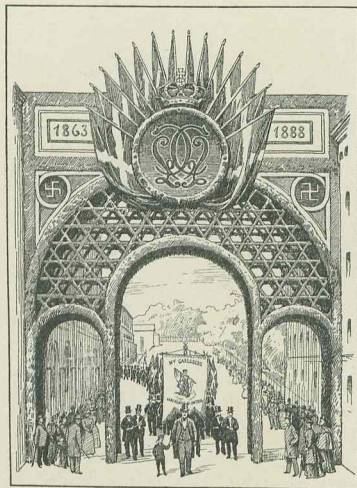
det kan ogsaa erindres, at han i 1887 ikke alene sammen med sin Hustru, men sammen med en Række danske Kunstnere, Kunsthistorikere og Arkæologer gjæstede den klassiske Skjönheds hellige Hjem, Grækenland. Som sine Gjæster mødte han i Athen Arkitekt HANS J.

Festen for den franske Eskadre paa Ny Carlsberg i Juli 1891.

HOLM, Dr. phil. CHR. JÜRGENSEN, Professor JUL. LANGE, Arkitekt HAK KAMPMANN, Dr. phil. SOPHUS MÜLLER og Professor VALD. SMITH. Det var forøvrigt paa denne Rejse, der tiltraadtes sammen med hans Forældre, at hans Fader blev syg og døde i Rom. Jacobsen og Hustru naaede ved en hastig Rejse fra Athen just at komme tidsnok tilbage

til Rom for at sige ham det sidste Farvel paa Dødslejet. — Et andet Besøg i Grækenland foretog han otte Aar efter, i 1895.

Ny Carlsbergs Æreport ved Regeringsjubileet i 1888.

som det kan ses af Professor L. TUXENS Maleri (1892) »Den kongelige Families Besøg paa Ny Carlsberg«. Kongen og Dronningen er der med saa godt som hele den kongelige Familie, herimellem baade Kejser Alexander III af Rusland og Prinsen af Wales.

Naar Jacobsen har ladet denne Scene fæste til Lærredet, viser det, i hvor høj Grad han har sat Pris paa Besøget, Noget, der paa Forhaand kunde sluttet af hans stærkt loyale Sind, der ofte har givet

Det er talrige Gjæster, som Jacobsen med storslaaet Gjæstfrihed har samlet paa Ny Carlsberg. Vi have ovenfor hørt om tyske Bryggere, franske Kunstnere og mange Flere. De mødte i Skare. KRÖYERS fortrinlige Billede fra 1888 »En Aften paa Ny Carlsberg« viser en snævrere Kreds af danske Videnskabsmænd og Kunstnere. Men Ny Carlsberg har endnu haft andre, fornemmere Gjæster, saaledes

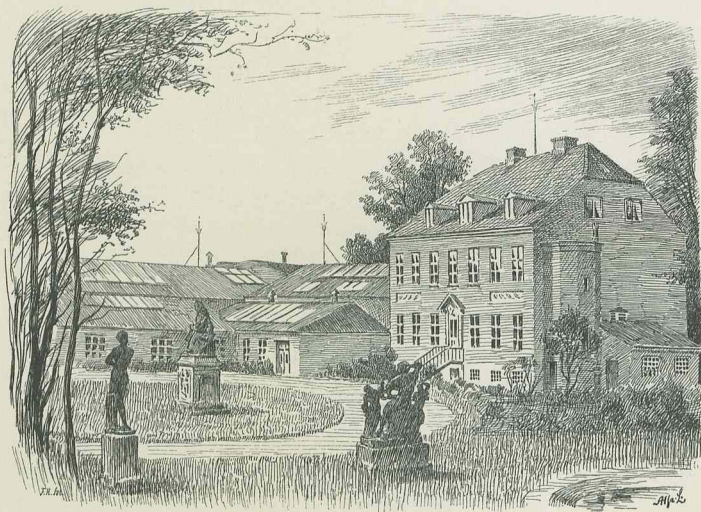
sig kunstnerisk paavirkede Udslag. Ved Kongens og Dronningens Regeringsjubilæum i 1888 lod han saaledes Etatsraad DAHLERUP udføre en smuk Æreport tværs over Ny Carlsbergvej, just der, hvor den oven-

Illuminationen paa Ny Carlsberg ved Kronprinsens Solvbrøllup 1894.

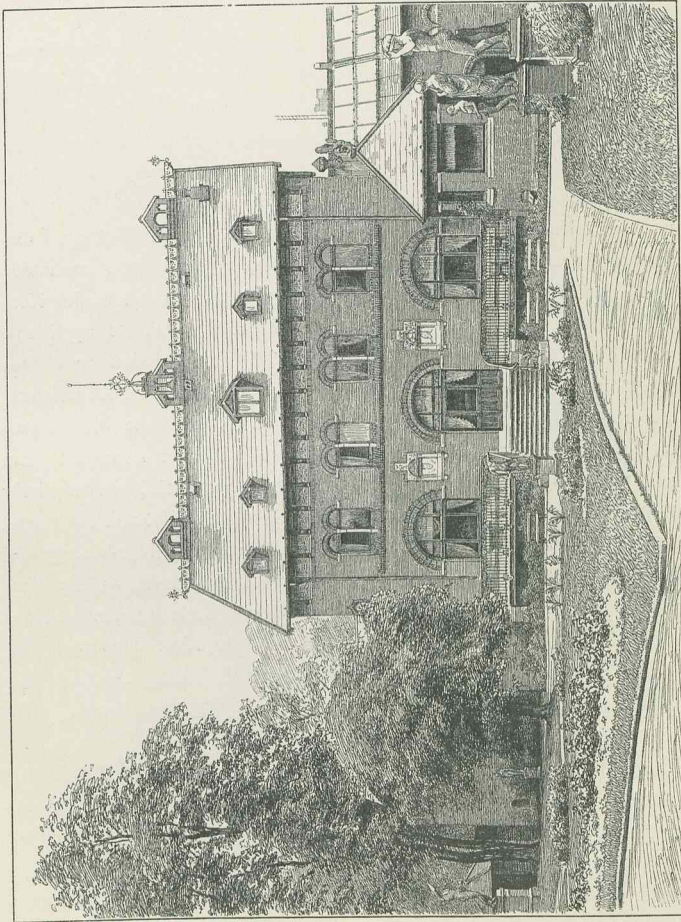
for omtalte Dipylon nu staar. Selvfølgelig straaledede den om Aftenen i rig Illumination til Glæde for de Mange, der valfartede til den. Men denne Illumination var dog for Intet at regne mod den, han foranstaltede i 1894 ved Kronprinsens og Kronprinsessens Solvbrøllup. Paa det firkantede Taarn i Ny Carlsbergs Bryggergaard opførte han en

Kopi af Vor Frelsers Kirkes Spir og behængte det rigt med elektriske Lamper, hvis straalende Lys saas vidt omkring. Ved samme Lejlighed »stiftede« han og Hustru et Glasmaleri til Helligaandskirken i Kjøbenhavn, hvad de allerede een Gang før havde gjort, nemlig ved Kongens og Dronningens Guldbryllup i 1892.

Bakkegaarden med de første Glyptotek-Bygninger.

Det mest storartede Bevis paa Jacobsens loyale Tankesæt turde dog maaske være, at han i 1885 hos de franske Billedhuggere GAUTHERIN og CHAPU bestilte to Marmorstatuer af det skjønnne Søsterpar Kejserinde Maria Feodorowna af Rusland og Prinsessen af Wales som den tilkommende Kejserinde af Indien. De ere opstillede i en af Glyptotekets Sale, der efter dem bærer Navnet KEJSERINDESALEN. Det er i

Ny Carlsbergs Hovedbygning set fra Haven.

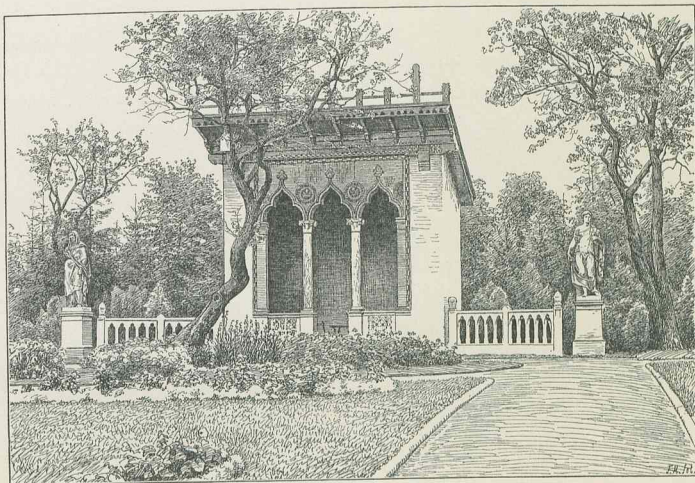
den, at Tuxens Maleri fra 1892 viser Kongefamilien som Gjæster paa Ny Carlsberg.

Det er et smukt Rum, skjönt og stemningsfuldt som hele Glyptoteket, der dog nødvendigvis maa vække endnu en anden Følelse, nemlig beundrende Anerkjendelse overfor den Energi, der har skabt det. Og denne Følelse voxer ved Tanken om, at hele dets nuværende rige Indhold skal afløses, forsvinde og erstattes af et andet, for hvilket den nuværende rummelige Bygning er for lille. Alt, hvad der nu er samlet dér, skal jo om ikke lang Tid flyttes til den af Stat og Kommune rejste monumentale Bygning ved Vestre Boulevard, men den gamle Glyptotekbygning bliver derved langtfra overflødig. Under Hensyn til de nye Samlinger, der strax efter Flytningen skulle opstilles i den, er den i 1895 bleven betydelig udvidet, ligesom den er bleven forsynet med en ny karakteristisk Portal af Arkitekt HAK KAMPMANN.

Man forbavses uvilkaarligt over den næsten gigantiske Kunstinteresse, der raader heri. Men Carl Jacobsens Egenskaber i første Række ere da ogsaa Udholdenhed i Viljen og rastløs Energi. Det viser sig i Ny Carlsbergs Glyptotek, men som ovenfor skildret, har det nok saa meget vist sig i Ny Carlsbergs Bryggeri, vel det störste Bygningsforetagende, nogen Privatmand paa en Gang har udført her i Landet, og selvfølgelig først i det, saa vist som hans Virksomhed i dette er den nødvendige Forudsætning, det nødvendige Substrat for hint. Jacobsen, der med Liv og Sjæl er Brygger, har da ogsaa ivrig deltaget i de sidste Aars vigtige Bryggeribegivenheder her i Landet. I Begyndelsen af 1891 udkom Loven om en Ølskat.

Som naturligt er, bekæmpede Jacobsen Ølskatten. Han gjorde det i Pressen, i direkte til Rigsdagen indsendte Udtalelser og paa det Bryggermøde, der i December 1890 blev afholdt i Kjøbenhavn, og som han selv var Medindbyder til. Det stod for ham som en skjæbnesvanger Uretfærdighed ikke alene mod Bryggerne, men mod Samfundet at lægge en Skat paa det bayerske Øl, naar der ikke samtidig

lagdes en tilsvarende Skat paa Brændevin og andre spirituose Drikke. Men Loven gik igjennem, og dens uheldige Følger ere ikke udeblevne. Her kunde hans Energi ikke sejre, men i en anden Sag, som han ogsaa talte for paa det nævnte Bryggerimøde, er det af ham ønskede Resultat blevet naaet. Den 9. Februar 1894 dannedes paa et Møde i

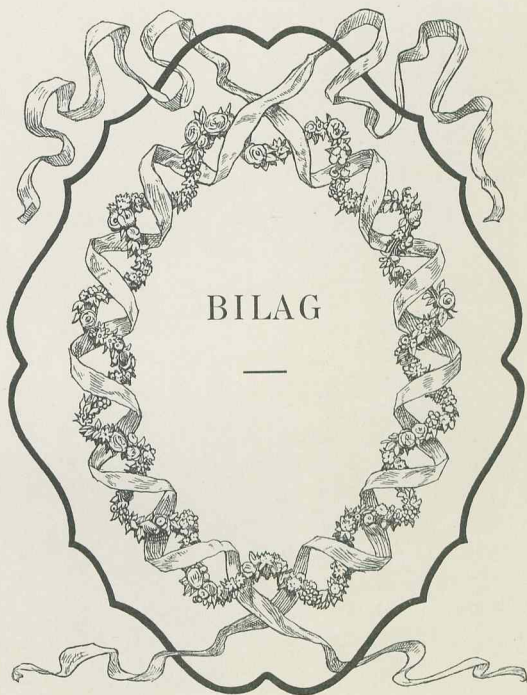
Det venetianske Hus i Ny Carlsbergs Have.

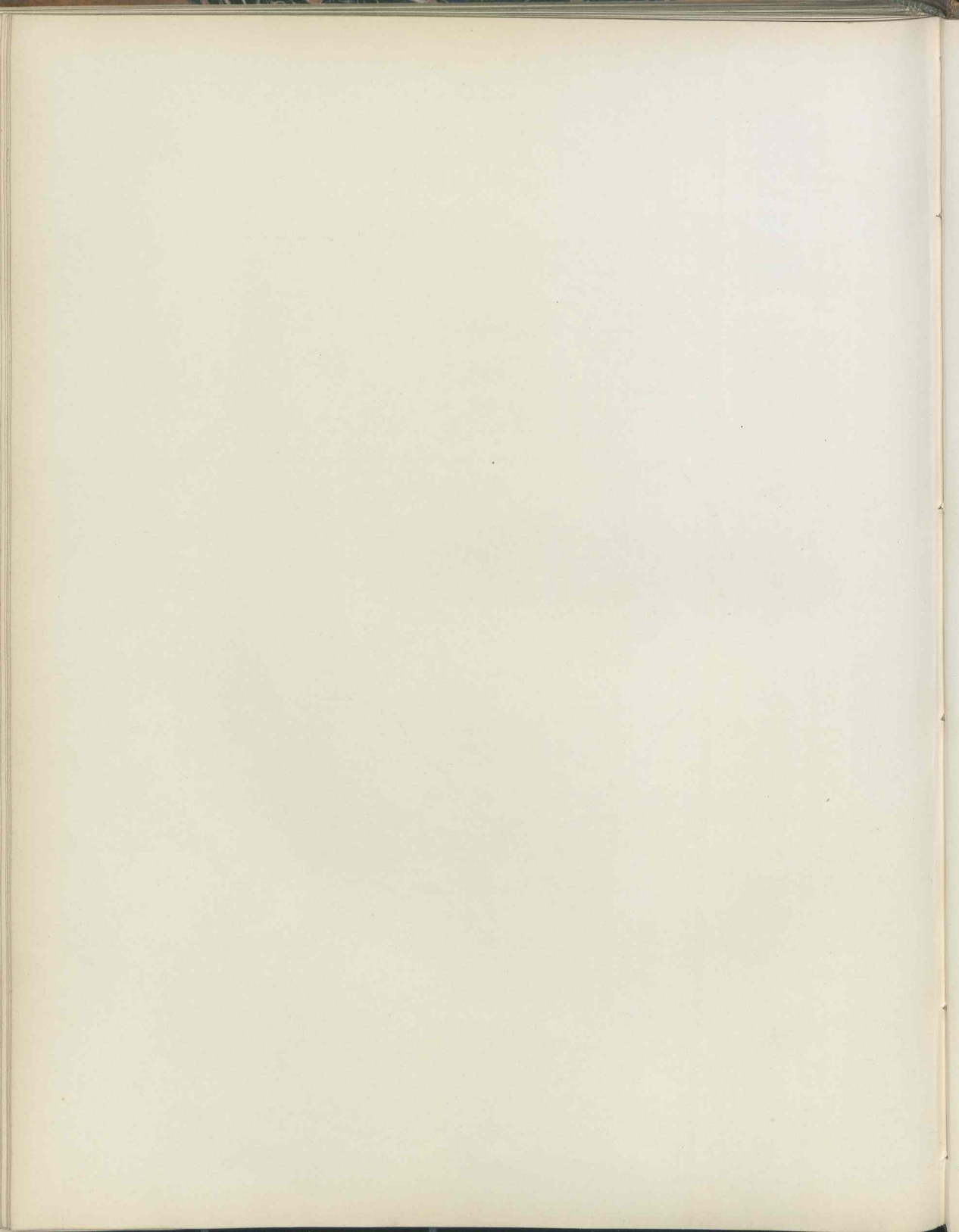
Kjøbenhavn en »Dansk Bryggeriforening«. Han var den ene af de tre Indbydere til Mødet og blev en af den nye Forenings ni Bestyrelsesmedlemmer. Nu staa de danske Bryggere enigt samlede til Drøftelse af deres Stands Interesser.

Rige Impulser i de forskjelligste Retninger have baaret Carlsberg-Navnet ud i vide Kredse, og det skal ikke regnes ringest, at danske Bryggere nu kunne staa som en samlet Klasse Næringsdrivende, der

vække Respekt ved deres faglige Kundskaber og Dygtighed og ikke som i fordums Tid kun ere Bryggere af Navn. Bestræbelserne fra Carlsberg have været med til at højne den danske Bryggeriindustri bl. A. saaledes, at tidligere Tiders Indførsel af Øl her til Landet fra Tyskland nu er fuldstændig utænkelig. Det i Danmark bryggede Øl har tværtimod erobret en berettiget Plads ud over Danmarks Grænser. Der udføres nu dansk Øl til Udlandet, og ved denne Udførsel, der er Resultatet af fremtrædende dansk Dygtighed, indtager Ny Carlsbergs Firmamærke ikke den mindste Plads. Det er som bekjendt det fra Indien hentede, lykkebringende Hagekors. Man kan kun ønske, at det i lange Tider maa bringe Ny Carlsberg Hæder og Ære.

I

CHRONOLOGISK OVERSIGT

CARLSBERG

1845. Voldkjælderen bygges. ☘
1846. Det bayerske Øl bringes i Handelen. — Grundstykket til Carlsberg kjøbes. ☘
1847. »Carlsberg« anlægges. ☘
1848. Carlsberg Have anlægges efter Plan af Etatsraad Rothe. ☘
- 1852—53. Hovedbygningen opføres. ☘
1855. Den søndre Lagerbygning med Isbeholder bygges. ☘
1856. Et Stykke Grund nord for Carlsberg kjøbes, hvorved Arealet fordobles. — Malthuset bygges. ☘
1857. Bryggeriet ombygges med lukket Kjedel. ☘
1858. Fire Lagerkjældere bygges. ☘
1859. Den søndre Fløj med to Gjæringskjældere, Svalehuus og Humlemagasin bygges. — En Etage sættes paa Bryggeribygningen. ☘
1860. Fire Lagerkjældere bygges. ☘
1861. Det gamle Hvidtølsbryggeri i Brolæggerstræde Nr. 76 nedlægges efter at have bestaaet i over halvtredie Hundrede Aar. ☘
1866. Bryggeriet indrettes til Dampkøgning. — Kornmagasinet bygges. ☘
1867. Bryggeriets Hovedcomplex brænder den 6te April og opføres paany. ☘

1868. To nye Lagerkjældere og en stor Isbeholder bygges. ☞
 1869. Exportforretningen indledes af Carl Jacobsen. ☞
 1870. Hr. E. Kogsbølle optages som Compagnon i Firmaet J. C. Jacobsen & Co. ☞
 1872. Bryggeriet feirer 25 Aars Jubilæum. — Pensionskassen stiftes. — Sølvmedaille paa Udstillingen i Kjøbenhavn. ☞
 1873. Bryggeriværket udvides med større Kjelder. — Fremskridtsmedaille paa Udstillingen i Wien. ☞
 1874. Fem Lagerkjældere og et Dampkjedelhus bygges. ☞
 1875. Laboratoriet indrettes i den søndre Lagerbygning. — Directeurboligen »Faxehus« bygges. ☞
 1876. Den græske Søilegaard, Peristyl bygges. — Carlsbergfonden stiftes. — Hs. Maj. Kongen besøger Carlsberg. ☞
 1878. Grand Prix paa Pariserudstillingen. — Fem Lagerkjældere bygges. —
- Et lille pneumatisk Kasse maltgjøveri indrettes til Prøve. ☞
 1879. Maltgjøveriet ombygges til Kasse maltgjøveri. — Etagekøllen bygges. — To Belville Dampkjedler og to Ismaskiner indlægges. ☞
 1881. Hr. Kogsbølle forlader Carlsberg. — Firmaet J. C. Jacobsen gjenoptages. ☞
 1882. Det første Ny Carlsberg »Mellembryggeriet« annecteres. — Bygningen af nye Lagerkjældere paabegyndes. — De to Bryggerier faa Navnet Gamle Carlsberg. ☞
 1883. »Mellembryggeriet« ombygges delvis. — Lagerkjælderne fuldføres og en Gjæringskjælder bygges. — Prof. Emil Hansens rene Gjør indføres i Driften. ☞
 1884. Elektrisk Lys indlægges. — Et Velten-Apparat anskaffes til det ældre Bryggeri. ☞
 1886. Et Velten-Apparat anskaffes til »Mellembryggeriet«. ☞
 1887. J. C. Jacobsen dør i Rom den 30te April.

NY CARLSBERG

1869. Bryggeriets Anlæg besluttet og Grundstykket nord for Carlsberg købes. ☞
 1870. Bryggeriet bygges. ☞
1871. Bryggeriet faaer Navnet Ny Carlsberg. — Det første Bryg gjøres den 17de Februar. — Porterfabricationen indføres.

1872. Broncemedaille paa Udstillingen i Kjøbenhavn.
1873. Et nyt Grundstykke nord for det ældre kjøbes. — Sex Lagerkjældere og Malthuset bygges.
1874. Et Bryggeriværk til Dampkogning, »Jacobsens System«, indlægges.
1875. Et Laboratorium for Microscopi indrettes.
1876. Kornmagasinet bygges.
- 1877—1878. Hr. Emil Hansen engageres til Laboratoriet. — Fire Lagerkjældere, en Isbeholder og en Gjæringskjælder med nogle Skiferkar bygges.
1879. Dampkjedelhuset bygges. — Bakkegaarden kjøbes.
1880. Bygningen af det nuværende Ny Carlsberg med tolv Lagerkjældere paa-begyndes.
1881. Bryggeriet indvies høitideligt den 14. August. — Det første Bryg gjøres den 15. August. — Pensionskassen for Arbejderne og Familielegatet stiftes. — Ti nye Lagerkjældere paa-begyndes.
1882. Kassemaltgjøreri indrettes. — Elektrisk Lys indlægges. — Ismaskinhuus, 38 nye Lagerkjældere og Fabriken Activ bygges. — Glyptotheket anlægges. — Det første Ny Carlsberg annexeres til Gamle Carlsberg.
1883. Nye Gjæringskjældere og to nye Køller bygges. — Bryggeriet fuldføres. — Prof. Emil Hansens rene Gjør indføres i Driften. — Ny Carlsberg Legaterne stiftes.
1884. En ny Ismaskine med Isværk indlægges. — Høieste Udmærkelse paa Udstillingen i Nizza.
1885. Glyptotheket udvides med fire Sale. Høieste Udmærkelse paa Udstillingen i Antwerpen.
1886. Glyptotheket udvides med ti Rum. — Høieste Udmærkelse paa Udstillingen i Ny Orleans.
1887. To nye Køller med mechanisk Vendeapparat bygges. — Høieste Udmærkelse paa Bryggeriudstillingen i Paris. — Gjæringskjælderne og Halvdelen af Lagerkjælderne indrettes til kunstig Afkøling efter Lindes System.
1888. Arbejderboligerne opføres. — En Gjæringskjælder med Skiferkar indrettes. — »Ny Carlsberg-Apparatet« opstilles. — Høieste Udmærkelse paa Udstillingen i Kjøbenhavn.
1889. Masktørningsapparatet opstilles. — »Grand Prix« paa Pariserudstillingen. — En stor Rørkjedel af Nayers Fabrik indlægges. — Sodavandsfabriken paa Activ udvides.
1890. Forsøgsbryggeriet indrettes. — Bakkegaarden nedrives. — En ny Ismaskine indlægges.

1891. Ny Carlsberg modtager den franske Flaades Officerer og Mandskab. — Opførelsen af Hovedbygningen efter Kampmanns Tegning paabegyndes.

1892. c. 500 Medlemmer af Bryggercongressen i Hamborg besøge Ny Carlsberg. — Den kongelige og keiserlige Familie besøger Ny Carlsberg. — »Dipylon« bygges.

1893. Romersalen i Glyptotheket bygges.

1894. Et nyt Anlæg af elektrisk Lys udføres. — Kampmanns Loggia bygges. — En stor Bryggerkjedel paa 225 Hecto. indlægges.

1895. Indretningen af en Brandstation paabegyndes. — Glyptotheket udvides med fem Sale. — Det venetianske Hus i Haven bygges.

II

FORSKJELLIGE FORHOLD VEDRØRENDE NY CARLSBERG

Kornmagasinet rummer 14,000 Hectoliter Korn.

Gulvmaltgjøreriet formalter 120 Hecto.

Kassemaltgjøreriet 160 Hecto. Byg daglig.

I Bryggeriets mindre Værk kan brygges 60 Ctn. Malt; i det større 85 Ctn.

I den større Bryggerkjedel kan koges 225 Hecto. Urt.

Der kan brygges 4 Bryg daglig i hvert Værk, svarende til ialt 1200 Hecto. Øl i Døgnet.

Gjæringskjælderne kunne rumme 13,000 Hecto. Øl i Gjæring.

De 60 Lagerkjældere rumme 75,000 Hecto. Øl.

Lagerfadenes Antal er ca. 2400.

I Bryggeriets Bygninger findes 591 Jernsøiler.

De 6 Dampkedler udvikle 360 Hestes Kraft og drive 22 større og mindre Dampmaskiner.

3 Ismaskiner udvikle en Kulde, som svarer til 2000 Ctn. Is, d: c. 50 almindelige Vognlæs Is i Døgnet.

41 Bryggervogne besøge Udkjørslen af Øllet i Hovedstaden og i Provindserne.

22 Isvogne transportere Øllet paa Jernbanerne.

* *

I Kjøbenhavn findes 110 autoriserede Aftapningsanstalter, som controleres nøie af Bryggeriet. Ligeledes findes i de fleste Provindsbyer og i alle Landsdele Aftapperier, som controleres af Bryggeriet.

* *

Bryggeriets Omsætning var

1871—1872 6036 Hectoliter.

1881—1882 149,900 Hectoliter.

1890—1891 175,456 Hectoliter.

1894—1895 155,660 Hectoliter.

* *

Bryggeriet beskæftiger 20 Functionærer og c. 150 faste Arbeidere, hvoraf 125 ere gifte.

* *

I Arbeidsløn er der i 1895 udbetalt contant i Gjennemsnit Kr. 1457,40 pr. Mand. Dertil kommer 100 Kr. (fremtidig 200 Kr.) pr. Mand henlagt i Pensionskassen samt til de ugifte Arbeidere fri Bolig, Lys og Varme m. m. Den virkelige Gjennemsnitsløn er saaledes fremtidig ca. 1700 Kr.

* *

I Sygdomstilfælde gives Arbeiderne fri Lægehjælp, Medicin og frit Hospital samt for de Giftes Vedkommende den fulde Løn ubeskaaret.

* *

Til Bedste for Arbeiderne er oprettet:

I. NY CARLSBERGS ARBEIDERLE-GAT, som dog ogsaa kommer andre Arbeidere til Gode (s. ovfr. S. 116).

II. NY CARLSBERGS FAMILIELE-GAT, oprettet den 14. August 1881 til Fordeel for gifte Arbeidere, som paa Grund af Sygdom have Vanskelighed ved at underholde deres Familier. 1000 Kr. aarlig Rente.

III. NY CARLSBERGS PENSIONS-KASSE, stiftet den 14. August 1881. Naar en Arbeider i 10 Aar har været i Bryggeriets Tjeneste, indsættes i Pensionskassen 100 Kr. for hvert Aar, han har tjent, forrentet med 4 pCt. Renter og Renters Rente, saa at den indsatte Sum beløber sig til

efter 10 Aar Kroner 1214,87

efter 15 Aar Kroner 2028,46

efter 20 Aar Kroner 3020,08

efter 25 Aar Kroner 4228,94

efter 30 Aar Kroner 5702,55

O. S. V.

Den 14de August 1895 indestod for 92 Personer Kr. 190,982,99 i Pensionskassen.

IV. NY CARLSBERGS ARBEIDERES FÆLLES-FORSIKRING I ULYKKESTILFÆLDE, stiftet Januar 1888. Enhver Arbeider indbetaler 6 Kr. aarlig til Fælleskassen.

1) I Tilfælde af Ulykke, som medfører Døden, samt naar den Skadelidte er bleven udygtig til at kunne bidrage noget synderligt til sit Underhold, betaales 2000 Kr., nemlig 1000 Kr. af Fælleskassen, 500 Kr. af Bryggeriet og 500 Kr. af Ny Carlsbergs Arbeiderlegat.

2) Naar den Skadelidte vel er ble-

ven lemlæstet f. Ex. ved Tab af et Øie eller et Lem, men dog er arbejdsfør nok til at kunne bidrage væsentligt til sit Underhold, betales 1000 Kr., nemlig 500 af Fælles-

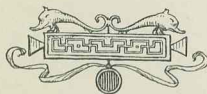
kassen, 250 af Bryggeriet og 250 af Ny Carlsbergs Arbejderlegat.
3) Ved mindre Legemsbeskadigelser betales paa samme Maade 300 til 500 Kroner.

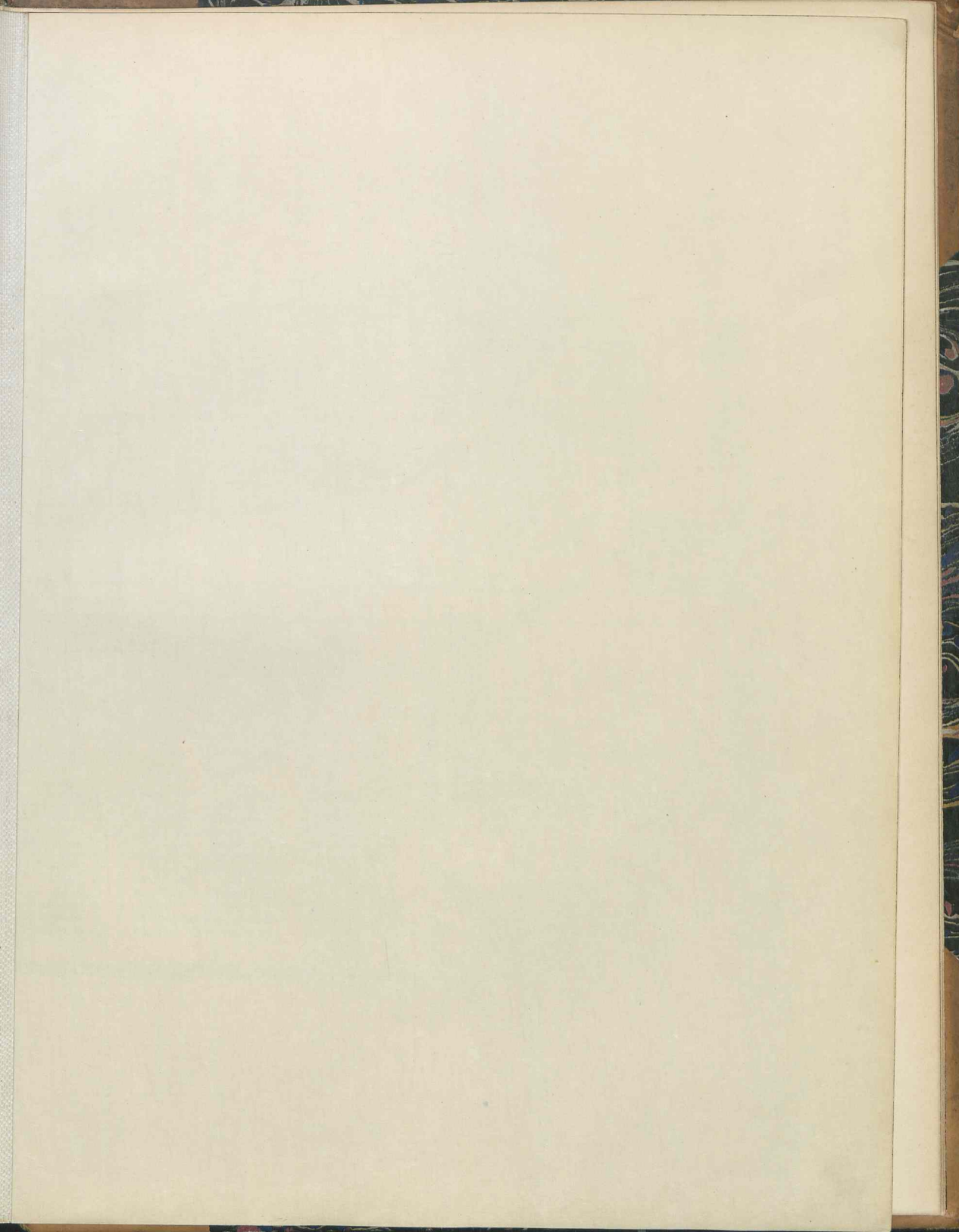
NY CARLSBERG APPARATET

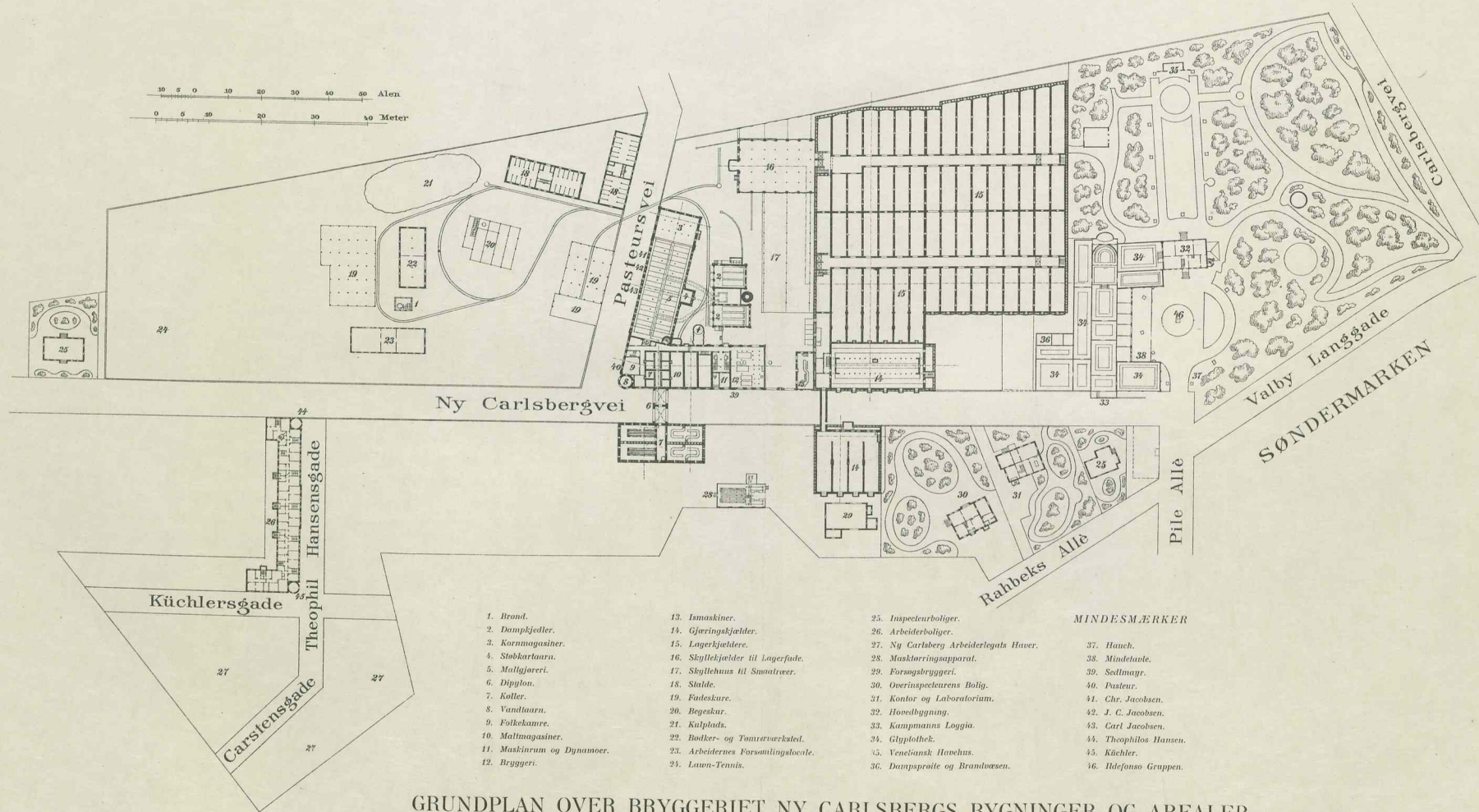
Det saakaldte Veltenapparat lider af to Ulemper: 1. Afsvalingen af Urten foregaaer ved et stort Rørsystem, som er ophængt inde i Beholderen, hvorved det Hele bliver lidt vanskeligt at holde blankt. 2. Den omgivende Lufts Afspærring skeer ved en meget stor Vandlaas, idet Beholderens øverste Rand er dannet som en Rende, der fyldes med Vand, i hvilket Laaget dyppes ned. At denne Afspærring ikke er fuldt betryggende, er iøinefaldende nok.

Jeg har derfor konstrueret Ny Carlsberg Apparatet saaledes: 1. at Afsvalingen af Urten foregaaer i Spiralrør, som ligge udenfor Beholderen. Derved reduceres den Overflade, som skal holdes blank ved Vadskning, til det mindst mulige, til Beholderens glatte Sider, medens det er en let Sag at rense og sterilisere Spiralsvalerørene ved at blæse Damp igjennem dem. 2. Fremdeles har jeg gjort Beholderen lukket med Laag og Side ud i Eet. I Siden er et stort Mandehul, gjennem hvilket det er let at rense Beholderen og controlere dens Reenhed. 3. Endelig lader jeg Apparatet overrisle med Vand, hvorved Afsvalingen fremskyndes. Virkningen af denne udvendige Afsvaling vil endnu kunne forstærkes, naar Beholderen gøres af Bølgeplader. — See iøvrigt en indgaaende Beskrivelse i Professor Alois Schwarz, Brautechnische Reiseskizzen, Stuttgart, 1889.

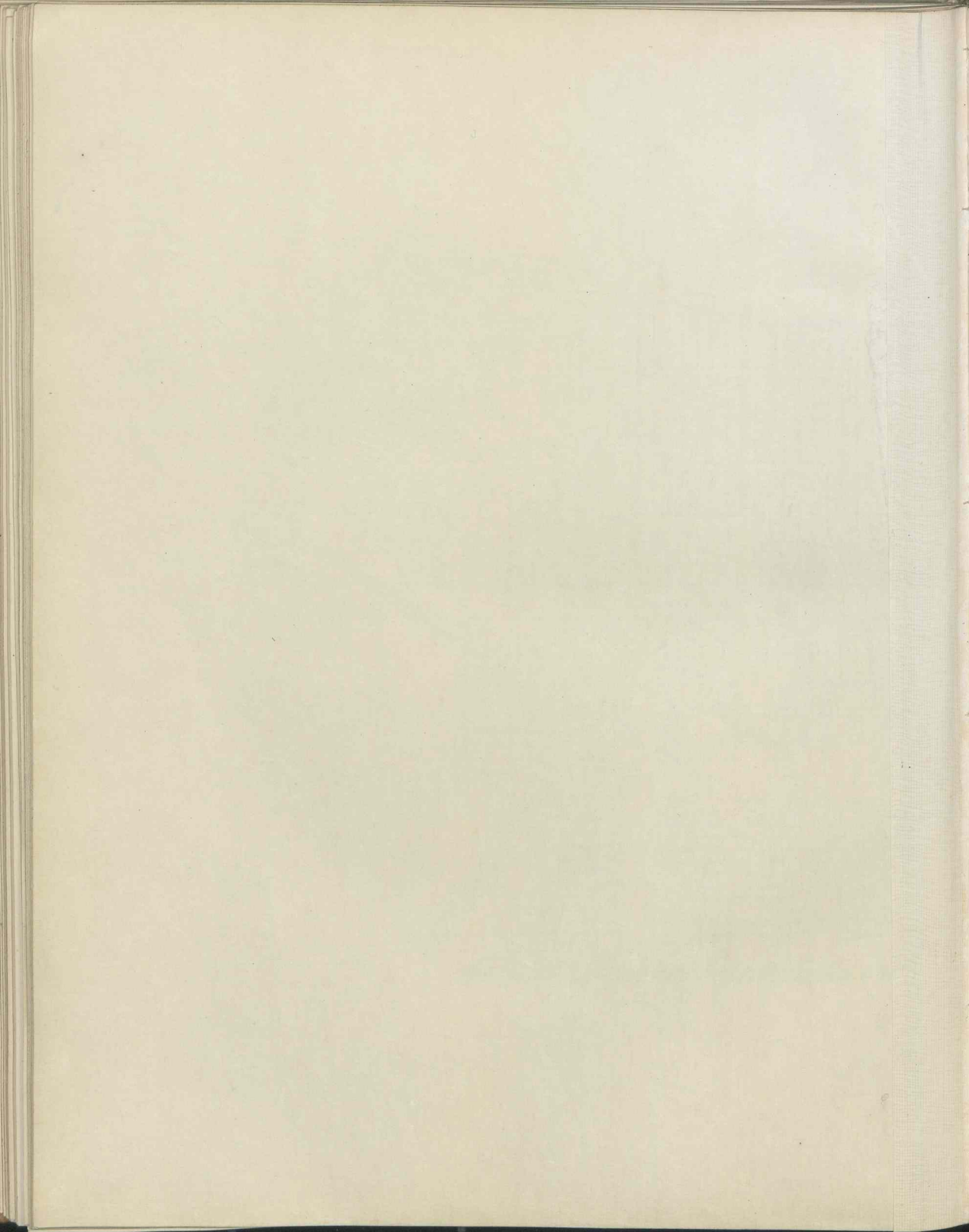
CARL JACOBSEN.

GRUNDPLAN OVER BRYGGERIET NY CARLSBERGS BYGNINGER OG AREALER.

BILLEDER UDENFOR TEXTEN

I

L. PASTEUR

FOTOGRAVURE EFTER MALERI AF L. BONNAT

II

GAMMELT SKJØDE PAA BRYGGERGAARDEN I BROLÆGGERSTRÆDE

III

J. C. JACOBSEN

FOTOGRAVURE EFTER MALERI AF PROF. AUG. JERNDORFF

IV

CARL JACOBSEN

FOTOGRAVURE EFTER MALERI AF PROF. AUG. JERNDORFF

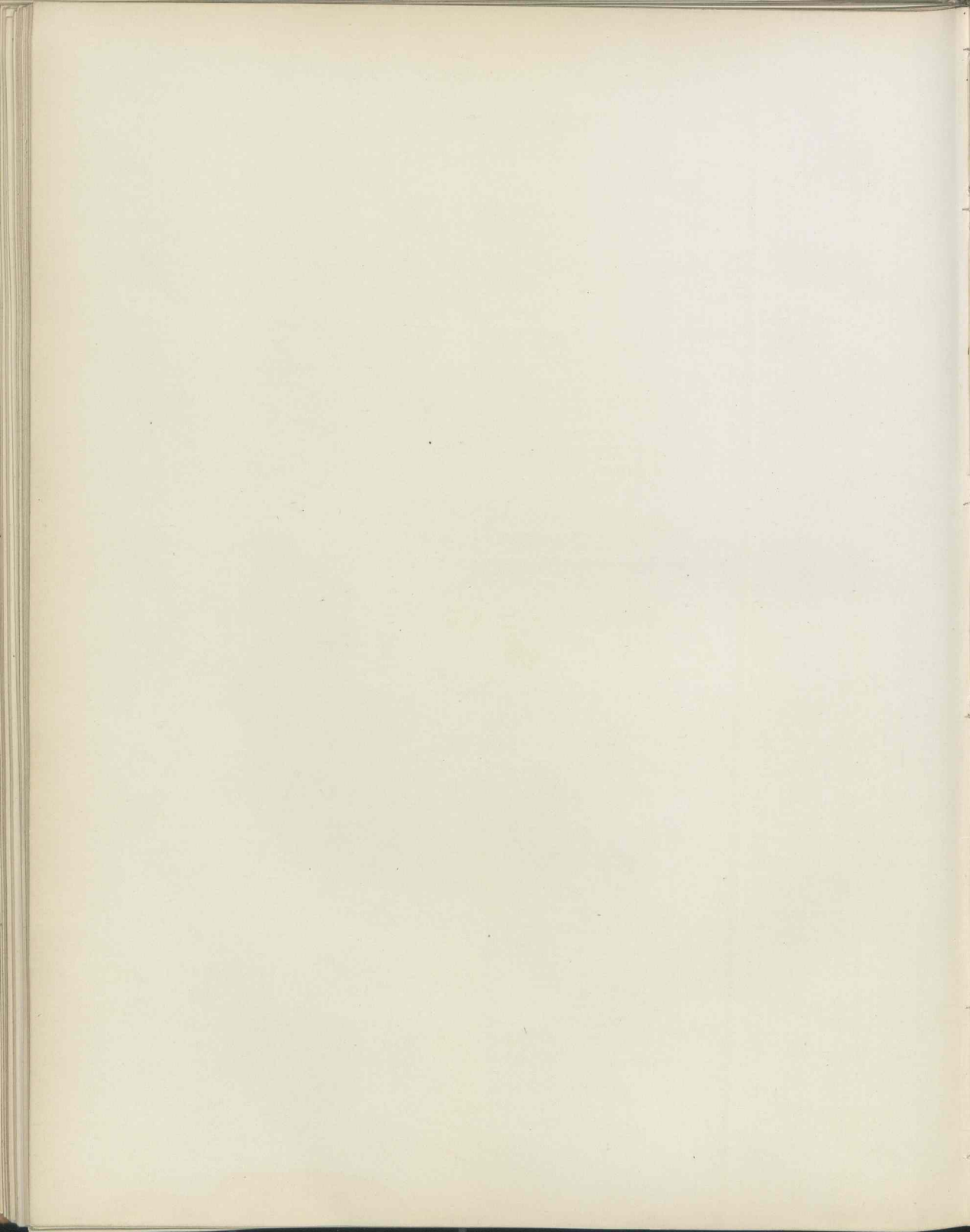
V

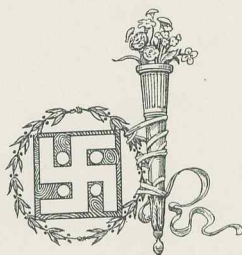
KEJSERINDESALEN I NY CARLSBERGS GLYPTOTEK

VI

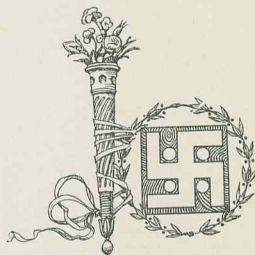
PLAN OVER BRYGGERIET

NY CARLSBERGS BYGNINGER OG AREALER

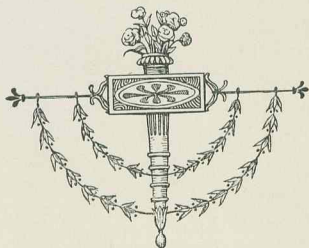

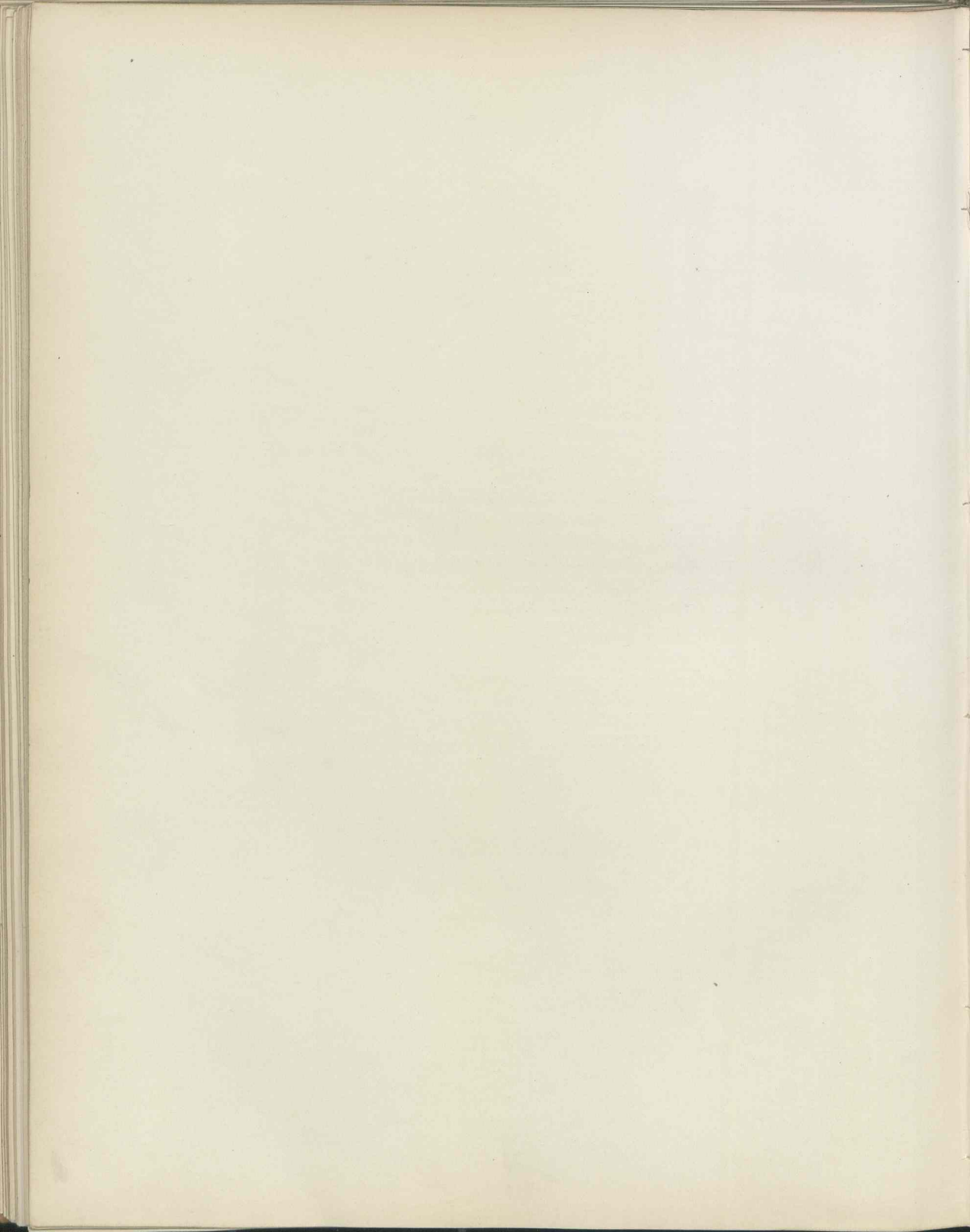

INDHOLD

FORORD	Side 1
FØRSTE AFSNIT: FRA FORTIDEN	- 3
ANDET AFSNIT: CHRISTEN JACOBSEN	- 17
TREDIE AFSNIT: J. C. JACOBSEN	- 27
FJERDE AFSNIT: CARLSBERG. ERINDRINGER OM J. C. JACOBSENS VIRKSOMHED SOM BRYG- GER VED CARL JACOBSEN	- 47
FEMTE AFSNIT: NY CARLSBERG 1871—1896 VED CARL JACOBSEN	- 67
SJETTE AFSNIT: NY CARLSBERGS LEGATER	- 103
SYVENDE AFSNIT: SLUTNING	- 133
OTTENDE AFSNIT:	
I. KRONOLOGISK OVERSIGT: CARLSBERG OG NY CARLSBERG	- 147
II. FORSKJELLIGE FORHOLD VEDRØRENDE NY CARLSBERG	- 152

TRYKT PAA MARAIS PAPIR HOS
NIELSEN & LYDICHE

DE DEKORATIVE TEGNINGER ERE UDFØRTE AF
HANS TEGNER

ILLUSTRATIONERNE ERE TEGNEDE AF
J. T. HANSEN, KARL JENSEN, ALFR. LARSEN
OG TOM PETERSEN
OG UDFØRTE I
FREDERIK HENDRIKSENS
REPRODUKTIONS-ATELIER

DE INDBUNDNE EXEMPLARER AF BOGEN ERE FRA
D. L. CLÉMENTS EFTERF.s
BOGBINDERI

